

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA EVLÂT EDİNME

Canan Havva SOLMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Nurşen AYAN

Konya-2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Canan Havva SOLMAZ		
	Numarası	134233001007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk / Özel Hukuk		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tezin Adı	Türk Hukukunda Evlât Edinme		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Canan Havva SOLMAZ

CHSolmaz

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Canan Havva SOLMAZ		
	Numarası	134233001007		
	Ana Bilim / Bölüm Dalı	Özel Hukuk/Özel Hukuk		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Nurşen AYAN		
	Tezin Adı	Türk Hukukunda Evlât Edinme		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Türk Hukukunda Evlât Edinme başlıklı bu çalışma 01.07.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman/Üye	İmza
Dr. Öğr. Üyesi Nurşen AYAN	Danışman	
Dr. Öğr. Üyesi Sinan Sami AKKURT	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin DURAK	Üye	

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Canan Havva SOLMAZ		
	Numarası	134233001007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk / Özel Hukuk		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Nurşen AYAN		
	Tezin Adı	Türk Hukukunda Evlât Edinme		

ÖZET

Türk Hukukunda Evlât Edinme başlıklı çalışmamda, genel olarak evlât edinme, evlât edinmenin gerçekleştirilmesi için aranan şartlar, evlât edinmenin hüküm ve sonuçları ile evlât edinme ilişkisinin sona ermesi konuları incelenmiştir. Bu doğrultuda toplam üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde evlât edinme hakkında genel bilgiler, ikinci bölümünde evlât edinmenin şartları, üçüncü bölümünde evlât edinmenin hüküm ve şartları, hükümsüzlüğü ve evlâtlık ilişkisinin kaldırılması konuları anlatılmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.282 hükmü uyarınca çocuk ile annesi arasında doğumla, çocuk ile babası arasında ana ile evlilik, tanıma ya da mahkeme kararı ile kurulan soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulabilmektedir. Çok eski zamanlardan bu yana çeşitli hukuk sistemleri tarafından da kabul gören ve yapay bir soybağı oluşturan evlât edinme müessesesi Türk Hukukuna ilk olarak 743 sayılı Türk Medeni Kanunu ile girmiş, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda ise yeniden düzenlenmiştir. Bu çalışmamızda da yer yer iki kanun karşılaştırılmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu evlât edinme müessesesini, küçüklerin evlât edinilmesi ile ergin ve kısıtlılarını evlât edinilmesi şeklinde ikiye ayırarak düzenlemiştir. Evlât edinme müessesesinin amacının küçüklerin korunması ve aile ortamında sevgi içerisinde büyümesi olmasından dolayı Kanunumuz küçüklerin evlât edinilmesini, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesine kıyasla daha ayrıntılı düzenlemiştir. Kanunumuz ergin kısıtlıların evlât edinilmesini düzenleyen hükümlerin dışında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanabileceğini hüküm altına almıştır. Bu çalışmada da Türk Hukukunda evlât edinme için aranan bu şartlar, evlât edinmenin gerçekleşmesi ile evlât edinmenin hüküm ve sonuçları ele alınarak evlât edinen ve evlâtlık açısından meydana gelen değişikliklerin ne olduğu, evlât edinme ilişkisinin hangi hallerde kaldırılacağı hususları incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlât Edinme, Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Ergin ve Kısıtlıların Evlât edinilmesi, Hüküm ve Sonuçlar, Şartlar.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Canan Havva SOLMAZ		
	Numarası	134233001007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk / Özel Hukuk		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Nurşen AYAN		
	Tezin İngilizce Adı	Adoption in Turkish Law		

SUMMARY

In my study titled Adoption in Turkish Law, adoption in general, conditions for the adoption, provisions and results of adoption and end of the adoption relationship has been examined. In this direction the first part of the study, which consisting of a total of three parts, adoption in general, conditions for adoption the second part, provisions and consequences of adoption, invalidity and abolition of the adoption relationship are explained.

According to article 282 of the Turkish Civil Code numbered 4721, the paternity between the child and his mother is established by birth; the paternity between child and his father is established by marriage with mother, recognition and court decision. The adoption institution, which has been accepted by various legal systems since ancient times and forms an artificial paternity, entered into Turkish Law with the Turkish Civil Code no. 743 and rearranged in the Turkish Civil Code numbered 4721. In this study, two laws have been compared.

The Turkish Civil Code numbered 4721 regulates the adoption institution by separate it two titles which includes the adoption of the minors and the adoption of the adults and people who have been deprived of legal capacity. Since the aim of the adoption institution is to protect the minors and to grow in love in the family environment, our law has regulated the adoption of minors in more detail than the adoption of the adults and people who have been deprived of legal capacity. Our law stipulates that the provisions on adoption of minors can be applied by way of comparison other than adults and people who have been deprived of legal capacity.

In this study, the conditions and realization of adoption the terms and results of adoption and changes occurred with adoption, the situations in which the adoption relationship can be removed are examined in Turkish Law.

KeyWords: Adoption, adoption of minors, adoption of adults and people who have been deprived of legal capacity.

KISALTMALAR

Bkz	:Bakınız
C	:Cilt
E	:Esas
EMK	:743 sayılı Türk Medeni Kanunu,
HD	:Hukuk Dairesi
HGK	:Hukuk Genel Kurulu
HMK	:6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu,
HUMK	:1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
K	:Karar
KAY	:Koruyucu Aile Yönetmeliği
m	:madde
RG	:Resmi Gazete.
S	:Sayı
SHK	:2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu
s	:sayfa
T	:Tarih
TBK	:6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	:4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
Tüzük	:Küçüklerin Evlât Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük
Y	:Yıl

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Tez Kabul Formu.....	ii
Özet.....	iii
Summary.....	iv
Kısaltmalar.....	v
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNME HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§1. GENEL OLARAK EVLÂT EDİNME	4
I. EVLÂT EDİNME KAVRAMI.....	4
II. EVLÂT EDİNMENİN TANIMI.....	5
III. EVLÂT EDİNMENİN HUKUKÎ NİTELİĞİ	6
IV. EVLÂT EDİNMENİN YARARLARI VE SAKINCALARI	8
A. Yararları	8
B. Sakıncaları	9
V. EVLÂT EDİNMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ	11
A. Genel Olarak	11
B. Türk Hukukundaki Durum	15
§2. EVLÂT EDİNMENİN BENZER MÜESSESELERDEN FARKI	15
I. Evlât Edinme ve Kan Bağına Dayanan Soybağı.....	16
II. Evlât Edinme ve Süt Evlâtlık	18
III. Evlât Edinme ve Beslemelik	19
IV. Evlât Edinme ve Manevî Evlâtlık	20
V. Evlât Edinme ve Koruyucu Aile	20

İKİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN ŞARTLARI

§3. EVLÂT EDİNMENİN MADDÎ ŞARTLARI.....	24
I. GENEL OLARAK.....	24
II. KÜÇÜKLERİN EVLÂT EDİNİLMESİNİN ŞARTLARI.....	25
A. Evlât Edinilecek Küçük Açısından Bulunması Gereken Şartlar	25
1. Küçüğün Bakılmış ve Eğitilmiş Olması.....	25
2. Evlât Edinmenin Küçüğün Yararına Olması.....	28

3. Diğer Çocukların Yararlarının Zedelenmemesi	30
4. Evlât Edinilecek Küçüğün Rızası.....	32
5. Evlât Edinilecek Küçüğün Ana ve Babasının Rızası	34
a. Rızanın Şekli	35
b. Rızanın Zamanı	36
c. Rızanın İçeriği	37
d. Rızanın Aranmadığı Hâller	38
6. Vesayet Dairelerinin İzni	41
B. Evlât Edinen Açısından Bulunması Gereken Şartlar.....	43
1. Evlât Edinenin Ehliyeti	43
2. Evlât Edinenin Yaşı.....	45
3. Yaş Farkı	46
4. Birlikte Evlât Edinme.....	47
a. Eşlerin Birlikte Evlât Edinme Gerekliliği	48
b. Eşlerin Birlikte Evlât Edinmesinin Şartları.....	49
aa. Eşlerin Evlilik Süresi	49
bb. Eşlerin Yaşı	50
5. Tek Başına Evlât Edinme.....	51
a. Evli Olan Bireyin Tek Başına Evlât Edinmesi	51
aa. Diğer Eşin Çocuğunu Evlât Edinme.....	51
bb. Birlikte Evlât Edinmenin Mümkün Olmaması.....	52
b. Evli Olmayan Bireyin Tek Başına Evlât Edinmesi	54
III. ERGİNLERİN VE KISITLILARIN EVLÂT EDİNİLMESİNİN ŞARTLARI	55
A. Ergin ve Kısıtlının Rızası	55
B. Evlât Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakati	56
C. Evlâtlığın Evli Olması Hâlinde Eşinin Rızası	58
D. Evlât Edinenle İlgili Belli Şartların Varlığı.....	59
1. Bedensel veya Zihinsel Engeli Sebebi ile Sürekli Olarak Yardıma Muhtaç Olanların Evlât Edinilmesi	60

2. Küçükken Bakılmış ve Gözetilmiş Olanların Evlât Edinilmesi.....	60
3. Aile Hâlinde Birlikte Yaşama ve Diğer Haklı Sebeplerin Mevcut Olması.....	61
E. Küçüklerin Evlât Edinilmesine İlişkin Bazı Hükümlerin Kıyasen Uygulanması.....	62
§4. EVLÂT EDİNMENİN ŞEKLÎ ŞARTLARI VE USÛLÜ	63
I. Evlât Edinmeye Aracı Olan Kuruluşlara Başvuru Yapılması.....	63
II. Yetkili ve Görevli Mahkemeye Başvuru Yapılması.....	65
III. Araştırma, Dinleme ve Görüş Alınması.....	67
IV. Mahkeme Kararı	69
V. Evlât Edinme Başvurusundan Sonra Meydana Gelen Değişmeler	70
VI. Nüfus Kütüğüne Kayıt	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN HÜKÜM VE SONUÇLARI, HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE EVLÂTLIK İLİŞKİSİNİN KALDIRILMASI

§5. EVLÂT EDİNMENİN HÜKÜM VE SONUÇLARI	73
I. EVLÂT EDİNMENİN ŞAHSÎ HÜKÜMLERİ	73
A. Evlâtlık Açısından	73
1. Adı-Soyadı	73
2. Ana ve Baba Adı	75
3. Vatandaşlık.....	76
4. Hısımlık.....	77
B. Evlât Edinen Açısından	78
1. Velâyet Hakkı	78
2. Bakım Borcu	79
3. Evlenme Yasağı	80
II. EVLÂT EDİNMENİN MÂLÎ HÜKÜMLERİ	82
A. Evlât Edinenin Küçüğün Mallarına İlişkin Yönetim ve Yararlanma Hakkı	82
B. Yardım Nafakası Verme Yükümlülüğü.....	83
C. Evlât Edinmenin Mirasla İlgili Sonuçları.....	84
1. Evlât Edinenin Mirasçılığı	84
2. Evlâtlığın Mirasçılığı	86
a. Evlâtlığın Gerçek Ana Babasından Mirasçılığı	87

b. Evlâtlık ve Altsoyunun Evlât Edinenden Mirasçılığı.....	87
III. EVLÂT EDİNMENİN DİĞER SONUÇLARI	88
A. Yerleşim Yeri	88
B. Kayıt ve Belgelerin Gizliliği	89
C. Oy Verme ve Katılma Yasağı.....	89
§ 6. EVLÂT EDİNMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	90
I. 743 sayılı Kanun Döneminde	90
II. 4721 sayılı Kanun Döneminde	91
A. Genel Olarak	91
B. Evlât Edinmenin Yokluğu	92
§7. EVLÂTLIK İLİŞKİSİNİN KALDIRILMASI	93
I. Genel Olarak.....	93
II. Evlâtlık İlişkisinin Kaldırılması Davası	94
A. Genel Olarak	94
B. Dava Sebepleri	95
1. Rızanın Bulunmaması	95
2. Diğer Noksanlıklar	96
C. Hak Düşürücü Süre.....	97
III. EVLÂTLIK İLİŞKİSİNİN KALDIRILMASININ SONUÇLARI	98
SONUÇ.....	100
KAYNAKÇA	108
ÖZGEÇMİŞ.....	119

Giriş

Türk Medenî Kanunu uluslararası hukukta da olmazsa olmaz ilke olarak kabul edilen çocuğun yüksek menfaatini göz önünde tutarak evlât edinmeye ilişkin düzenlemeleri hüküm altına almıştır. Evlât edinmede önceleri çocuksuz ailelerin bu özlmlerini giderme amacı öne çıkmakta iken artık bakıma ve korunmaya muhtaç çocukların korunması, aile ortamında sevgi içerisinde büyümesi amaçları ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda Kanunu küçüklerin evlât edinilmesini kural olarak, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesini ise istisna olarak ikiye ayırarak düzenlemiştir.

743 sayılı Türk Medenî Kanun döneminde evlât edinme müessesinin hukukî mahiyeti konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüş olmakla beraber bir aile hukuku sözleşmesi olduğu yönündeki görüş ağır basarken; Türk Medenî Kanunu evlât edinmenin gerçekleşebilmesini mahkeme kararına bağlamış olması ile evlât edinmenin hukukî mahiyetinin bir sözleşme olduğunun kabulü imkânsız hâle gelmiştir.

Çalışmada evlât edinmenin yararları ile sakıncaları irdelenmiş ve gerçekleşebilmesi için aranan şartlar ile sakıncaların en aza indirgenmeye çalışılmış olduğu görülmüştür.

Tarih içerisinde de evlât edinme çok eski zamanlardan beri bazen dini, bazen siyasi bazen de ekonomik amaçlarla var olmuş, zamana ve çevreye göre değişiklik göstermiştir.

Tezde evlât edinmenin benzer kurumlardan farkı ortaya konulmaya çalışılmış ardından küçüklerin evlât edinilmesi ile ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi için aranan şartlar irdelenmiştir. Mahkemenin evlât edinmeye karar verebilmesi için her şeyden önce evlât edinmenin evlâtlığın yararına olması şartı aranmıştır. Daha önce evlât edinebilmek için altsoyun bulunmaması şartı Türk Medenî Kanunu ile kaldırılmış ve evlât edinmek isteyen kişinin çocuğu olsa dahi; çocuğun yararının hakkaniyete aykırı olarak zedelenmemesi şartı ile ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de altsoyun açık muvafakati ile evlât edinebilmesi mümkün kılınmıştır. Bunun yanında evlât edinilecek küçük için bir yıl boyunca bakım ve eğitim şartı aranmış ve böylece evlâtlık ilişkisinin daha sağlam temellere oturtulması amaçlanmıştır. Evlât edinmenin gerçekleşebilmesi için evlât edinenin ve anne-

babasının rızası, vesayet altında bulunan birisinin evlât edinilmek istenmesinde de vesayet dairelerinin izni aranmıştır. Evlât edinilmek istenen erginin evli olması hâlinde ise eşinin rızasının da bulunması gerekmektedir. Evlât edinen ile evlâtlık arasında onsekiz yaş farkının bulunması da aranan şartlardandır. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde ise kanunda sayılan alternatif sebeplerden birisinin varlığının yanında evlât edinen ile en az beş yıldan beri aile hâlinde birlikte yaşaması şartı aranmaktadır. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmelerine ilişkin düzenlenen hususlar dışında hüküm olmayan hâllerde küçüklerin evlât edinilmelerine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacağı Türk Medenî Kanunda hüküm altına alınmıştır.

Türk Medenî Kanunu eşlerin ancak birlikte evlât edinebileceğini düzenlemiş olmakla beraber bazı hâllerde evli bir kişinin tek başına evlât edinebilmesini de mümkün kılmıştır. Bunun yanında evli olmayan bir kimsenin tek başına evlât edinebilmesi için aranan şartlar kanunda hüküm altına alınmış ve bu şartlarda çalışmamızda incelenmiştir.

Evlât edinen için aranan şartların varlığını yanında yetkili aile mahkemesine yapılacak başvuru sonrası hâkim gerekli araştırma, incelemeyi yaparak evlât edinmeye hükmetmesi gerekmektedir. Mahkemenin evlât edinme kararını vermesi ile birlikte bu karar nüfus kayıtlarına da işlenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde evlât edinen ve evlât edinilen açısından evlât edinmeni hüküm ve sonuçları açıklanmıştır. Hâkimin evlât edinme kararını vermesi ile beraber evlât edinenin velâyeti altına girmesi, evlât edinenin evlâtlığa karşı bakım borcunun doğması ve evlât edinen ile evlâtlık veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasak olması küçüğün evlât edinenin soyadını taşıması, ergin ve kısıtlıların dilerse evlât edinenin soyadını taşıyabilmesi, ayırt etme gücü bulunmayan küçüklerin anne-baba adının evlât edinen eşlerin adlarının yazılması evlâtlık açısından evlât edinmenin şahsi hüküm ve sonuçlarını teşkil etmektedir. Evlâtlığın mallarına ilişkin yönetim ve yaralanma hakkının evlât edinene geçmesi, evlâtlığın yardım nafakası verme yükümlülüğünün doğması, evlâtlığın evlât edinene mirasçı olabilirken evlât edinenin evlâtlığın mirasçısı olamaması hususları da evlât edinmenin mâli hüküm ve sonuçları içerisinde yer almaktadır.

Türk Medenî Kanununun evlât edinmeyi sözleşme ilişkisi olmaktan çıkarıp evlât edinmenin mahkeme kararıyla kurulmasını hüküm altına alması ile birlikte Eski

Medenî Kanun zamanında uygulanan hükümsüzlük hâllerinin geçerliliği kalmamıştır. Türk Medenî Kanunu ile evlât edinme için öngörülen şartların gerçekleşmemesi hâlinde evlât edinme ilişkisini yokluğu veya kaldırılması söz konusu olacağı görülmüştür. Evlât edinmenin yokluğu ve kaldırılması konusu incelenerek sonuçları tezde açıklanmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EVİLÂT EDİNME HAKKINDA GENEL BİLGİLER

§1. GENEL OLARAK EVİLÂT EDİNME

I. EVİLÂT EDİNME KAVRAMI

Evlât edinme kurumu, Türk Hukukuna ilk kez 743 sayılı Türk Medenî Kanunu (EMK) ile girmiş ve daha sonra yeniden düzenlenerek yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda (TMK) da varlığını korumuştur¹. Evlât edinme, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Aile Hukuku başlıklı İkinci Kitabının, “Hısımlık” başlığını taşıyan ikinci kısmının birinci bölümünün, dördüncü ayırımında m.305-320 arasında düzenlenmiştir².

Evlât edinme, herhangi bir sebeple çocuk sahibi olmayan çiftler ile evli olmayan bireylerin çocuk sahibi olma yönündeki isteklerinin gerçekleşmesini, çocuk için duyulan özlemin giderilmesini, aynı zamanda çocukları olup çocuk sevgisini daha fazla yaşamak isteyen çiftlerin de bu duyguyu yaşamalarını sağlar³. Evlâtlık

¹ **Balkar**, Süheyla, Türk Hukukunda Evlât Edinme, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:2, Yıl:1, 2002. s.235; **Yılmaz**, Kader, Bireylerin Evlât Edinme ve Evlât Edinme Hizmetine Karşı Bilgi ve Tutumları, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova, 2013, s.7; **Şıpka**, Şükran, 4721 Sayılı Türk Medenî Kanununun Evlât Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuaası, C.57, Sayı:1-2, 1999, s.301; **Türkeri**, Ahmet, Türk Medenî Hukukunda Evlât Edinmenin Hukukî Sonuçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.3; **Otlu**, Ayşen, Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s.4; **Atalay**, Kadriye, 4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlât Edinmenin Şartları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s.3; **Günveren**, Güzide Burcu, Roma Hukukunda Evlât Edinme, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013, s.129; **Kızır**, Mahmut, Türk Hukukunda Evlât Edinme, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2004, s.16.

² **Öztan**, Bilge, Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015; s.951 (Öztan, Aile); **Dural**, Mustafa/ **Öğüz**, Tufan/ **Gümüş**, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, C.3, Aile Hukuku, 14. Baskı, İstanbul 2019, s.313; **Kurtuluş Akbulut**, Seda, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlât Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011, s.10; **Şahin**, Onur, Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.3; **Kızır**, s.16; **Yılmaz**, s.7; **Türkeri**, s.3; **Otlu**, s.4; **Atalay**, s.3; **Günveren**, s.129.

³ **Aydoğdu**, Murat, Çağdaş Hukukî Gelişmeler Işığında Evlât Edinme, 2. Baskı, Ankara, 2010, s.55,56; **Özpınar**, Arzu, Türk Hukukunda Evlât Edinme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler

açısından aile yuvasından ve sevgisinden mahrum olan çocukların korunmasını, bu çocukların aile sevgisini yaşamalarını ve sağlıklı bir ortamda gelişme göstermelerini sağlayan bir müessese olduğu ifade edilebilir⁴.

Soybağı, Türk Medenî Kanununda “*kan bağına dayanan tabii soybağı*” ve “*mahkeme kararına dayanan yapay soybağı*” olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir⁵. Evlilik içerisinde dünyaya gelen çocuk ile anne-baba arasındaki düzgün soybağı ilişkisi; evlât edinme neticesinde oluşan soybağında da aynı şekilde olacağı hüküm altına alınmıştır⁶. Ancak Türk Hukukunda evlât edinme, mahkeme kararı doğrultusunda evlât edinen ile evlâtlık arasında kurulmaktadır⁷. Bu sebeple, kan bağına dayanan tabii soybağından farklı olarak, evlât edinme sonucunda kurulan soybağı yapay soybağı olarak adlandırılmaktadır⁸.

II. EVLÂT EDİNMENİN TANIMI

Evlât edinmenin, ne Eski Medenî Kanunda ne de Türk Medenî Kanununda tanımı yapılmamıştır⁹. Ancak Türk Hukukunda yer alan kanunî düzenlemeler doğrultusunda evlât edinmenin tanımının yapılabilmesi pek tabii mümkündür¹⁰. Bu açıklamalar ışığında; evlât edinme, belirli şartlar dâhilinde, sadece mahkeme tarafından verilecek kararla evlât edinen ve evlâtlık arasında yapay soybağı

Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997, s.1; **Yeşilöz**, Hicret, Türk Hukukunda Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, s.1; **Işık**, Mehmet, 4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s.3; **Yalman**, Süleyman, Evlât Edinme ve Evlâtlığın Miras Hakkı, Prof. Dr. M. Şakir **Berki**'ye Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, Sayı:1-2, 1996, s.213; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.314; **Türkeri**, s.3; **Otlu**, s.3.

⁴ **Aydoğdu**, s.55; **Günveren**, s.129; **Türkeri**, s.3; **Yeşilöz**, s.1; **Özpınar**, s.1; **Işık**, s.3; **Yalman**, s.213.

⁵ **Kaya**, Cengiz, Türk Hukukunda Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.2; **Balkar**, s.236; **Günveren**, s.130; **Türkeri**, s.4; **Şahin**, s.3; **Özpınar**, s.1; **Işık**, s.3,4.

⁶ **Öztan**, Bilge, Medenî Hukukun Temel Kavramları, 2.Baskı, Ankara, 1997, s.400 (Öztan, Temel Kavramlar); **Şahin**, s.3,4; **Özpınar**, s.1; **Kaya**, s.2,3.

⁷ **Türkeri**, s.4; **Günveren**, s.129.

⁸ **Külahçı**, Şölen, Türk Hukuku'nda ve KKTC Hukuku'nda Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Armağan Özel Sayısı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, Sayı:2, 2013, s.1210; **Balkar**, s.235; **Kaya**, s.2; **Yeşilöz**, s.1; **Günveren**, s.129; **Yılmaz**, s.8; **Şahin**, s.3; **Işık**, s.3,4.

⁹ **Yakut**, Esra/ **Çağlayan Aygün**, Gözde, Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlât Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, Sayı:1, 2018, s.24; **Aydoğdu**, s.3; **Kizir**, s.15; **Şahin**, s.3; **Özpınar**, s.4; **Yeşilöz**, s.1.

¹⁰ **Atalay**, s.3; **Şahin**, s.3.

ilişkisinin kurulmasını sağlayan ve kanunda yer alan sebeplerle sınırlı olarak dava yolu ile ortadan kaldırılabilen bir medenî hukuk işlemi şeklinde tanımlanabilir¹¹.

III. EVLÂT EDİNMENİN HUKUKÎ NİTELİĞİ

Evlât edinme müessesinin hukukî niteliği konusunda Türk Hukukunda görüş birliği bulunmamaktadır¹². Eski Medenî Kanununun yürürlükte bulunduğu dönemde evlât edinme ilişkisi evlât edinenin oturduğu yer sulh hukuk hâkiminin izni ile yapılan resmî bir senetle kurulmaktaydı¹³. Evlât edinme ilişkisinin kurulmasını sağlayacak olan resmî senet, noter tarafından düzenleme biçiminde yapılmaktaydı¹⁴. Eski Medenî Kanununda yer alan bu düzenleme karşısında evlât edinmenin hukukî niteliği ile ilgili olarak Öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. Baskın olan ve Yargıtay'ında¹⁵ benimsediği görüş; evlât edinmenin, evlât edinen ile evlâtlık arasında hâkimin izni ile soybağı ilişkisi kuran bir aile hukuku sözleşmesi olduğu yönündedir¹⁶. Evlât edinmenin bir şart tasarruf işlemi niteliğinde olduğu yönündeki diğer görüşü savunan azınlıkta kalanlar, evlât edinme müessesinin özel şekil şartlarına tabî tutulduğunu, evlât edinme işleminin gerçekleşmesi ile tarafların özel bir statüye girdiğini ve hâkimin izninin gerektiğini ileri sürmüşler¹⁷.

¹¹ Şener, Esat, Milletlerarası Özel Hukuk Açısından Evlât Edinme ve Noterler, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(1), 1988, s.189; **Kılıçoğlu**, Ahmet M., Aile Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2019, s.447 (Kılıçoğlu, Aile); **Ayan**, Nurşen, Evlât Edinme, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1993; s.3; **Osmanoğlu Arıtürk**, Ebru, Türk Medenî Kanununa Göre Evlât Edinme, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1995, s.1; **Yakut/ Çağlayan Aygün**, s.24; **Aydoğdu**, s.4; **Kaya**, s.2; **Otlı**, s.3; **Yeşilöz**, s.1,2; **Atalay**, s.3; **Işık**, s.3; **Şahin**, s.3; **Akbulut**, s.12.

¹² **Akıntürk**, Turgut/ **Ateş Karaman**, Derya, Türk Medenî Hukuku, C.2, Aile Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2013, s.369; **Yalman**, s.213; **Ayan**, s.3; **Yeşilöz**, s.3; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.1; **Özpınar**, s.2.

¹³ **Gençcan**, Ömer Uğur, Evlât Edinmeye İzin Davaları, Adalet Dergisi, Sayı:6, 2001, s.49 (İzin Davaları); **Koç**, Evren, HMK ve TMK Çerçevesinde Evlât Edinme ve Evlâtlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.73, Sayı:1, 2015, s.363; **Saleh**, Muhsen Abdulkadir, Türk Hukukunda Küçüklerin Evlât Edinilmesi, 1. Baskı, Ankara, 2013, s.12; **Kaleli**, Şakir, Evlât Edinmenin Koşulları, Yargıtay Dergisi, Sayı:1, 1979, s.76; **Kılıçoğlu**, Aile, s.447; **Türkeri**, s.5; **Atalay**, s.11; **Işık**, s.16.

¹⁴ **Giray**, Faruk Kerem, Uluslararası Sözleşmelerde Evlât Edinme, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl:19-20, Sayı:1-2, 1999-2000, s.334; **Berki**, Şakir, Türk Hukukunda Evlât Edinme ve Evlâtlığın Mirası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Sayı:1-2, 1952, s.11 (Berki, Miras); **Koç**, s.364; **Saleh**, s.14; **Kaya**, s.4; **Türkeri**, s.5, **Kizir**, s.17.

¹⁵ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, T.10.11.1954, E.1954/17 K.1954/24.

¹⁶ **Kılıçoğlu**, Aile, s.448; **Arık**, Kemal Fikret, Türk Hukukunda Evlât Edinme, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.4, Sayı:1, 1949, s.200; **Saleh**, s.12.

¹⁷ Bkz. **Saleh**, s.12; **Ataay**, s.268.

Türk Medenî Kanunu ile evlât edinme müessesesi taraflar arasında sözleşmeye dayanan bir ilişki olmaktan çıkarılmış ve evlât edinme ilişkisinin doğumu mahkeme kararına bağlanmıştır¹⁸. TMK m.315/1'e göre evlât edinme ilişkisi, yetkili ve görevli mahkeme tarafından verilecek karar ile kurulmuş olur. Bu hükümle birlikte Eski Medenî Kanunu döneminde var olan evlât edinme kurumunun hukukî niteliğine ilişkin tartışmalar son bulmuştur¹⁹. Türk Medenî Kanununda, evlât edinmenin tarafların anlaşması neticesinde her zaman sona erdirilebileceğine ilişkin hükmün yer almamasının yanında evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararıyla kurulacağı düzenlenmesi, evlât edinme kurumunun artık bir özel hukuk sözleşmesi niteliğine sahip olmadığını göstermektedir²⁰. Türk Medenî Kanununda yer alan bu düzenleme ile soybağı ilişkisine kamu gücü karakterli bir nitelik kazandırılmıştır²¹.

Öğretideki hâkim olan görüş; evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulabilmesi karşısında evlât edinme kurumunun hukukî niteliğinin medenî hukuk işlemi mahiyetinde olduğu yönündedir²². Diğer bir görüş ise, evlât edinme ilişkisinin yalnızca mahkeme kararı ile kurulabileceğinden evlât edinme müessesinin kazaî bir işlem olduğunu söylemenin daha uygun olacağını ifade etmektedir²³.

Bütün bu yapılan açıklamalar karşısında kanaatimizce; evlât edinme müessesinin hukukî mahiyeti bir medenî hukuk işlemidir. Zira evlât edinme ilişkisinin kurulması için tarafların rızasının gerekli olmasının yanında, evlât edinmenin aile hukukundan doğması ve ilişkinin kurulması mahkeme kararına bağlı olması sebebiyle, bir medenî hukuk işlemidir²⁴.

¹⁸ **Aydos**, Oğuz Sadık, Yeni Medenî Kanuna Göre Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, Sayı:1-2, 2000, s.119; **Kılıçoğlu**, Aile, s.448; **Koç**, s.363; **Yakut/Çağlayan Aygün**, s.25; **Aydoğdu**, s.6; **Türkeri**, s.6; **Kaya**, s.4; **Otlı**, s.9; **Kızır**, s.17; **Akbulut**, s.12.

¹⁹ **Kılıçoğlu**, Aile, s.448; **Kızır**, s.17; **Otlı**, s.9; **Işık**, s.17.

²⁰ **Koç**, s.365; **Kılıçoğlu**, Aile, s.448; **Aydoğdu**, s.7; **Yılmaz**, s.8; **Türkeri**, s.6; **Kaya**, s.4; **Otlı**, s.9; **Akbulut**, s.13; **Kızır**, s.17; **Işık**, s.18.

²¹ **Kılıçoğlu**, Aile, s.452; **Türkeri**, s.6; **Işık**, s.18.

²² **Demir**, Mehmet, Bazı Ülke Yasaları ile Karşılaştırmalı Olarak Evlât Edinmenin Yasal Koşulları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52, S.3, 2003, s.253.

²³ **Kılıçoğlu**, Aile, s.448.

²⁴ **Aydoğdu**, s.8; **Akbulut**, s.13; **Şahin**, s.5; **Kızır**, s.17; **Kaya**, s.5; **Işık**, s.18; **Otlı**, s.10.

IV. EVLÂT EDİNMENİN YARARLARI VE SAKINCALARI

A. Yararları

Evlât edinme müessesinin yararlarından ilki; kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukların korunmasını sağlamaktır²⁵. Gerçekten de terk edilmiş, anne baba şefkatine muhtaç olan çocuklar evlât edinme sayesinde kendilerini güvende hissedecekleri, ilgi, sevgi ve şefkat görecekları sıcak bir aile ortamına kavuşmaktadırlar²⁶. Evlât edinme kurumu ile ailesi olmayan kimsesiz çocukların sıcak bir aile yuvasına kavuşmaları, bu çocukların hem fiziksel hem psikolojik olarak sağlıklı bir şekilde gelişmelerini ve topluma faydalı bir birey olarak yetişmelerini sağlamaktadır²⁷. Bunlarla birlikte ailesi olmasına rağmen ekonomik ve psikolojik olarak kötü bir aile ortamında yaşayan çocukların, fiziksel ve ruhsal gelişimlerin olumsuz etkileyecek olan bu olumsuz koşullardan kurtarılması açısından da evlât edinme faydalı bir kurumdur²⁸.

Evlât edinme kurumunun sağladığı bir diğer yarar da; evlenemeyen ya da evlenip de çocuk sahibi olamayan kimselerin, evlât sahibi olmaları böylece çocuk sevgisini tatmaları, özlemlerini gidermeleri ve soyunu devam ettirmeleridir²⁹. Böylece evlât edinme ile çocuk sahibi olamayan kişilerin bu konuda duydukları üzüntüleri son bulur, eşlerin bu yüzden sarsılan evlilik birliklerini ayakta tutmaları mümkün olur³⁰.

²⁵ **Baygın**, Cem, Evlât Edinmenin Koşulları, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, Sayı:3-4, 2013, s.592; **Ataay**, Aytekin M., Medenî Hukukda Evlad Edinme, Birinci Fasikül, İstanbul,1957, s.271, (Ataay, Evlât Edinme); **Erman**, Eyüp Sabri, Evlâtlığın Miras Hakları, Ankara Barosu Dergisi, Sayı:2, 1976; s.174; **Demir**, s.255; **Köse**, Murtaza, Mukayeseli Hukukta Evlât Edinme Problemi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.0, Sayı:15, 2001, s.279; **Yalman**, s.213; **Aydoğdu**, s.60; **Kaya**, s.5; **Ayan**, s.13; **Atalay**, s.16; **Kızır**, s.5.

²⁶ **Serozan**, Rona, Çocuk Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2000, s.143; **Baygın**, s.591; **Külahçı**, s.1211; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.369; **Ayan**, s.13; **Köse**, s.274; **Kızır**, s.5; **Kaya**, s.7; **Akbulut**, s.19; **Otlı**, s.21; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.5; **Yeşilöz**, s.4; **Işık**, s.34; **Özpınar**, s.4.

²⁷ **Ataay**, Evlât Edinme, s.271; **Aydoğdu**, s.60; **Kaya**, s.7; **Otlı**, s.21; **Akbulut**, s.19; **Kızır**, s.5; **Yeşilöz**, s.4; **Işık**, s.34; **Özpınar**, s.4.

²⁸ **Baygın**, s.591; **Külahçı**, s.1211; **Ataay**, Evlât Edinme, s.271; **Demir**, s.255; **Köse**, s.279; **Aydoğdu**, s.61; **Otlı**, s.21; **Atalay**, s.16; **Işık**, s.34,35; **Ayan**, s.14

²⁹ **Zeytin**, Zafer/ **Ergün**, Ömer, Türk Medenî Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2013, s.203; **Acar**, M. Bedri, Hukuk Dışı Yaşayan Müesseseler, Ankara Barosu Dergisi, C.8, Sayı:93-94, 1952, s.12; **Erman**, s.174; **Yalman**, s.213; **Külahçı**, s.1211; **Serozan**, s.143; **Koç**, s.381; **Giray**, s.333; **Demir**, s.255; **Aydoğdu**, s.60; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.369; **Şener**, s.189; **Ayan**, s.14; **Atalay**, s.16; **Akbulut**, s.19; **Yeşilöz**, s.4; **Özpınar**, s.4; **Işık**, s.34; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.5.

³⁰ **Şıpka**, s.304; **Kaya**, s.7; **Ayan**, s.15.

Evlât edinme yoluyla yalnız ve yaşlı kimselerin yalnızlıktan kurtulmaları, bakım ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve korunmaları mümkün olmaktadır³¹. Kimsesiz, düşkün, az çok mal sahibi ve yaşlı kişiler hayatlarının son demlerinde kendisine bakabilecek, kendisine can yoldaşı olabilecek akrabalarından ya da tanıdıklarından bir kimseyi evlât edinerek ihtiyaç duydukları ilgiyi, yakınlığı ve bakımlarını sağlayabilmektedirler³².

Yapay dölleme ve kiralık analık neticesinde doğan çocukların evlât edinilmesi ile de hukuka aykırı ve karışık nesep sorunları engellenmiş olmaktadır³³. Bütün sayılan bu faydalarının yanı sıra evlât edinme toplum içerisinde insanlar arasındaki yardımlaşmayı ve dayanışmayı geliştirmekte ve toplumsal yaşamın sağlıklı bir şekilde ilerlemesine katkı sağlamaktadır³⁴.

B. Sakıncaları

Evlât edinme kurumu birçok ihtiyacı karşılamakla birlikte bazı sakıncaları da bünyesinde taşımaktadır³⁵. Bunların başında evlâtlığın evlât edinen tarafından meşru olmayan bazı maddî menfaatlerin elde edilmesi için bir araç olarak kullanılması gelmektedir³⁶. Gerçekleştirilmeyecek bir takım vaatlerde bulunularak evlâtlığın bir hizmetçi, hasta bakıcı veya uşak olarak kullanılabilmesi mümkündür³⁷.

Yine evlât edinmenin, yasal mirasçılarının saklı paylarını ortadan kaldırmak ya da azaltmak amacı ile bir kanun hilesi olarak kullanıldığı da görülmektedir³⁸. Hatta evlât edinme ile saklı payı olmayan yasal mirasçıların bile miras paylarının azaltılabilmesi mümkün olmaktadır³⁹. Bunun yanında evlât edinilenin de kötüniyetli davranarak zengin, yaşlı, kimsesiz ve yardıma muhtaç durumda bulunan kimselerin

³¹ Köse, s.279; Şıpka, s.304; Işık, s.35; Kizir, s.5; Ayan, s.15; Kaya, s.7.

³² Köse, s.279; Ayan, s.15; Işık, s.35; Akbulut, s.19,20; Kizir, s.5; Kaya, s.7.

³³ Aydoğdu, s.61.

³⁴ Yalman, s.213; Aydoğdu, s.61; Özpınar, s.5; Atalay, s.17; Yeşilöz, s.4; Kaya, s.8; Işık, s.35.

³⁵ Işık, s.35; Serozan, s.143; Aydoğdu, s.59; Kizir, s.6; Ayan, s.15; Kaya, s.8; Akbulut, s.20.

³⁶ Serozan, s.143; Ataay, Evlât Edinme, s.271; Köse, s.280; Aydoğdu, s.61; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.369; Osmanoğlu Arıtürk, s.5; Özpınar, s.5; Kaya, s.8; Otlı, s.21; Atalay, s.16; Yeşilöz, s.5; Işık, s.36; Akbulut, s.20; Kizir, s.6; Ayan, s.15.

³⁷ Köse, s.280; Aydoğdu, s.61; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.369; Işık, s.36; Özpınar, s.5; Otlı, s.21; Yeşilöz, s.5; Akbulut, s.20; Kizir, s.6; Ayan, s.15; Atalay, s.18; Kaya, s.8.

³⁸ Külâhçı, s.1210; Ataay, Evlât Edinme, s.271; Köse, s.280; Şıpka, s.304; Osmanoğlu Arıtürk, s.5; Serozan, s.143; Aydoğdu, s.62; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.369; Akbulut, s.20; Özpınar, s.5; Yeşilöz, s.5; Işık, s.36; Kizir, s.6; Ayan, s.15.

³⁹ Akbulut, s.20; Işık, s.36.

malvarlığına sahip olmak amacıyla hareket ettiği ve bu kimseleri maddî ve manevî olarak sömürdükleri görülebilmektedir⁴⁰.

Evlât edinme müessesesi ile ahlâk ve hukuk kurallarına aykırı olarak evlâtlığın organ ticaretinde kullanılması, satılması, bedensel, cinsel ve duygusal olmak üzere gayrimeşru yarar sağlamak amacıyla art niyetli olarak kullanılabilmesi de söz konusu olabilmektedir⁴¹. Aynı zamanda evlâtlık; oturma ve çalışma izni almak, soyadı ve vergi ayrıcalığı sağlamak amacıyla da evlât edinme kurumunu kullanabilmektedir⁴². Bir diğer sakıncası da evlâtlığın, kendisini evlât edinen ailenin şeref ve saygınlığına uygun hareket etmemesidir⁴³.

Evlât edinme, evlât edinilecek kişinin gerçek anne ve babasının ya da bunlardan birisinin hayatta olması hâlinde evlâtlığın onlardan ayrılmakta zorlanmasına da yol açmaktadır⁴⁴. Böyle bir durum evlâtlığın iki taraf arasında kalmasına ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine sebep olur⁴⁵.

Evlât edinmenin bir diğer sakıncası da; geçici bir hevesle kuruma başvuruda bulunulmasıdır⁴⁶. Özellikle üvey çocuğun ilk hevesle ve eşin hatırına evlât edinilmesi durumunda eşler arasındaki bağın zaman içerisinde zayıflaması veya hevesin geçmesi neticesinde evlâtlık dışlanabilmekte ve sonucunda psikolojisi bozulabilmektedir⁴⁷.

Tüm bu sayılan sakıncalarına rağmen evlât edinme kurumu reddedilmeyip aksine sıkı bir kontrol mekanizmasına tâbi tutulması gerekmektedir⁴⁸. Bu doğrultuda evlât edinme kurumu, birçok hukuk sisteminde oldukça ayrıntılı şekilde düzenlenmiş, sıkı şekil şartları ve denetime yönelik düzenlemeler ile sakıncaları asgarî seviyeye indirilmeye çalışılmıştır⁴⁹. Türk Medenî Kanununda evlât edinmeye ilişkin düzenlemelerde öngörülen yaş kriteri, bir yıl boyunca bakılmış ve eğitilmiş

⁴⁰ Külahçı, s.1212; Köse, s.281; Atalay, s.18; Akbulut, s.21; Kaya, s.8; Kızır, s.6; Işık, s.37.

⁴¹ Külahçı, s.1212; Köse, s.280; Aydoğdu, s.61; Ayan, s.15; Serozan, s.143; Kızır, s.6.

⁴² Serozan, s.143; Atalay, s.18; Otlı, s.21; Akbulut, s.21.

⁴³ Köse, s.280; Aydoğdu, s.62; Osmanoglu Arıtürk, s.6; Özpınar, s.5; Yeşilöz, s.5; Akbulut, s.20; Işık, s.36.

⁴⁴ Külahçı, s.1212; Köse, s.281; Osmanoglu Arıtürk, s.5, Akbulut, s.20; Kaya, s.8; Ayan, s.16; Işık, s.36.

⁴⁵ Akbulut, s.20; Işık, s.36; Kaya, s.8; Ayan, s.16.

⁴⁶ Osmanoglu Arıtürk, s.6; Akbulut, s.20; Işık, s.36; Atalay, s.18.

⁴⁷ Atalay, s.18, Osmanoglu Arıtürk, s.6; Akbulut, s.20; Işık, s.36.

⁴⁸ Köse, s.281,282; Ayan, s.16; Kaya, s.9; Işık, s.37; Akbulut, s.21.

⁴⁹ Aydoğdu, s.63; Kaya, s.9; Akbulut, s.21; Işık, s.37.

olma, küçüğün menfaati, küçüğün ve anne babanın rızasını aranması, hâkimin kapsamlı araştırma yapabilme yetkisi gibi şartların evlât edinmenin sakıncalarını önlemeye yönelik hükümler olduğu söylenebilir⁵⁰.

V. EVLÂT EDİNMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

A. Genel Olarak

Evlât edinme kurumu, hukuk tarihinin pek eski zamanlarından beri çeşitli hukuk sistemlerinde dinî, siyasî ve ekonomik amaçlarla kabul edilmiş, özel düzenlemelere tâbi tutulmuş, zamana ve çevreye göre değişiklik göstermiştir⁵¹. Gerçekten de Eski Çin, Hint, Babil, Asur, Sümer, Mısır, İran, Yunan ve Roma hukuklarında da evlât edinme kurumu kabul edilmiştir⁵². Hammurabi Kanunlarında, Gortin ve Salık Yasalarında evlât edinmeye ilişkin düzenlemelere yer verilmiş olması bu dönemlerde evlât edinmenin varolduğunun göstergesidir⁵³.

Öldükten sonra yaşamın olduğuna inanan, aileye, dine önem veren kavimlerde özellikle çocuk sahibi olmayan aileler, kendilerinin ölümlerinden sonra arkalarından dua edecek, kendi adlarını devam ettirecek birisini evlât edinmek istemişlerdir⁵⁴. İnsanların aile dinlerine ve birden çok ilâha tapmaktan vazgeçtiği andan itibaren evlât edinme kurumunun taşıdığı dinî önem yerini duygulara ve iktisadî değerlere bırakmıştır⁵⁵.

Evlât edinmeye ilişkin günümüzdeki düzenlemelerin temelini oluşturan hükümlerin yer aldığı Roma Hukukunda evlât edinme müessesesi iki şekilde karşımıza çıkmaktadır⁵⁶. Bu iki şekilden ilki; aile babası (pater familias) statüsündeki bir kimsenin yine Roma vatandaşı olan diğer bir aile babasının hâkimiyeti altına girmesi

⁵⁰ Kaya, s.9.

⁵¹ Çörekçi, Elif, Ülkelerarası Evlât Edinme, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2009, s.14; Saleh, s.4; Akbulut, s.6; Türkeri, s.6; Işık, s.6; Kızır, s.6; Özpınar, s.8; Otlı, s.5; Yeşilöz, s.8; Osmanoğlu Arıtürk, s.2.

⁵² Saleh, s.4; Ataay, Evlât Edinme, s.272,273; Köse, s.269; Akbulut, s.6; Türkeri, s.6; Işık, s.6; Kızır, s.6; Çörekçi, s.14; Osmanoğlu Arıtürk, s.2; Kaya, s.10.

⁵³ Saleh, s.4; Ataay, Evlât Edinme, s.273; Köse, s.269; Akbulut, s.6; Kaya, s.10; Kızır, s.6.

⁵⁴ Ataay, Evlât Edinme, s.273,274; Otlı, s.5; Osmanoğlu Arıtürk, s.2,3; Işık, s.6; Kızır, s.6,7; Kaya, s.10.

⁵⁵ Ataay, Evlât Edinme, s.274; Işık, s.7; Kızır, s.7; Akbulut, s.6; Atalay, s.5.

⁵⁶ Aydoğdu, s.16,17; Saleh, s.5; Osmanoğlu Arıtürk, s.4; Kaya, s.11; Otlı, s.6; Işık, s.13; Kızır, s.12; Türkeri, s.7.

anlamına gelen adrogatio'dur⁵⁷. Adrogatio'da bir aile babası statüsündeki kimse aile evlâdı statüsüne geçmekte ve bir Roma ailesi, bütün malvarlığı ile başka bir aile babasının egemenliği altına girmektedir⁵⁸. Romalılara göre hâlefî olmaksızın ölen bir aile babasının ocağının sönmemesinin gerekmesi karşısında ailenin devamı ve ibadetlerin sonsuza kadar yapılması amacıyla bir aile babasının diğer bir aile babası tarafından evlât edinilmesi kabul edilmiştir⁵⁹. Adrogatio'da bir Roma ailesi ortadan kalktığı, ev dağıldığı için bu evlât edinme türü sıkı kurallara tabi tutulmuş, hâlk önünde ve iki aile babasının rızasının alınması ile evlât edinme gerçekleştirilmiştir⁶⁰.

Roma Hukukunda evlât edinmenin diğer bir türü olan ve günümüzdeki düzenlemelere daha yakın olan adoptio'da ise; bir aile reisinin başka bir aileye mensup olan bir kişiyi evlât edinmesi söz konusudur⁶¹. Hâlihazırda bir aile babasının egemenliği altında bulunan bir kimsenin (filius familias), başka bir aile babasının egemenliği altına girdiği evlât edinme türü olan adoptio'da çocuğun asıl ailesinin mahkeme (magistrat) önünde üç kez çocuğunu evlâtlık olarak verdiğini açıklaması ile evlât edinme gerçekleşmekteydi⁶². Yine adoptio'nun gerçekleşebilmesi için her iki aile babasının ve evlât edinilecek olanın rızası olmalı ve aralarında en az onsekiz yaş fark olması gerekmektedir⁶³.

Roma Hukukunda yer alan evlât edinmeye ilişkin bu iki türde de kadınların evlât edinme hakkı bulunmamaktadır⁶⁴. Aynı zamanda Roma Hukukunda evlât edinme ilişkisinin kurulması neticesinde taraflar arasında bir hısımlık oluşmamakta, evlât edinen sadece aile başkanının mirasına hak kazanmaktaydı⁶⁵. Roma Hukukunda velâyet hakkı, evlât edinen için öngörülen asgarî yaş şartı, evlât edinen ile evlâtlık arasında olması gereken onsekiz yaş farkı, çifte mirasçı olabilme, evlât edinilenin

⁵⁷ Aydoğdu, s.16; Saleh, s.5; Osmanoğlu Arıtürk, s.6; Günveren, s.18; Kaya, s.11; Otlı, s.6; Işık, s.13; Kızır, s.12; Türkeri, s.7

⁵⁸ Saleh, s.5; Kaya, s.11; Osmanoğlu Arıtürk, s.6; Otlı, s.6; Kızır, s.12.

⁵⁹ Işık, s.13; Kaya, s.11.

⁶⁰ Aydoğdu, s.18; Kaya, s.11; Atalay, s.4; Işık, s.13,14; Günveren, s.17.

⁶¹ Aydoğdu, s.18; Otlı, s.6; Atalay, s.4,5; Türkeri, s.7; Kızır, s.12; Kaya, s.11; Işık, s.13; Osmanoğlu Arıtürk, s.4.

⁶² Aydoğdu, s.18; Kaya, s.11; Otlı, s.6.

⁶³ Işık, s.14.

⁶⁴ Aydoğdu, s.17.

⁶⁵ Aydoğdu, s.17.

aile içinde doğmuş olan çocuğun durumuna benzemesi anlamına gelen “*adoption imitatur naturam*” kuralları günümüze kadar gelmiştir⁶⁶.

İslamiyet öncesi dönemde Türk hukuk sistemi hakkında yeteri kadar bilgi olmasa da o dönemde yaşayan Türk toplumlarında evlât edinme müessesinin var olduğu kabul edilmektedir⁶⁷. Günümüze kadar gelen belgelerden, eski eserlerden, masallardan evlât edinme kurumunun İslamiyet öncesi dönemde var olduğu görülmektedir⁶⁸. Kaşgarlı Mahmut’un Divan-i Lugat-ı Türk adlı eserinde yer alan evlât edinme anlamına gelen “*tutuncu*” kelimesinin varlığı, Orhun Kitabeleri ve Uygur Türklerinden kalan belgeler İslamiyet Öncesi dönemde evlât edinmenin olduğunu göstermektedir⁶⁹. Uygur Türklerinden kalan belgelerde, evlât edinme ilişkisinin evlât edinen ile evlâtlığın anne-babası arasında yapılan yazılı bir sözleşme ile kurulduğu görülmektedir⁷⁰. Yapılan sözleşme uyarınca; evlât edinen ile evlâtlık arasında sahih nesep bağına benzer nitelikte bir ilişki doğmakta ve bu ilişkiye göre evlâtlık evlât edinene karşı saygı duyacak, kurallara uyacak, kendisine verilen işleri özenle yapacak, buna karşılık evlât edinene de mirasçı olma hakkı elde edecektir⁷¹.

İslâm Hukukunda ise Kur’an-ı Kerim’de Ahzap Suresi’nin “Allah evlâtlıklarınızı da oğullarınız kılmamıştır, o sizin ağzınızda lafınızdır” mealindeki dördüncü ayeti nedeniyle bugünkü anlamı ile evlât edinme kurumu bulunmamaktadır⁷². Evlât edinmeyi ortadan kaldıran bu ayet gelmeden önce, Araplar arasında evlât edinme anlayışı mevcut olup bizzat Hz. Muhammed tarafından da Zeyd evlât edinilmiş ve “Muhammed’in oğlu Zeyd” diye çağrılmıştır⁷³.

İslâm Hukukunda evlât edinme yerine bir kimsenin nesebi başkasından olan çocuğu sözde evlât edinmesi anlamına gelen tebenni kurumu mevcuttur⁷⁴. Tebenni adı verilen kurumda evlâtlık olarak alınan çocuğa “*mütebenna*” denirken çocuğu

⁶⁶ Işık, s.15; Osmanoğlu Arıttürk, s.4.

⁶⁷ Saleh, s.5; Ataay, Evlât Edinme, s.276; Akbulut, s.7; Türkeri, s.6; Işık, s.8.

⁶⁸ Ataay, Evlât Edinme, s.276; Kaya, s.12; Atalay, s.5; Işık, s.8; Akbulut, s.7; Türkeri, s.6; Kizir, s.7.

⁶⁹ Aydoğdu, s.37,38; Ataay, Evlât Edinme, s.276; Işık, s.9; Türkeri, s.6; Kizir, s.7.

⁷⁰ Kaya, s.13; Türkeri, s.6.

⁷¹ Işık, s.9; Kaya, s.13; Kizir, s.8; Türkeri, s.6,7.

⁷² Aydoğdu, s.40; Saleh, s.5; Ataay, Evlât Edinme, s.278; Osmanoğlu Arıttürk, s.3; Otlı, s.6; Akbulut, s.7; Özpınar, s.9; Yeşilöz, s.9; Kizir, s.8.

⁷³ Yakut/ Çağlayan Aygün, s.14; Aydoğdu, s.41; Köse, s.270; Işık, s.10; Kaya, s.14.

⁷⁴ Saleh, s.5; Aydoğdu, s.38; Ataay, Evlât Edinme, s.278; Akbulut, s.7; Yeşilöz, s.9; Türkeri, s.7; Kizir, s.9; Osmanoğlu Arıttürk, s.4; Işık, s.10; Özpınar, s.9.

evlâtlık olarak alana da “*mütebenni*” denmektedir⁷⁵. İslâm Hukukundaki tebenni kurumu, evlât edinme müessesinin sahip olduğu hukukî sonuçları doğurmamakta sadece ahlâkî olarak sonuçlar doğurmaktadır⁷⁶. Tebenni kurumunda taraflar arasında soybağı ilişkisi doğmamakta, mütebenni ile mütebanna ve bunlarla fûruları arasında evlenme yasağı söz konusu olmayıp evlâtlıkların boşanan karılarının evlât edinenle evlenebilmeleri mümkündür⁷⁷. Taraflar arasında mirasçılık bağı bulunmamakla birlikte vasiyet yolu ile mal bırakmaysa mümkün olabilmekteydi⁷⁸. Tüm bunların yanında mütebennanın öz ailesinin bulunması hâlinde tebenni ilişkisi sona ermekteydi⁷⁹.

İslâm Hukukunda hukukî sonuç doğuran bir evlât edinme müessesinin olmamasının diğer bir sebebini bu kurumun amacının başka imkânlar ile sağlanması oluşturmaktadır⁸⁰. Bu hukukta çok eşlilik (taaddüdü zevcat) usulü ile çocuk sevgisinin tatmini için imkân oluşturulmuş bu açıdan evlât edinme kurumuna duyulan ihtiyaç azalmıştır⁸¹. İslâm Hukukunda nesebi bilinmeyen veya zina usulü olan çocukların nesep durumlarının düzeltilmesini sağlayan efendinin, cariyesini çocuğunun anası olarak kabul etmesi anlamına gelen “istilad”, mümeyyiz olan bir şahıs tarafından “*ikrarı-ı nesep*” ve “*akdi muvelat*” müesseseleri mevcuttu⁸². İslâm Hukukunda sokak, cami kapısı gibi yerlere bırakılan annesi, babası, kimsesi olmayan çocuklar “iltikat” adı verilen müessese ile aile sahibi olmaktadır ve korunmaktaydılar⁸³. Evlât edinme kurumunun evlât edinen lehine sağladığı ekonomik amaçlarında İslam Hukukunda kölelik, cariyelik gibi başka müesseselerle gerçekleştirilmesi mümkündür⁸⁴.

⁷⁵ Aydoğdu, s.40; Ataay, Evlât Edinme, s.279; Atalay, s.6; Osmanoglu Arıtürk, s.4; Türkeri, s.7; Işık, s.10.

⁷⁶ Ataay, Evlât Edinme, s.279; Yeşilöz, s.9; Akbulut, s.7; Arıtürk, s.3; Kizir, s.9; Türkeri, s.8; Işık, s.11; Özpınar, s.9.

⁷⁷ Ataay, Evlât Edinme, s.279; Aydoğdu, s.43; Işık, s.10,11; Kizir, s.9; Yeşilöz, s.9; Osmanoglu Arıtürk, s.4; Türkeri, s.8.

⁷⁸ Aydoğdu, s.43; Ataay, Evlât Edinme, s.279; Yeşilöz, s.9; Osmanoglu Arıtürk, s.4; Türkeri, s.8; Kizir, s.9.

⁷⁹ Atalay, s.6; Aydoğdu, s.42.

⁸⁰ Ataay, Evlât Edinme, s.281; Türkeri, s.8; Işık, s.12; Kizir, s.9.

⁸¹ Ataay, Evlât Edinme, s.281; Işık, s.12; Akbulut, s.7,8; Kizir, s.9.

⁸² Ataay, Evlât Edinme, s.281; Işık, s.12; Akbulut, s.8; Kizir, s.10,11.

⁸³ Aydoğdu, s.43; Ataay, Evlât Edinme, s.282,283; Otlı, s.6; Işık, s.12; Akbulut, s.8; Kizir, s.10.

⁸⁴ Ataay, Evlât Edinme, s.284; Kizir, s.11; Işık, s.13.

B. Türk Hukukundaki Durum

İsviçre Medenî Kanunundan esinlenerek hazırlanan 1926 tarihli 743 sayılı Türk Medenî Kanununda evlât edinme müessesesi ilk defa düzenlenmiştir⁸⁵. EMK m.253-258 arasında düzenlenen evlât edinmeye ilişkin bu hükümler; 16.06.1983 tarihinde 2846 sayılı Kanunla ve 23.11.1990 tarihinde de 3678 sayılı Kanun ile iki kez değişikliğe uğramıştır⁸⁶. Son hâlini ise İsviçre Hukukunda yer alan hükümlere paralel olarak düzenlenen 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda almıştır⁸⁷.

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun⁸⁸ 14. maddesi uyarınca 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce tesis edilmiş olan evlât edime sözleşmeleri bütün hükümleri ile birlikte geçerliliğini koruyacaktır⁸⁹. 01.01.2002 tarihinden itibaren gerçekleştirilen evlât edinmeler Türk Medenî Kanun hükümlerine tabi olacaktır⁹⁰. Bunun yanında TMK m.4 hükmü uyarınca Eski Medenî Kanunu yürürlükte iken gerçekleştirilmiş ancak 01.01.2002 tarihinde henüz herhangi bir hak doğurmamış vakıalara Türk Medenî Kanunu hükümleri uygulanır⁹¹.

§2. EVLÂT EDİNMENİN BENZER MÜESSESELERDEN FARKI

Tarafları arasında soybağı ilişkisi kurulmasını sağlayan evlât edinme kurumunun; kan bağına dayanan soybağına, koruyucu aile müessesesine ve manevi evlâtlık, süt evlâtlık, beslemelik ilişkilerine benzerlik göstermesinin yanı sıra bu müesseselerle arasında temel farklılıklar bulunmaktadır⁹². Bu farklılıkların neler olduğu aşağıda ayrıntılarıyla incelenmiştir.

⁸⁵ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.369; Saleh, s.6,7; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.25; Aydoğdu, s.44; Osmanoğlu Arıttürk, s.5; Işık, s.15; Kizir, s.8; Otlı, s.7; Akbulut, s.8; Yeşilöz, s.8; Özpınar, s.9.

⁸⁶ Saleh, s.7; Balkar, s.240; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.25; Aydoğdu, s.44,45; Kaya, s.15; Osmanoğlu Arıttürk, s.5; Işık, s.15; Otlı, s.7; Akbulut, s.8; Yeşilöz, s.8; Özpınar, s.9.

⁸⁷ Balkar, s.240; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.25; Akbulut, s.8; Işık, s.15; Otlı, s.7.

⁸⁸ RG.08.12.2001, S.24607.

⁸⁹ Yakut/ Çağlayan Aygün, s.27; Aydoğdu, s.49; Atalay, s.7; Kaya, s.16; Otlı, s.7; Işık, s.16.

⁹⁰ Kaya, s.16; Otlı, s.7; Işık, s.16.

⁹¹ Atalay, s.7,8; Otlı, s.7; Işık, s.16.

⁹² Köse, s.289; Yeşilöz, s.12; Türkeri, s.9; Kizir, s.21; Özpınar, s.12.

I. Evlât Edinme ve Kan Bağına Dayanan Soybağı

Kan bağına dayanan soybağı; anne-baba ve çocuk arasındaki biyolojik ilişkiyi ifade etmektedir⁹³. Eski Medenî Kanun döneminde çocuğun anne ve baba ile arasındaki soybağı sahih nesep ve gayrisahih nesep şeklinde iki şekilde oluşmaktaydı⁹⁴. Sahih nesepli çocuklar; evlilik birliği içinde doğmuş veya ana rahmine düşmüş ya da sonradan nesebi düzeltilen çocuklar idi⁹⁵. Gayrisahih nesep ilişkisi; anne bakımından doğumla beraber kendiliğinden, baba açısından ise, çocuğun baba tarafından tanınması veya babalığa dair verilen hükümle birlikte kurulan soybağı idi⁹⁶. Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte sahih ve gayrisahih nesep ayrımı ortadan kalkmış ve soybağının tekliği ilkesi benimsenmiştir⁹⁷. Bu bağlamda çocuğun anne ile soybağı doğumla birlikte kendiliğinden, babasıyla ise evlilik birliğinin içerisinde veya evlilik birliğinin sona ermesinden itibaren üçyüz gün içinde gerçekleşen doğumla, babanın anneye sonradan evlenmesiyle ya da hâkim kararı ile kurulabilmektedir⁹⁸.

Türk Medenî Kanunu ile evlât edinen ile evlâtlık arasında anne-baba ile çocuk arasındaki soybağı ilişkisine benzer bir hukukî ilişki kurulmaya çalışılmıştır⁹⁹. Anne-baba ile çocuk arasında olan gerçek soybağı ilişkisinin kurulabilmesi için herhâlükarda kan bağı bulunması zorunlu iken; evlât edinme ilişkisinin kurulabilmesi için taraflar arasında kan bağı bulunması aranmamaktadır¹⁰⁰. Evlât edinme kurumunda taraflar arasında kan bağı bulunması zorunluluğu olmaması karşısında evlât edinmenin gerçekleşmesi ile birlikte kurulan soybağına yapay soybağı denir¹⁰¹.

Evlât edinmenin tesisi için kanunda aranan şartların gerçekleşmiş olması ve hâkim kararı gerekmektedir, gerçek soybağının meydana gelmesi içinse evlât edinme için aranan şartların hiçbirisi aranmamaktadır¹⁰². Evlât edinme, aranan tüm şartların gerçekleşmesi ve hâkimin karar vermesi ile tamamlandığı andan itibaren hüküm

⁹³ **Türkeri**, s.10; **Atalay**, s.19.

⁹⁴ **Akbulut**, s.14,15; **Işık**, s.19; **Otlı**, s.10; **Kızır**, s.23.

⁹⁵ **Işık**, s.19; **Otlı**, s.10,11; **Kızır**, s.23.

⁹⁶ **Osmanoğlu Arıtürk**, s.7; **Kızır**, s.24; **Özpınar**, s.15.

⁹⁷ **Akbulut**, s.15; **Işık**, s.21; **Otlı**, s.11; **Kızır**, s.24.

⁹⁸ **Türkeri**, s.10; **Kızır**, s.24; **Işık**, s.21.

⁹⁹ **Işık**, s.22; **Akbulut**, s.15.

¹⁰⁰ **Işık**, s.23; **Türkeri**, s.10; **Akbulut**, s.16; **Otlı**, s.11; **Atalay**, s.19.

¹⁰¹ **Külahçı**, s.1210; **Atalay**, s.20.

¹⁰² **Işık**, s.23; **Türkeri**, s.10; **Akbulut**, s.16; **Otlı**, s.11.

doğurmaya başladığı hâlde; gerçek soybağı ilişkisi, evlilik dışı doğan çocuk için sonradan tesis edilmiş olsa dahi doğumdan itibaren hüküm ifade eder¹⁰³.

Evlât edinme ilişkisinin kurulması neticesinde evlât edinen ile evlâtlık arasında hısımlık ilişkisi kurulmaktadır¹⁰⁴. Yani soybağı ilişkisi tek taraflıdır¹⁰⁵. Evlât edinenin hısımları ile evlâtlık arasında hısım ilişkisi doğmamakta, aynı şekilde evlâtlığın altsoyu dışındaki hısımları da evlât edinene hısım olmamaktadır¹⁰⁶. Evlât edinme kurumunda hısımlık ilişkisinin tek taraflı olması şahsîlik özelliğinin sonucu olup, gerçek soybağı ilişkisinde hısımlık tek taraflı değildir¹⁰⁷.

Gerçek soybağında doğum ile çocuğun vatandaşlığı tayin olmaktadır, Türk babadan olan, Türk anadan doğan çocuk Türk vatandaşı olmaktadır¹⁰⁸. Ancak evlât edinme müessesinde taraflar arasında evlât edinme ilişkisinin kurulmuş olması kural olarak evlâtlığın vatandaşlığına tesir etmemektedir¹⁰⁹. Eski Medenî Kanun döneminde evlât edinme ilişkisinin tarafları arasında evlenme engeli olmakla beraber bu engel kesin evlenme engeli teşkil etmemekteydi¹¹⁰. Yani tarafların evlenmesi yasak olmasına rağmen her nasılsa evlenmiş olurlarsa bu evlilik artık iptal edilemiyordu¹¹¹. Türk Medenî Kanunu ile bu engel, gerçek soybağında olduğu gibi kesin evlenme engeli hâline gelmiş hatta kapsamı genişletilerek evlâtlık ve evlât edinen ile diğerinin altsoyu arasında da evlenme yasağı düzenlenmiştir¹¹².

Evlât edinme ile gerçek soybağı arasındaki farklardan biri de mirasçılık hususunda ortaya çıkmaktadır¹¹³. Evlâtlık ve altsoyu, evlât edinene kan hısımı gibi mirasçı olabilmektedir¹¹⁴. Aynı zamanda evlâtlığın kendi gerçek ailesine olan mirasçılığı da devam etmektedir¹¹⁵. Buna karşılık evlât edinen ve hısımları evlâtlığa

¹⁰³ Işık, s.23; Türkeri, s.10; Akbulut, s.16; Otlı, s.12; Kizir, s.25; Atalay, s.20.

¹⁰⁴ Kizir, s.25; Işık, s.23; Türkeri, s.10; Kaya, s.19; Akbulut, s.16; Atalay, s.20; Otlı, s.12.

¹⁰⁵ Işık, s.23; Türkeri, s.10; Akbulut, s.16; Otlı, s.12; Kaya, s.19; Kizir, s.25.

¹⁰⁶ Atalay, s.20; Işık, s.23,24; Türkeri, s.10; Akbulut, s.16; Otlı, s.12; Kizir, s.25.

¹⁰⁷ Atalay, s.20; Kaya, s.19; Işık, s.24; Türkeri, s.10; Akbulut, s.16,17; Kizir, s.25.

¹⁰⁸ Işık, s.24; Türkeri, s.10; Otlı, s.12; Kizir, s.26; Kaya, s.19.

¹⁰⁹ Işık, s.24; Türkeri, s.10; Otlı, s.12; Kizir, s.26.

¹¹⁰ Hatemi, Hüseyin/ Oğuztürk Kalkan, Burcu, Aile Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, 2014, s.172; Yalman, s.218; Serozan, s.152; Aydoğdu, s.10; Kaya, s.20; Kizir, s.25; Işık, s.22.

¹¹¹ Serozan, s.152; Yalman, s.218; Köse, s.289; Kizir, s.25,26.

¹¹² Aydoğdu, s.10; Kaya, s.20; Işık, s.22; Kizir, s.26.

¹¹³ Türkeri, s.10; Kizir, s.25; Işık, s.24; Akbulut, s.17.

¹¹⁴ Atalay, s.20; Türkeri, s.10; Kizir, s.25; Işık, s.24; Akbulut, s.17.

¹¹⁵ Akbulut, s.17; Işık, s.24; Atalay, s.20.

mirasçı olamazlar¹¹⁶. Evlâtlığın ölmesi hâlinde mirasçıları kendi kan hısımları ve eşi olmaktadır¹¹⁷. Yani evlât edinilenin mirasçılığı tek yönlü bir mirasçılıktır¹¹⁸. Gerçek soybağında ise kanunî mirasçılık açısından herhangi bir sınırlama söz konusu değildir¹¹⁹. Eski Medenî Kanun döneminde evlât edinme ilişkisi, tarafların anlaşması ya da taraflardan birisinin talebi üzerine hâkim kararı ile sona erdirilebilmekte iken Türk Medenî Kanunu şartların gerçekleşmemesi ya da eksikliği durumlarında evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararıyla ortadan kaldırılabileceğini hüküm altına almıştır¹²⁰.

II. Evlât Edinme ve Süt Evlâtlık

Bir kadının kendisine ait olmayan bir bebeği emzirmesinden ötürü taraflar arasında meydana gelen ilişkiye süt evlâtlık ilişkisi denmektedir¹²¹. Süt evlâtlık ilişkisinin kurulabilmesi için küçüğün ilk iki yaşı içerisinde emmiş olması gerekir¹²². İslâm Hukukuna göre; bebeği emziren kadın ve hısımları arasında meydana gelen bu hısımlık, evlenme yasağı teşkil etmektedir¹²³. Türk Hukukunda ise önceleri İslâm Hukukuna paralel olarak süt evlâtlık ilişkisinin evlenme yasağı oluşturması düşünülmüşse de daha sonra bu şekilde bir düzenleme yapılmamıştır¹²⁴. Yani Türk Hukukunda süt evlâtlık ilişkisini düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır¹²⁵. Dolayısıyla süt evlâtlık hukukî olarak bir önem taşımamakta olup fiilî bir durumdan ibarettir¹²⁶. Bu nedenle evlât edinme müessesesi ile süt evlâtlık arasındaki fark pek fazla önem taşımamaktadır¹²⁷.

¹¹⁶ Kaya, s.19; Türkeri, s.10; Atalay, s.20; Kizir, s.25; Işık, s.24; Akbulut, s.17.

¹¹⁷ Türkeri, s.10; Kizir, s.25; Işık, s.24; Akbulut, s.17.

¹¹⁸ Yalman, s.222; Atalay, s.20,21; Saleh, s.80; Türkeri, s.10; Kizir, s.25; Işık, s.24; Akbulut, s.17.

¹¹⁹ Işık, s.24; Türkeri, s.10; Kizir, s.25; Akbulut, s.17; Kaya, s.19.

¹²⁰ Gençcan, Ömer Uğur, Geçerli Evlâtlık Bağının Sona Ermesi, Adalet Dergisi, Sayı:9. Ekim 2001, s.113, (Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağ); Köse, s.290; Ataay, Evlât Edinme, s.296; Aydoğdu, s.11.

¹²¹ Saleh, s.10; Köse, s.291; Kaya, s.18; Yeşilöz, s.19; Türkeri, s.13; Otlı, s.13; Kizir, s.29; Özpınar, s.18; Osmanoğlu Arıtürk, s.8.

¹²² Kaya, s.18.

¹²³ Köse, s.291; Kizir, s.29; Kaya, s.18.

¹²⁴ Yeşilöz, s.19; Işık, s.30; Türkeri, s.13; Kizir, s.29; Özpınar, s.18.

¹²⁵ Yeşilöz, s.19; Işık, s.30; Türkeri, s.13; Kizir, s.29; Özpınar, s.18; Kaya, s.18.

¹²⁶ Saleh, s.10; Köse, s.291; Osmanoğlu Arıtürk, s.8; Kaya, s.18; Yeşilöz, s.19; Türkeri, s.13; Özpınar, s.18; Işık, s.30.

¹²⁷ Köse, s.291; Kaya, s.18; Osmanoğlu Arıtürk, s.8; Yeşilöz, s.19; Türkeri, s.13; Özpınar, s.18.

III. Evlât Edinme ve Beslemelik

Beslemelik, daha çok zengin aileler tarafından, fakir ya da öksüz olan ailelerin çocuklarının küçük yaşta evlerine alınarak bakılması, yetiştirilmesi ve karşılığında da çocuğun ev hizmetlerini yaptığı, evin çocuklarına arkadaşlık ettiği, emeğinden yararlanıldığı bir kurumdur¹²⁸. Pozitif hukuk kuralları tarafından düzenlenmeyen beslemelik müessesesi tamamen örf ve âdet hukukuna dayalı olarak mevcut olan ve fiilî olarak yaşayan bir kurumdur¹²⁹. Beslemelik kurumunun kurulması, çocuğu yanına alan efendi veya hanım diye adlandırılan kişilerle beslemenin anne-babası ya da yakınları arasında yapılan bir anlaşma ile gerçekleşmekte olup, çocuğun verilmesi karşılığında ailesine belirli bir miktar veya aylık olarak para ödemesinde bulunmaktadır¹³⁰.

Beslemelik ile evlât edinme birbirinden tamamen farklı kurumlardır¹³¹. Öncelikle evlât edinme kurumu Türk Medenî Kanununda düzenlenmişken beslemelik hukuk kurallarıyla düzenlenmiş bir kurum olmayıp, örf ve âdete dayanmaktadır¹³². Beslemelik ilişkisinin kurulması hiçbir şekil şartına tâbi değil ve bu ilişkinin kurulması için hâkim kararına da ihtiyaç bulunmamaktadır¹³³. Buna karşılık, evlât edinmenin gerçekleşebilmesi için kanunda aranan şartların gerçekleşmesi ile birlikte görevli ve yetkili mahkemenin evlât edinme kararı vermesi gerekmektedir¹³⁴.

Evlât edinmenin gerçekleşmesi ile taraflar arasında soybağı ilişkisi meydana gelmektedir¹³⁵. Soybağının meydana gelmesiyle de soybağına ilişkin hükümler ve

¹²⁸ **Karatay**, Abdullah, Türkiye’de Koruyucu Aile: Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:3; Sayı:5, 2017; s.394; **Serozan**, s.156; **Saleh**, s.9; **Köse**, s.268; **Aydoğdu**, s.11; **Kaya**, s.17; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.8; **Yeşilöz**, s.16; **Özpınar**, s.16; **Kizir**, s.28.

¹²⁹ **Karatay**, s.401; **Ataay**, Evlât Edinme, s.298; **Köse**, s.290; **Kizir**, s.28; **Otlı**, s.12; **Türkeri**, s.11; **Özpınar**, s.16; **Yeşilöz**, s.16; **Ayan**, s.8.

¹³⁰ **Yeşilöz**, s.16; **Aydoğdu**, s.11,12; **Kaya**, s.17; **Otlı**, s.12; **Özpınar**, s.16; **Türkeri**, s.12; **Işık**, s.26; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.8.

¹³¹ **Köse**, s.290; **Işık**, s.26; **Yeşilöz**, s.17; **Kaya**, s.17; **Özpınar**, s.16; **Türkeri**, s.11; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.8.

¹³² **Atalay**, s.22; **Işık**, s.25; **Yeşilöz**, s.16; **Kaya**, s.17; **Özpınar**, s.16; **Türkeri**, s.11; **Kizir**, s.28; **Ayan**, s.8; **Otlı**, s.12.

¹³³ **Köse**, s.290; **Özpınar**, s.16; **Yeşilöz**, s.17; **Kaya**, s.17; **Türkeri**, s.11; **Kizir**, s.28; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.8; **Işık**, s.27; **Otlı**, s.12.

¹³⁴ **Kaya**, s.17; **Kizir**, s.28.

¹³⁵ **Kaya**, s.17; **Kizir**, s.28.

sonuçlar evlât edinen ve evlâtlık açısından bağlayıcı olmaktadır¹³⁶. Beslemelikteyse evlât edinme de olduğu gibi bir soybağı ilişkisi doğmamaktadır¹³⁷. Yine evlât edinen ile evlâtlık arasında oluşan hısımlık ilişkisi beslemelik kurumunun tarafları arasında oluşmamaktadır¹³⁸.

Evlât edinmede, ilişkinin kurulması ile evlâtlık, evlât edinenin kanunî mirasçısı olmasının karşısında beslemelik kurumunda, beslemeliğin miras hukuku açısından hiçbir hakkı bulunmamakta olup beslemenin efendisine veya hanımına mirasçı olması söz konusu değildir¹³⁹. Beslemenin hukuk kuralları ile düzenlenmemiş olması karşısında efendinin ya da hanımın besleme olan çocuğa karşı yaptırıma bağlanmış bir yükümlülüğü de bulunmayıp tarafların aralarında olan anlaşmaya ilişkin yükümlülüklerinin tek yaptırımı vicdanî ve ahlâkî değer yargıları olmaktadır¹⁴⁰.

IV. Evlât Edinme ve Manevî Evlâtlık

Manevî evlâtlık; hukuk düzeninde yer almayan ve insanî düşüncelerle gelenekler neticesinde ortaya çıkan, taraflarını manevi yükümlülük altına sokan bir müessesedir¹⁴¹. Manevî evlâtlık müessesinin temelini insanî düşünceler yer almaktadır¹⁴². Manevî evlâtlık, evlât edinmeden farklı olarak; taraflara sadece kendi iradeleri ile bir takım manevî yükümlülükler yüklemekte olup herhangi bir hukukî yaptırımı bulunmamaktadır¹⁴³. Yine manevî evlâtlık ilişkisinin doğması ve sona ermesi evlât edinmeden farklı olarak yasal bir şekle ya da koşula bağlı değildir¹⁴⁴.

V. Evlât Edinme ve Koruyucu Aile

Koruyucu aile; gerçek anne-babanın hastalığı, ölümü gibi çeşitli nedenlerle gerçek anne-babasının yanında bakılamayan çocukların; sevgi, ilgi ve değer görerek

¹³⁶ Kaya, s.17; Kızır, s.28.

¹³⁷ Aydoğdu, s.13; Saleh, s.9; Türkeri, s.11; Kaya, s.17; Kızır, s.28.

¹³⁸ Köse, s.291; Özpınar, s.16; Türkeri, s.11; Yeşilöz, s.17; Işık, s.27; Otlu, s.13.

¹³⁹ Köse, s.290; Aydoğdu, s.13,14; Osmanoğlu Arıtürk, s.8; Özpınar, s.17; Türkeri, s.11, Yeşilöz, s.18; Işık, s.27; Atalay, s.22; Kaya, s.17.

¹⁴⁰ Ayan, s.9; Osmanoğlu Arıtürk, s.8; Türkeri, s.11,12; Yeşilöz, s.17; Kızır, s.28; Özpınar, s.16,17; Kaya, s.17,18; Işık, s.27.

¹⁴¹ Osmanoğlu Arıtürk, s.8; Özpınar, s.17; :Yeşilöz, s.18; Kızır, s.28; Atalay, s.23; Işık, s.29; Türkeri, s.12; Otlu, s.13.

¹⁴² Özpınar, s.17; :Yeşilöz, s.18; Kızır, s.29; Atalay, s.23; Işık, s.29; Türkeri, s.12.

¹⁴³ Otlu, s.13; Özpınar, s.18; Yeşilöz, s.18; Kızır, s.29; Atalay, s.23; Işık, s.29; Türkeri, s.12.

¹⁴⁴ Saleh, s.10; Köse, s.291; Ataay, Evlât Edinme, s.299; Özpınar, s.18; Yeşilöz, s.18; Kızır, s.29; Atalay, s.23; Işık, s.29; Türkeri, s.12.

büyümesi fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak sağlıklı ve topluma yararlı bir birey olarak yetiştirilmesi için devlet denetiminde, geçici ya da sürekli, ücretli veya gönüllü olarak çocukların bakımlarını üstlenen aile ya da kişilere denmektedir¹⁴⁵. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun¹⁴⁶ 23'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına göre mahkemece korunma kararı alınan korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu kanuna göre kurulmuş kurumlarda ya da kurumun denetim ve gözetiminde bir koruyucu aile tarafından da yerine getirilebilmektedir. Koruyucu aile müessesesi SHK m.23/1 ve TMK m.346-347 hükümleriyle ve Koruyucu Aile Yönetmeliğine¹⁴⁷ göre yürütülmekte olup Anayasa¹⁴⁸ m.61/4 hükmü ile de anayasal bir yükümlülük olarak belirlenmiştir¹⁴⁹.

Koruyucu aile hizmeti, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce belirlenen esaslar doğrultusunda İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmektedir (KAY m.7/1). Koruyucu aile olabilmek için talep edilen gerekli evraklar hazırlandıktan sonra Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan sözleşme taraflarca imzalanır ve bu sözleşmenin valilik tarafından onaylanmasından sonra çocuk bir tutanak ile koruyucu aile ya da kişiye teslim edilir (KAY m.7/2).

Evlât edinme yolunda ilk basamak olarak görülen koruyucu aile kurumu ile evlât edinme kurumu aslında birbirinden farklı iki kurumdur¹⁵⁰. Koruyucu aile ilişkisi Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile koruyucu kişi ya da aile arasında yapılacak bir sözleşme ile kurulurken evlât edinme ilişkisinin kurulması için mahkeme kararı gerekmektedir¹⁵¹. Evlât edinme ilişkisinde taraflar arasında belirli bir yaş farkı bulunması gerekmekte iken koruyucu aile ilişkisinde taraflar arasında bir yaş farkı aranmamaktadır¹⁵².

Evlât edinmede amaç; korunmaya, şefkat ve bakıma muhtaç olan evlâtlığın aile ortamında sevgi içerisinde büyümesi, evlât edinenin ise çocuk sahibi olması iken

¹⁴⁵ **Karatay**, s.390; **Aydoğdu**, s.14; **Kizir**, s.29,30; **Kaya**, s.20; **Otlı**, s.13,14; **Işık**, s.30; **Türkeri**, s.13.

¹⁴⁶ RG. 27.05.1983, S.18059.

¹⁴⁷ RG. 14.12.2012, S.28497.

¹⁴⁸ RG. 09.11.1982, S.17863 Mükerrer.

¹⁴⁹ **Kizir**, s.30; **Osmanoğlu Arıtürk**, s.9; **Kaya**, s.20; **Atalay**, s.24,25.

¹⁵⁰ **Kaya**, s.20; **Atalay**, s.26,29; **Otlı**, s.14; **Kizir**, s.31; **Işık**, s.32,34; **Türkeri**, s.14.

¹⁵¹ **Atalay**, s.27; **Aydoğdu**, s.14; **Kaya**, s.21; **Otlı**, s.14,15; **Işık**, s.32; **Türkeri**, s.14.

¹⁵² **Otlı**, s.15; **Türkeri**, s.14; **Işık**, s.32.

koruyucu aile müessesinde amaç korunmaya muhtaç olan bir çocuğun aile ortamında büyümesini sağlamak ise de ailenin çocuk sahibi olma isteğinin tatmini amacı bulunmamaktadır¹⁵³. Koruyucu aile ile çocuk arasındaki ilişki geçici nitelikte iken evlât edinmede taraflar arasındaki ilişki sürekli¹⁵⁴. KAY m.20'ye göre koruyucu aile, üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmediği takdirde çocuk aileden geri alınır. Evlât edinmede, kurulması için gerekli şartların eksik olması dışında daha sonradan ortaya çıkacak bir nedenle ilişkinin sona erdirilmesi mümkün değildir¹⁵⁵.

Evlât edinme müessesinde evlât edinme ilişkinin kurulması ile birlikte taraflar arasında yapay bir soybağı ve hısımlık ilişkisi kurulmakta, kurulan soybağı ve hısımlık neticesinde de kesin evlenme engeli ortaya çıkmaktadır¹⁵⁶. Koruyucu aile kurumunda taraflar arasında herhangi bir soybağı ilişkisi doğmamakta dolayısıyla da evlenme engeli söz konusu olmamaktadır¹⁵⁷. Koruyucu aile kurumunda ailenin çocuk üzerinde velâyet hakkı bulunmamakla birlikte, evlât edinme de velâyet hakkı ve yükümlülükleri kanun gereği, kendiliğinden evlât edinene geçmektedir¹⁵⁸.

KAY m.16 gereğince koruyucu aile, görevli kimsenin yapacağı haberli ya da habersiz ziyaretleri kabul etmek zorundadır. Yine KAY m.19/2'ye göre koruyucu aile, çocuğu yanlarında yurt dışına götürmek istemeleri hâlinde çocuğun yurt dışına çıkabilmesi için; velisinin ya da vasisinin izni ve aileyi izlemekte olan görevli sosyal çalışmacı kişinin uygun görüşü alınarak Komisyon tarafından çocuğun yurt dışına çıkması uygun bulunmasıyla İl Müdürlüğünün teklifi ve valilik onayı gerekmektedir. Evlât edinme kurumunda bu şekilde izin verilmesi durumu söz konusu değildir¹⁵⁹. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuğun hastalanması hâlinde; çocuğun sağlık masrafları İl Müdürlüğü tarafından karşılanmakta iken evlât edinmede ise evlât edinenin anne-babaya ait hak yükümlülüklerine sahip olması nedeniyle evlât edinen bakım borcu yükümlülüğü altında ve sağlık masrafları kendisi tarafından karşılanmaktadır¹⁶⁰. SHK m.23 uyarınca koruyucu aile müessesinde koruyucu aile çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstelenebileceği gibi; ekonomik

¹⁵³ Kaya, s.21; Atalay, s.27; Kizir, s.31; Işık, s.31.

¹⁵⁴ Aydoğdu, s.14; Atalay, s.28; Kaya, s.22; Türkeri, s.13,14.

¹⁵⁵ Işık, s.33; Otlı, s.15; Kaya, s.22; Türkeri, s.15.

¹⁵⁶ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Kaya, s.21; Kizir, s.31; Türkeri, s.14.

¹⁵⁷ Aydoğdu, s.15; Kaya, s.22; Kizir, s.31; Türkeri, s.15.

¹⁵⁸ Aydoğdu, s.15; Kaya, s.22; Türkeri, s.14; Atalay, s.27.

¹⁵⁹ Osmanoğlu Arıtürk, s.10; Atalay, s.28; Otlı, s.15; Işık, s.33.

¹⁶⁰ Işık, s.33; Osmanoğlu Arıtürk, s.10; Atalay, s.28; Otlı, s.15.

durumuna göre, isteğinin olması hâlinde İl Müdürlüğü tarafından verilen onay ile Devlet tarafından verilebilir. Evlât edinmede evlât edinene ücret ödenmesi söz konusu değildir¹⁶¹.

¹⁶¹ Işık, s.33; Osmanoğlu Arıtürk, s.11; Otlı, s.15.

İKİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN ŞARTLARI

Ş3. EVLÂT EDİNMENİN MADDÎ ŞARTLARI

I. GENEL OLARAK

Türk Medenî Kanununda evlât edinme müessesesi; küçüklerin evlât edinilmesi ve ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi şeklinde bir ayırım yapılarak düzenlenmiştir¹⁶². Kural olan küçüklerin evlât edinilmesi TMK m.305-312 hükümleri arasında düzenlenmişken istisna niteliğinde olan ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi ise TMK m.313'de düzenlenmiştir¹⁶³. TMK m.314 ve devamında ise her iki evlât edinme içinde geçerli olan kurallar yer alır¹⁶⁴. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinin kanunda sınırlı olarak düzenlenmiş olması nedeniyle küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerden bazılarının kıyas yoluyla ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de uygulanması yoluna gidilmesi mümkündür, nitekim Kanun da bu hususu hüküm altına almıştır¹⁶⁵.

Türk Medenî Kanununda evlât edinmenin aslî şartlarına ilişkin hükümlerin kesin ifadeler içermesinden ötürü emredici ve sınırlı sayıda oldukları görülmektedir¹⁶⁶. Dolayısıyla bu hükümlerin taraflarca aksinin kararlaştırılması ya da değiştirilmesi mümkün olmadığı gibi taraflar için kanunda yer alan şartlar haricinde başka şartların aranması da mümkün değildir¹⁶⁷. Ayrıca kanunda evlât edinme müessesine ilişkin hükümlerde kişiler arasında ırk, din, dil, cinsiyet gibi ayrımlar yapılmaksızın eşitlikten yana olan düzenlemeler yapılmıştır¹⁶⁸.

¹⁶² **Özcan**, Didem, Evlât Edinmede Rıza, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.75, Sayı:2, 2017, s.708; **Öztan**, Bilge, Medenî Hukukun Temel Kavramları, 43. Baskı, Ankara, 2019, s.509, (**Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar); **Öztan**, Aile, s.953; **Kılıçoğlu**, Ahmet M., Medenî Hukuk Temel Bilgiler, 3. Baskı, Ankara, 2013, s.315, (Kılıçoğlu, Temel Bilgiler); **Baçoğlu**, Başak, Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, Sayı:1, 2017, s.367; **Kılıçoğlu**, Aile, s.448; **Külahçı**, s.1210; **Koç**, s.376; **Aydoğdu**, s.17; **Zeytin/ Ergün**, s.203; **Işık**, s.33; **Günveren**, s.137.

¹⁶³ **Kılıçoğlu**, Aile, s.448; **Saleh**, s.11; **Kaya**, s.27; **Kızır**, s.33; **Türkeri**, s.18; **Otlı**, s.24; **Yılmaz**, s.14; **Aydoğdu**, s.108; **Zeytin/ Ergün**, s.204; **Günveren**, s.137.

¹⁶⁴ **Kılıçoğlu**, Aile, s.456; **Kaya**, s.27; **Işık**, s.38; **Günveren**, s.137; **Akbulut**, s.29.

¹⁶⁵ **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.371; **Kılıçoğlu**, Aile, s.456; **Aydoğdu**, s.108; **Kızır**, s.33.

¹⁶⁶ **Aydoğdu**, s.110; **Türkeri**, s.18; **Işık**, s.38; **Akbulut**, s.30.

¹⁶⁷ **Aydoğdu**, s.110; **Türkeri**, s.18; **Işık**, s.38; **Akbulut**, s.30.

¹⁶⁸ **Aydoğdu**, s.111; **Atalay**, s.37; **Işık**, s.38.

II. KÜÇÜKLERİN EVLÂT EDİNİLMESİNİN ŞARTLARI

Türk Medenî Kanununda küçük teriminin tanımı yapılmamıştır¹⁶⁹. Ancak kanunda tam ve sağ doğumla kişiliğin başladığı hüküm altına alınmış ve erginliğin de kural olarak onsekiz yaşın doldurulmasıyla başladığı belirtilmiştir¹⁷⁰ (TMK m.28). Bu hükümler sebebiyle onsekiz yaşın altında olan tam ve sağ doğan kimse küçük olarak nitelendirilebilir¹⁷¹. Ancak Türk Medenî Kanununda ergin olma yalnızca yaşla sınırlandırılmamış evlenmenin de kişiyi ergin kılacağını (TMK m.11), onbeş yaşını dolduran bir kimsenin kendi isteğinin yanında velisinin rızasıyla mahkeme hükmüyle ergin kılınabileceğini (TMK m.12) hüküm altına almıştır¹⁷². Anılan bu hükümler uyarınca evlilikle ergin olma ya da mahkeme kararı ile ergin kılınma hâllerinde küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusu olmaz¹⁷³.

A. Evlât Edinilecek Küçük Açısından Bulunması Gereken Şartlar

1. Küçüğün Bakılmış ve Eğitilmiş Olması

Türk Medenî Kanununun 305'inci maddesinin 1'inci fıkrası gereğince bir küçüğün evlât edinilebilmesi için evlât edinecek tarafından bir yıl süre ile bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir¹⁷⁴. Bakım, evlât edinilecek olan küçüğün gerek fiziksel gerekse ruhsal sağlığı için gereken ilginin gösterilmesi anlamına gelmektedir¹⁷⁵.

¹⁶⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.449; Otlı, s.23; Şahin, s.15.

¹⁷⁰ **Birinci Uzun**, Tuğba, Erginlerin veya Kısıtlıların Evlât Edinilmesinde Evlât Edinenin Altsoyunun Açık Muvafâkatinin Bulunması Koşulu, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, Özel Sayı, 2017, s.539; **Ayan**, Mehmet/ **Ayan** Nurşen, Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016, s.43,59; **Dural**, Mustafa/ **Öğüz**, Tufan, Türk Özel Hukuku, C. 2, Kişiler Hukuku, İstanbul 2018, s.17; **Hatemi**, Hüseyin, Kişiler Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2018, s.12,24; **Oğuzman**, Kemal/ **Seliçi**, Özer/ **Oktay Özdemir**, Saibe, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 17. Baskı, İstanbul 2018, s.7,66; **Akıpek**, Jale/ **Akıntürk**, Turgut/ **Ateş**, Derya, Türk Medenî Hukuku C. 1, Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 14. Baskı, İstanbul 2018, s.241,295; **Öztaş**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.226,251; **Saleh**, s.10. ¹⁷¹ **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.316; **Baygın**, s.592; **Kılıçoğlu**, Aile, s.449; **Otlı**, s.23; **Günveren**, s.140. ¹⁷² **Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir**, s.52,53; **Baygın**, s.592,593; **Ayan/ Ayan**, s.56,57; **Dural/ Öğüz**, s.53,55; **Kılıçoğlu**, Aile, s.449; **Birinci Uzun**, s.539; **Hatemi**, s.24; **Otlı**, s.23; **Öztaş**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.251; **Öztaş**, Aile, s.953; **Akıpek/ Akıntürk/ Ateş**, s.296, 297.

¹⁷³ **Otlı**, s.23,24.

¹⁷⁴ Yargıtay 2. H.D. 2005/7731 E.- 2005/10957 K. 11.07.2005 tarihli kararında, “Mahkemece Türk Medenî Kanununun 305. maddesinin 1. fıkrasındaki şartın gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilmeden ve 316. maddesi gereğince kapsamlı bir araştırma yapılmadan eksik inceleme ile davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

¹⁷⁵ **Aydoğdu**, s.169.

Eğitmek ise; evlât edinilecek olan küçüğün yetiştirilmesi, olumlu yönde karakterinin oluşması için gerekenlerin yapılması anlamına gelmektedir¹⁷⁶.

Türk Medenî Kanununda yer alan bu hüküm sayesinde taraflar bir nevi deneme süreci olan bu dönemde birbirlerini tanıyabilecekler, vermiş oldukları kararı sorgulayarak daha sağlam ve doğru bir karar verebilecek, uyum sağlayıp sağlamayacaklarını anlayacaklardır¹⁷⁷. Bunun yanı sıra bu şart; bir kimsenin bakmadığı, emek vermediği, eğitime katkıda bulunmadığı bir küçüğü evlât edinmesini engelleyerek küçüğün yararına ve güvenliğine hizmet etmektedir¹⁷⁸. Kaldı ki Eski Medenî Kanun döneminde böyle bir koşulun yer almaması neticesinde ani ve duygusal etkilerle verilen kararlarla evlât edinme işlemi gerçekleşmekte ve tarafların arasındaki ilişkilerin sağlıklı şekilde yürüdüğü görülmektedir¹⁷⁹.

Küçüklerin evlât edinilmesi için kanunda aranan bir yıllık süre asgarî bir süre olup bu sürenin kısaltılması ya da tarafların bu süreden muaf tutulması mümkün değilken hâkim tarafından bu sürenin uzatılması mümkündür¹⁸⁰. Bunun yanı sıra kanunda aranan sürenin bir yıl olması sebebiyle yeni doğan bir bebeğin bir yaşını tamamlamadan evlât edinilmesi de söz konusu değildir¹⁸¹.

Kanunda öngörülen bir yıllık süre içerisinde evlât edinme amacına yönelik olarak küçüğün bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir¹⁸². Yani evlât edinecek kimseler; küçüğün anne-babası gibi hareket ederek, onun beslenmesi, bakımı, sağlığı ile diğer ihtiyaçlarını karşılamalı, toplumsal, ahlâkî ve dinî eğitimi ile ilgilenmeli, ona maddî ve manevî gerekli olan her türlü imkânı sağlamalıdır¹⁸³. Bu süre, evlât edinme hususunda hâkimin konu hakkında kanaat sahibi olmasını sağlamak ve evlât edinmeye izin vermesi bakımından yol gösterici olmaktadır¹⁸⁴.

¹⁷⁶ Aydoğdu, s.169.

¹⁷⁷ Baygın, s.593; Külahçı, s.1213; Kılıçoğlu, Aile, s.457; Saleh, s.37; Aydos, s.119; Balkar, s.247; Aydoğdu, s.162; Akbulut, s.32; Günveren, s.152; Yılmaz, s.14; Öztan, Aile, s.956.

¹⁷⁸ Baygın, s.593; Kılıçoğlu, Aile, s.452; Arpacı, Şaziye Emel, Türk Medenî Kanununa Göre Evlât Edinme ve Kardeşin Evlât Edinilmesi, İstanbul Barosu Dergisi, C. 90, S. 2016/2, 2016, s.165; Yılmaz, s.14; Otlı, s.26; Türkeri, s.19; Kaya, s.28; Kızır, s.34; Işık, s.44.

¹⁷⁹ Baygın, s.593; Şahin, s.17; Otlı, s.26; Kaya, s.28; Türkeri, s.19.

¹⁸⁰ Öztan, Aile, s.956; Saleh, s.39; Aydoğdu, s.180; Atalay, s.43; Türkeri, s.20; Kızır, s.34; Otlı, s.27; Şahin, s.19.

¹⁸¹ Baygın, s.598; Aydoğdu, s.180; Kızır, s.34, Kaya, s.28,29; Otlı, s.32.

¹⁸² Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.315; Akbulut, s.32; Kılıçoğlu, Aile, s.452; Kaya, s.28; Kızır, s.34; Türkeri, s.19; Şahin, s.18.

¹⁸³ Baygın, s.594; Kaya, s.29; Otlı, s.29.

¹⁸⁴ Günveren, s.153; Şahin, s.18.

Küçüğün bir yıl boyunca bakılmış ve eğitilmiş olması karşısında taraflar arasındaki bu ilişki mahkemenin evlât edinmeye ilişkin kararı ile kendiliğinden son bulur¹⁸⁵. Bunun yanı sıra taraflardan birinin ölmesi, ayırt etme gücünü kaybetmesi, küçüğün evlât edinilmesi veya mahkeme kararı ile bakım ve eğitim ilişkisinin sonlandırılmış olması, evlât edinme ilişkisinin gerçekleşmesinin imkânsız olması, rızanın geri alınması hâllerinde de bir yıllık bakım ve eğitim süreci son bulmuş olur¹⁸⁶. Tüm bunlarla birlikte öngörülen bir yıllık sürenin sonunda taraflar arasında evlâtlık ilişkisinin kurulması zorunlu olmayıp, evlât edinenin mahkemeye başvurma ve küçüğü evlât edinme yükümlülüğü söz konusu olmamaktadır¹⁸⁷. Evlât edinen, küçük ile aralarındaki ilişkinin uyumsuz olması, anlaşamamaları gibi sebeplerle bu ilişkiyi evlât edinme ilişkisi gerçekleşmeden de sonlandırabilir¹⁸⁸. Ancak evlât edinen haklı bir sebep olmaksızın ya da kusurlu olarak küçüğü evlât edinmekten kaçınması hâlinde küçük TMK m.24 ve TBK m.49 hükümlerine göre manevî tazminat talebinde bulunabilir¹⁸⁹.

Her ne kadar bakım ve eğitim şartı için öngörülen bir yıllık sürenin aralıksız olması gerekmez de bu süre için devamlılık aranmaktadır¹⁹⁰. Boş vakitlerin birlikte geçirilmesi ya da tatil zamanlarında bir arada bulunma hâllerinde geçen sürenin şartın gerçekleşmesi açısından kabul edilemeyeceği açıktır¹⁹¹. Bununla birlikte bir yıllık süre içerisinde küçüğün hafta sonlarını gerçek ailesinin yanında geçirmesi, yaz aylarında eğitim için kursa, kampa gitmesi bakım ve eğitim süresini kesmez¹⁹².

Evlât edinmenin koşullarından olan bakım ve eğitim şartı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde bulunan kimsesi olmayan küçükler için arandığı kadar anne ve/veya babası olup kurum aracılığı olmadan evlâtlık olarak verilmesi düşünülen küçükler içinde aranmaktadır¹⁹³. Kurum aracılığıyla evlât edinmenin söz konusu olduğu hâllerde bakım ve eğitim şartının gerçekleştiği aracılık

¹⁸⁵ Öztan, Aile, s.957; Atalay, s.44; Günveren, s.153.

¹⁸⁶ Öztan, Aile, s.957; Otlı, s.33.

¹⁸⁷ Kılıçoğlu, Aile, s.452; Baygın, s.595; Işık, s.44; Otlı, s.33; Kizir, s.34.

¹⁸⁸ Işık, s.44; Atalay, s.43; Şahin, s.21; Otlı, s.33; Kizir, s.34.

¹⁸⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.452; Öztan, Aile, s.957; Şahin, s.21; Otlı, s.33.

¹⁹⁰ Aydoğdu, s.170; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.316; Işık, s.43; Günveren, s.153; Otlı, s.29.

¹⁹¹ Baygın, s.595; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.316; Saleh, s.37,38; Aydoğdu, s.169; Öztan, Aile, s.957; Işık, s.43; Kaya, s.29; Günveren, s.153; Otlı, s.29,30.

¹⁹² Öztan, Aile, s.956,957; Günveren, s.153; Şahin, s.19; Otlı, s.29,30.

¹⁹³ Atalay, s.42; Işık, s.45.

yapan kurum vasıtasıyla belirlenebilir¹⁹⁴. Kurumun aracı olmadığı, küçüğün annesinin ve/veya babasının rızası ile evlât edinilmesi hâllerinde bakım ve eğitim şartını gerçekleştirdiği tanık dâhil her türlü delille ispat edilebilir¹⁹⁵. Bakım ve eğitim ilişkisi bakımından öngörülen bu bir yıllık süre, evlât edinilecek olan küçüğün istismar edilmesi, küçüğe kötü muamele yapılması gibi sakıncaları da taşıdığından her ne kadar kurum aracılığıyla evlât edinmenin söz konusu olduğu hallerde denetim mümkünse de evlât edinme için kuruma başvuru zorunlu olmadığı için aracı olmaksızın yapılan evlât edinmelerde denetim söz konusu değildir. Bu durumda evlât edinenin kötü niyetli olması halinde evlâtlığın zarar görmesini engellemek adına denetimin zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle buradaki sakıncanın da yapılacak bir düzenleme ile engellenmesi yerinde olur.

2. Evlât Edinmenin Küçüğün Yararına Olması

Çocukların yararının korunması aile ve çocuk hukukunda yer alan temel ilkelerden biri olması karşısında evlât edinmede de evlât edinmenin küçüğün yararına olması evlât edinme kurumunun temel amacı olarak benimsenmiştir¹⁹⁶. TMK m.305/2 hükmüne göre evlât edinmenin gerçekleşebilmesi için, evlât edinmenin herhâlde küçüğün yararına olması şarttır. Uluslararası sözleşmelerde de temel ilke olarak kabul edilen ve EMK m.256’da yer alan bu ilke, evlât edinmenin olmazsa olmaz şartıdır¹⁹⁷. Öyleki evlât edinme ilişkisinin kurulması için aranan tüm şartlar gerçekleşmiş olmasına rağmen hâkim evlât edinmenin küçüğün yararına olmadığı kanaatine varırsa takdir hakkını hukuka ve hakkaniyete uygun kullanarak evlât edinmeye karar vermeyebilir¹⁹⁸.

¹⁹⁴ Akbulut, s.32,33; Şahin, s.20; Kaya, s.30.

¹⁹⁵ Kılıçoğlu, Aile, s.457; Akbulut, s.33; Otlı, s.31.

¹⁹⁶ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.316; Aytaç, Mehlika, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlât Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi Hakkında İnceleme, Adalet Dergisi, S.14, 2003, s.35; Baygın, s.598; Külahçı, s.1214; Serozan, s.148; Demir, s.258; Şıpka, s.308; Aydoğdu, s.136; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.371; Yargıtay 2. H.D. 2004/8022 E.- 2004/14202 K. 30.11.2004 tarihli kararında, “Küçüklerin evlât edinilmesinde aslolan evlât edinmenin herhâlde küçüğün yararına bulunmasıdır.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

¹⁹⁷ Yılmaz, s.15; Aydoğdu, s.137; Ataay, Evlât Edinme, s.321; Işık, s.47; Türkeri, s.21; Otlı, s.34; Kizir, s.35, Günveren, s.154.

¹⁹⁸ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.315; Şener, s.191; Şıpka, s.308; Arpacı, s.165; Aydoğdu, s.138; Akbulut, s.46; Külahçı, s.1214; Otlı, s.37.

Kanununda evlât edinmede küçüğün yararının tanımı yapılmamıştır; ama yararın varlığını araştırarak ve olup olmadığını takdir edecek kişinin hâkim olduğu düzenlenmiştir¹⁹⁹. Hâkim araştırma yaparken her somut olayı kendine özgü olan şartları içerisinde değerlendirerek, tarafların ilişkilerini, küçüğün bedensel ve sosyal gelişimi için gerekli olan şartları dikkate alarak bir karar vermelidir²⁰⁰. Hâkim yaptığı bu araştırmada kendisine tanınan geniş takdir yetkisi kapsamında gerekli görürse Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun uzman personeline psiko-sosyal inceleme yaptırabileceği gibi çocuk mahkemelerinde veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan çocuk ve aile uzmanı olan kişilerin görüşünü alabilir²⁰¹.

Türk Medenî Kanununun 316'ncı maddesinin 2'inci fıkrasında evlât edinme işleminin küçüğün yararının olup olmadığı konusunda yapılacak araştırmada nelere dikkat edileceği belirtilmiştir²⁰². Buna göre; evlât edinen ile küçüğün kişiliğine ve sağlığına, karşılıklı ilişkilerine, ekonomik durumlarına, evlât edinenin eğitime yeteneğine, onu evlât edinmeye yönelten nedenlere ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelere dikkat edilerek küçüğün evlât edinmede yararının olup olmadığı tespit edilebilir²⁰³. Evlât edinen ile küçüğün arasında evlât edinme ilişkisinin tesisinin küçüğün yararının olup olmadığı, küçüğün mevcut olan yaşam koşulları ile evlât edinilmesi neticesinde var olacak yaşam koşullarının karşılaştırılmasıyla da belirlebilir²⁰⁴. Fizikî gelişimi bakımından yeterli beslenmesi, koşullara uygun giyinmesi, sağlıklı ve temiz bir birey olması için gerekli ortamda bulunması da göz önünde tutulacak hususlardandır²⁰⁵. Evlât edinenin hasta, yaşlı, küçüğün eğitimine vakit ayıramayacak kadar yoğun olması, haysiyetsiz yaşam sürmesi, kumar veya alkol düşkünlüğünün olması, kötü bir namının olması, otoriter

¹⁹⁹ **Külahçı**, s.1214; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.316,317; **Saleh**, s.42; **Şıpka**, s.308; **Günveren**, s.154.

²⁰⁰ **Öztan**, Aile, s.9760; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.317; **Saleh**, s.41; **Demir**, s.259; **Aydoğdu**, s.142; **Akbulut**, s.45; **Türkeri**, s.22; **Otlı**, s.36.

²⁰¹ **Saleh**, s.42; **Demir**, s.259; **Günveren**, s.154; **Baygın**, s.600; **Akbulut**, s.45; **Türkeri**, s.22; **Otlı**, s.36; **Atalay**, s.45; **Işık**, s.50; **Şahin**, s.23,24.

²⁰² **Öztan**, Aile, s.977; **Günveren**, s.154; **Şahin**, s.23; **Otlı**, s.35.

²⁰³ **Baygın**, s.598,599; **Demir**, s.259; **Şıpka**,308; **Aydoğdu**, s.142; **Akbulut**, s.45; **Günveren**, s.154; **Külahçı**, s.1215; **Işık**, s.48; **Otlı**, s.35; **Türkeri**, s.21.

²⁰⁴ **Külahçı**, s.1214; **Aydoğdu**, s.140; **Günveren**, s.154; **Kaya**, s.30; **Otlı**, s.36,37.

²⁰⁵ **Atalay**, s.46; **Türkeri**, s.22; **Otlı**, s.36; **Işık**, s.47,49.

olmaması hâllerinde küçüğün yararı bulunmayacağı için hâkimin evlât edinmeye karar vermemesi gerekir²⁰⁶.

3. Diğer Çocukların Yararlarının Zedelenmemesi

Küçüklerin evlât edinilmesi için öngörülen şartlardan birisi de evlât edinme işleminin evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı olarak zedelememesidir²⁰⁷. Burada diğer çocuklardan kasıt; evlât edinenin, evlilik içinde veya dışında doğmuş olan ya da daha önce evlât edinilmiş olan çocuklarıdır²⁰⁸. Zira bir kimsenin daha önce evlât edinmiş olması başka bir küçüğü evlât edinmesine engel değildir²⁰⁹.

Eski Medenî Kanun döneminde evlât edinmenin gerçekleşebilmesi için evlât edinenin düzgün soybağlı altsoyunun bulunmaması gerekmekteydi²¹⁰. Ancak Türk Medenî Kanunu evlât edinme için, evlât edinenin altsoyunun bulunmaması şartını aramamış, çocukları olan kişilerin de evlât edinebilmesine imkân tanımıştır²¹¹. Bu imkân sayesinde istedikleri cinsten ya da sayıda çocuk sahibi olamayan kişilerin bu isteklerinin gerçekleşmesi, evlât edinilecek küçüğün de kardeşinin olması mümkün olmuştur²¹².

²⁰⁶ Baygın, s.599; Kızır, s.36; Külahçı, s.1215; Şahin, s.24; Günveren, s.154,155; Otlı, s.36,37; Kaya, s.30; Yılmaz, s.15.

²⁰⁷ Aytaç, s.35; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.509; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.174; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.316; Koç, s.377; Arpacı, s.165; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.371; Öztan, Aile, s.955; Yargıtay 2. H.D. 2006/1222 E.- 2006/7699 K. 17.05.2006 tarihli kararında, “Mahkemece, evlât edinenin diğer çocukları dinlemeden, evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri değerlendirilmeden, evlât edinmenin bu çocukların yararlarını hakkaniyete aykırı bir biçimde zedeleyip zedelemeyeceği konusunda yeterli araştırma yapılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²⁰⁸ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.316; Otlı, s.39.

²⁰⁹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.317; Otlı, s.40.

²¹⁰ Başpınar, Veysel, Türk Medenî Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52, Sayı:3, 2013, s.96; Kaleli, s.71; Aytaç, s.35; Baygın, s.600; Koç, s.377; Saleh, s.43; Köse, s.284; Turhan, Nedim, Evlât Edinme, Yargıtay Dergisi, C.26; S. 1-2, 2000, s.49; Aydos, s.121; Berki, Miras, s.3; Aydoğdu, s.156; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.372; Kılıçoğlu, Aile, s.448.

²¹¹ Baygın, s.601; Saleh, s.43; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.317; Başpınar, s.97; Aydoğdu, s.156; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.372; Kılıçoğlu, Aile, s.448; Akbulut, s.34,35; Otlı, s.38.

²¹² Baygın, s.601; Günveren, s.155,156; Otlı, s.39.

Evlât edinmenin gerçekleşmesi neticesinde mevcut olan altsoyun yararlarının zedelenmemesi söz konusu değildir²¹³. Zira evlât edinmeyle küçük ile evlât edinen arasında kurulacak olan soybağı neticesinde evlâtlık evlât edinene mirasçı olacak ve çocukların miras payları azalacaktır²¹⁴. Bu nedenle diğer çocukların yararının zedelenmemesine ilişkin kanun hükmü düzenlenirken zedelenmenin hakkaniyete aykırı olmaması kriteri getirilerek hükmün uygulanma sınırları da belirtilmiştir²¹⁵. Kendi çocuklarının eğitimi, sağlık, yiyecek ve giyecek gibi maddî ve manevî zorunlu ihtiyaçlarını karşılamayan bir kişinin evlât edinmeyi istemesi hâlinde hâkim mevcut çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedeleneyeceğini kabul etmesi gerekir²¹⁶.

Evlât edinme sebebi ile evlât edinenin diğer çocuklarının sadece miras paylarının azalması durumu, hakkaniyete aykırı bir şekilde çocukların yararlarının zedelenmesi olarak değerlendirilmemelidir²¹⁷. Ancak evlât edinenin çocuklarını mirasından mahrum etmek amacıyla bir küçüğü evlât edinmesi söz konusu ise bu durumda evlât edinenin çocuklarının yararının hakkaniyete aykırı bir şekilde zedelenmesinden bahsedilebilir²¹⁸. Zira böyle bir durumda hakkın açıkça kötüye kullanılması söz konusu olur ve Kanun da kötüye kullanılan bir hakkı koruyamaz²¹⁹ (TMK m.2). Sonuç olarak evlât edinme neticesinde evlât edinenin varolan çocuklarının ya da diğer evlât edindiklerinin ruhsal, fiziksel ve ekonomik açıdan yararlarının önemli ölçüde zedeleneyeceği anlaşılıyorsa, hâkimin evlât edinmeye hükmetmemesi gerekmektedir²²⁰.

²¹³ Baygın, s.601; Saleh, s.43; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.372, Akbulut, s.35; Otlı, s.39; Türkeri, s.23; Kızır, s.38; Kaya, s.32.

²¹⁴ Yılmaz, s.15; Baygın, s.601; Kılıçoğlu, Aile, s.457; Aydos, s.121; Öztan, Aile, s.955.

²¹⁵ Baygın, s.601; Saleh, s.44; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.317; Kılıçoğlu, Aile, s.457; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.372; Işık, s.51; Türkeri, s.23; Otlı, s.39; Akbulut, s.35.

²¹⁶ Baygın, s.602; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.317; Öztan, Aile, s.955; Saleh, s.44; Kızır, s.38; Işık, s.52; Türkeri, s.23; Otlı, s.39; Kaya, s.32; Günveren, s.156.

²¹⁷ Şıpka, s.309; Işık, s.52; Türkeri, s.23; Otlı, s.40; Şahin, s.27; Kaya, s.32.

²¹⁸ Kılıçoğlu, Aile, s.457; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.317; Saleh, s.44; Akbulut, s.35; Türkeri, s.23,24; Otlı, s.40; Şahin, s.27; Kaya, s.32; Kızır, s.38.

²¹⁹ Saleh, s.44; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.317; Türkeri, s.24; Şahin, s.27; Kızır, s.38.

²²⁰ Akbulut, s.35; Şahin, s.27.

4. Evlât Edinilecek Küçüğün Rızası

EMK m.254/1 ve TMK m.308/2 hükmüne göre ayırt etme gücüne sahip olan evlât edinilecek küçüğün evlât edinilmesine rıza göstermesi gerekmektedir²²¹. Türk Medenî Kanununun anılan hükmü uyarınca küçüğün ayırt etme gücüne sahip olması durumunda rızasının alınması gerekir²²². Evlât edinme neticesinde tüm hayatının, sosyal ilişkilerinin değişecek olması karşısında; evlât edinmenin anlamını bilebilecek, bu işlemin kendi hayatı üzerinde meydana getireceği sonuçları anlayabilecek durumda olan küçük ayırt etme gücüne sahiptir²²³. Aynı zamanda yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk veya benzer hâllerden birinde bulunmaması gerekir²²⁴. Bu kapsamda ayırt etme gücüne sahip olan küçük, evlât edinilmesine rıza göstermediği takdirde diğer tüm koşullar gerçekleşmiş olsa dahi evlât edinilemez²²⁵.

Ayırt etme gücü, sübjektif bir kavram olup kişiden kişiye değişkenlik göstereceği için küçüğün hangi yaşta ayırt etme gücüne sahip olacağı hususunda kanunda bir yaş sınırı öngörülmemiştir²²⁶. Bu nedenle her somut olaya göre küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir²²⁷.

²²¹ **Öztan**, Aile, s.963; **Zevkliler**, Aydın/ Havutçu, Ayşe, Medenî Hukuk Temel Bilgiler, 5. Baskı, Ankara, 2005, s.303; **Akıntürk**, Turgut, Medenî Hukuk, 6. Baskı, Ankara,1996, s.239; **Ataay**, Evlât Edinme, s.305; **Aytaç**, s.35; **Özcan**, s.708; **Yalman**, s.215; **Aydoğdu**, s.119; **Zeytin/ Ergün**, s.205; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.375; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.321; **Hatemi/ Kalkan Oğuztürk**, s.176; **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.510; **Külahçı**, s.1215; **Serozan**, s.147; **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.318; **Saleh**, s.24; **Berki**, Miras, s.5; **Kızır**, s.47; Yargıtay 2. HD., 2004/2319E.-2004/3351 K. 17.03.2004 tarihli kararında, “4721 sayılı Türk Medenî Kanunu nun 308. Maddesinde ‘ayırt etme gücüne sahip olan küçük rızası olmadık evlât edinilemez’ hükmü mevcuttur...Mahkemece, yukarıda açıklanan hükümler uyarınca evlât edinilenlerin rızalarının alınması gerekirken, bu hususa dikkat edilmeksizin sadece davacı ile davalı Yaşar’ın beyanlarına itibar edilerek davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²²² **Şimşek**, Mustafa, Soybağı, Tanıma ve Babalık, Evlât Edinme, Velâyet, TÜBAKKOM Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Etkinliği “Yeni Medenî Yasanın Aile Hukukuna Getirdiği Yenilikler ve Uygulaması” Sempozyum, Ankara,2003, s.145; **Özcan**, s.708; **Kılıçoğlu**, Aile, s.459; **Saleh**, s.24; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.376; **Atalay**, s.48; **Kaya**, s.33; **Kızır**, s.47; **Işık**, s.52; **Akbulut**, s.38.

²²³ **Külahçı**, s.1215; **Özcan**, s.709; **Saleh**, s.26; **Aydoğdu**, s.120; **Kızır**, s.48; **Işık**, s.52; **Akbulut**, s.38; **Otlı**, s.41.

²²⁴ **Aydoğdu**, s.119,120.

²²⁵ **Şahin**, s.28; **Atalay**, s.48.

²²⁶ **Külahçı**, s.1215; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.321; **Şimşek**, s.145,146; **Aydoğdu**, s.120; **Otlı**, s.41,42; **Atalay**, s.49; **Kaya**, s.33; **Kızır**, s.48.

²²⁷ **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.321; **Külahçı**, s.1215; **Aydoğdu**, s.120; **Kaya**, s.33; **Şahin**, s.29.

Uygulamada da küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda resmî sağlık kurulu raporu alınılarak tespit yapılmaktadır²²⁸.

Rızanın verilmesi, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması niteliğinde olduğu için evlât edinilecek küçüğün bizzat kendisinin evlât edinmeye rıza göstermesi gerekir²²⁹. Ayırt etme gücüne sahip olan küçük velâyet altında ise anne-babasının, vesayet altında ise vesayet dairelerinin izninin olmasına rağmen küçüğün kendisinin rızası olmadıkça hâkimin evlât edinmeye hükmetmesi mümkün değildir²³⁰.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin evlât edinilmesinde Türk Medenî Kanununda bir engel bulunmamakla birlikte rızalarının bulunup bulunmaması hususunda bir düzenleme mevcut değildir²³¹. Ancak TMK m.308/2 hükmünde açık ayırt etme gücüne sahip küçüklerin rızasının bulunması gerektiği belirtildiğinden ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin rızasının aranmayacağı sonucuna ulaşılmaktadır²³². Yeni doğan bir bebeğin doğumunun üzerinden altı hafta kadar süre geçmediği takdirde evlât edinemeyeceklerine dair düzenleme de ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin rızası olmaksızın evlât edinebileceklerini göstermektedir²³³. Fakat yine de ayırt etme gücü bulunmayan küçüğün bu hususta dinlenilmesi yararına olur²³⁴. Buna göre; ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün yasal temsilcilerinin izni gerekli ve yeterli olur²³⁵.

Küçüğün evlât edinmeye vereceği rızanın şekli konusunda kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte küçüğün kendi özgür iradesi ile her türlü etkiden uzak olarak rıza göstermesi gerekmektedir²³⁶. Ayırt etme gücüne sahip olan ve evlât edinmeye rıza gösteren küçük vermiş olduğu rızayı evlât edinmeye ilişkin karar verinceye kadar geri alabilir²³⁷.

²²⁸ Aydoğdu, s.210; Kaya, s.34; Akbulut, s.39.

²²⁹ Özcan, s.709; Aydoğdu, s.123; Işık, s.54; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.376; Otlı, s.41,42; Akbulut, s.39; Şahin, s.28; Atalay, s.49.

²³⁰ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.177; Külahçı, s.1216; Türkeri, s.25; Işık, s.54.

²³¹ Türkeri, s.25; Atalay, s.51.

²³² Özcan, s.708; Aydoğdu, s.127; Otlı, s.42; Türkeri, s.25.

²³³ Atalay, s.51.

²³⁴ Öztan, Aile, s.964; Aydoğdu, s.127.

²³⁵ Öztan, Aile, s.964; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.176; Aydoğdu, s.127; Işık, s.53,54; Atalay, s.51.

²³⁶ Özcan, s.710; Saleh, s.26; Aydoğdu, s.121.

²³⁷ Özcan, s.710; Aydoğdu, s.122; Kaya, s.34.

5. Evlât Edinilecek Küçüğün Ana ve Babasının Rızası

TMK m.309/1'e göre, bir küçüğün evlât edinilebilmesi için sağ olan anne ve babasının rızasının bulunması gerekmektedir²³⁸. Bu hüküm evlât edinilecek olan küçüğün velâyet altında olması hâlinde uygulanır²³⁹. Kanun hükmü gereği anne-babanın her ikisinin de birlikte bizzat kendilerinin rızası aranır, rızanın verilmesinde temsilci kullanılamaz²⁴⁰. Zira evlât edinmenin gerçekleşmesi neticesinde küçüğün gerçek annesi ve babasının velâyet hakkı sona erer ve onlarla olan ortak hayatı da son bulur²⁴¹. Bu nedenle evlât edinilecek küçük, ayırt etme gücüne sahip olsun olmasın anne-babasının rızası aranır²⁴². Eski Medenî Kanununun uygulanma döneminde de küçüğün evlât edinilmesinde anne ve babasının rızasının bulunması gerekmekteydi²⁴³.

Rıza konusunda rızası aranacak anne-babanın velâyet hakkı sahibi olmasının gerekip gerekmediği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır²⁴⁴. Külahçı'ya göre; rızayı verecek olan velâyet hakkına sahip anne-babadır²⁴⁵. Diğer bir görüşe göre ise; önemli olan soybağı olup anne-babadan birisi velâyet hakkına sahip olup olmasına bağlı olmaksızın rızası aranır²⁴⁶. Kanaatimizce de rızası aranacak olan velâyet hakkına sahip olmasada küçük ile arasında soybağı ilişkisi kurulmuş olan anne-babadır.

Evlât edinilecek küçüğün annesi veya babası ile arasında soybağı kurulmamışsa bunların rızasının aranması da söz konusu olmaz²⁴⁷. Nitekim TMK m.311/1 hükmü uyarınca küçüğün anne-babasının kim olduğunun bilinmediği durumlarda rızaları da aranmaz. Evlilik dışı doğan küçüğün; soybağının baba ile

²³⁸ Yargıtay 2. H.D. 2011/3648 E.- 2011/14805 K. 03.10.2011 tarihli kararında, "Türk Medenî Kanunu'na göre, evlât edinme küçüğün anne ve babasının rızasını gerektirir (TMK m.309/1). Ana ve babadan birinin rızasının aranmamasını gerektiren sebepler bulunmadıkça ve bu yönde mahkemece alınmış bir karar olmadıkça, küçük, anne ve babasının rızasını hilâfına evlât edinilemez ." (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²³⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.460.

²⁴⁰ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.176; Kılıçoğlu, Aile, s.460; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.322; Özcan, s.713; Aydoğdu, s.199; Akbulut, s.40; Kızır, s.48; Türkeri, s.27.

²⁴¹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.321; Atalay, s.52; Aydoğdu, s.192.

²⁴² Aydoğdu, s.192; Şahin, s.33.

²⁴³ Serozan, s.147; Ataay, Evlât Edinme, s.306; Kaleli, s.73; Yalman, s.215; Berki, Miras, s.5.

²⁴⁴ Külahçı, s.1216.

²⁴⁵ Külahçı, s.1217; Ataay, Evlât Edinme, s.306.

²⁴⁶ Öztan, Aile, s.965; Aydoğdu, s.194,195; Turhan, s.54; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.322; Şıpka, s.312; Aydos, s.123.

²⁴⁷ Aydoğdu, s.197; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.322.

henüz kurulmadığı hâllerde de evlât edinilebilmesi için sadece annenin rızası yeterli olur²⁴⁸. Ancak küçükle arasında soybağı olmayan babanın yeri bilindiği hâllerde de babanın dinlenilmesi yararlı olur²⁴⁹.

a. Rızanın Şekli

TMK m.309/2 hükmü uyarınca rıza, küçüğün veya anne-babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanır ve tutanağa geçirilir. Anne-baba boşanmış ya da ayrı yaşıyor olsalar dahi rızanın varlığının kabulü için hem annenin hem de babanın ayrı ayrı rızası bulunmalıdır²⁵⁰. Anne-babanın ayrı yaşamaları hâlinde de rızanın verilmesinde yetkili mahkeme her birinin kendi oturduğu yer veya küçüğün oturduğu yer mahkemesi olmaktadır²⁵¹.

Rızanın açıklanması şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için küçüğün anne ve babasının bizzat kendilerinin rıza vermeleri gerekmektedir²⁵². Buna göre; vekil aracılığıyla rızanın açıklanması geçerli olmadığı gibi vasi ya da kayyım açıklanan rıza beyanı da geçerli değildir²⁵³. Bunun yanında rıza açıklamasında bulunacak anne ve babanın ayırt etme gücüne sahip olması gerekir²⁵⁴. Anne-babanın küçüğün evlât edinilmesine verecekleri rıza açık ve kesin olmalıdır²⁵⁵. Bu nedenle zımnî irade beyanı açıklaması ya da davranışları geçerli bir rıza beyanı olarak kabul edilmez²⁵⁶.

Anne-babanın evlât edinmeye rızasını yazılı olarak açıklamasında metnin illa ki elle yazılmış olması aranmamaktadır²⁵⁷. Sözlü olarakda açıklanabilen rıza beyanı hâkim tarafından tamamı tutanağa geçirilir ve anne-baba tarafından okunarak imzalanmasını sağlanır²⁵⁸. Böylece rıza belgelendirilmiş olur²⁵⁹. Bu hâl özellikle terk

²⁴⁸ Öztan, Aile, s.965; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.322; Baygın, s.616; Aydoğdu, s.197.

²⁴⁹ Aydoğdu, s.197; Otlı, s.46; Kaya, s.35; Şahin, s.34.

²⁵⁰ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.376; Şahin, s.35; Atalay, s.56; Otlı, s.49.

²⁵¹ Kılıçoğlu, Aile, s.460; Özcan, s.713; Aydos, s.124; Atalay, s.56; Otlı, s.47.

²⁵² Özcan, s.713; Aydoğdu, s.215,216; Öztan, Aile, s.969.

²⁵³ Aydoğdu, s.216; Öztan, Aile, s.969; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 07.04.1997, E. 1997/2824 K. 1997/3826, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²⁵⁴ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323; Şahin, s.35.

²⁵⁵ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323; Öztan, Aile, s.967.

²⁵⁶ Öztan, Aile, s.967; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323.

²⁵⁷ Aydoğdu, s.215.

²⁵⁸ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323; Aydoğdu, s.215.

²⁵⁹ Saleh, s.28; Şahin, s.36; Otlı, s.48.

edilmiş ya da SHK m.21-22'ye göre koruma altına alınmış küçükler için söz konusu olur²⁶⁰.

b. Rızanın Zamanı

Küçüğün evlât edinebilmesinde gerekli olan anne-babanın rızasının geçerli olabilmesi için, rızanın en erken küçüğün doğumundan altı hafta geçtikten sonra verilmesi gerekir²⁶¹. TMK m.310'da hüküm altına alınan bu düzenleme ile anne-babayı korumak, rızaya ilişkin kararın aceleye gelmesini engellemek amaçlanmıştır²⁶². Bu nedenle rızanın kanunda öngörülen zamandan önce açıklanması hâlinde rıza geçersiz olur²⁶³. Süre geçmeden rızanın verilmesi hâlinde, altı haftalık sürenin geçmesi ile geçersiz olan rıza geçerli hâle gelmez²⁶⁴. Bu durumda yeniden rıza beyanında bulunulması gerekir²⁶⁵. Hâkim evlât edinmeye izin verirken rızanın kanunda öngörülen süre içerisinde verilip verilmediğini re'sen dikkate alır²⁶⁶.

TMK m.310/2 hükmü, anne-babanın geçerli olarak verdikleri rızalarını bir defaya özgü geri alabilmelerine imkân tanımıştır²⁶⁷. Buna göre anne-baba rızalarının tutanağa geçirildiği tarihten başlayarak altı hafta içinde aynı usulle rızalarını geri alabilir²⁶⁸. Aynı usulden kasıt ise; anne-baba yetkili ve görevli mahkemeye başvurup yazılı veya sözlü olarak rızalarını geri aldıklarını açıklayarak, beyanlarının tutanağa

²⁶⁰ Şahin, s.36.

²⁶¹ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.511; Özcan, s.713; Aytaç, s.36; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Külahçı, s.1218; Kılıçoğlu, Aile, s.461; Baygın, s.617; Aydos, s.124; Zevkliler/ Havutçu, s.303; Aydoğdu, s.225; Zeytin/ Ergün, s.205; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.376; Otlı, s.49; Kizir, s.51; Akbulut, s.41; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 03.10.2011, E. 2011/10286 K. 2011/14804, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²⁶² Baygın, s.617; Aydoğdu, s.226; Öztan, Aile, s.968.

²⁶³ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323; Özcan, s.713; Baygın, s.617; Aydoğdu, s.226; Öztan, Aile, s.969.

²⁶⁴ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323; Özcan, s.713; Şahin, s.37; Atalay, s.57.

²⁶⁵ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.323; Özcan, s.713; Şahin, s.37; Atalay, s.57.

²⁶⁶ Akbulut, s.42; Atalay, s.58.

²⁶⁷ Görgeç, Başak, Evlâtlık İlişkinin Kaldırılması, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, Sayı:1-2, 2010, s.359; Külahçı, s.1218; Özcan, s.713; Kılıçoğlu, Aile, s.461; Baygın, s.617; Aydos, s.124; Akbulut, s.42; Aydoğdu, s.227; Zeytin/ Ergün, s.205; Öztan, Aile, s.968; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.376.

²⁶⁸ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.511; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.177; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Külahçı, s.1218; Saleh, s.31; Kılıçoğlu, Aile, s.461; Aydoğdu, s.227; Zevkliler/ Havutçu, s.303; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.324; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.376; Öztan, Aile, s.971.

geçirilip imzalamalarıdır²⁶⁹. Rızanın geri alınabilmesi için anne-babanın herhangi bir gerekçe göstermesi de şart değildir²⁷⁰.

Anne-baba verdikleri rızaları aynı usulle geri aldıktan sonra tekrar küçüğün evlât edinilmesine rıza göstermeleri hâlinde bu rıza kesindir; yani ikinci kez verilen rızanın geri alınması mümkün değildir²⁷¹. Bu durum TMK m.310/3’de hüküm altına alınmıştır²⁷². Ancak anne-baba herhâlde irade sakatlığı hâlleri olan yanılma, aldatma ve korkutma hâlleri nedeniyle evlât edinme işleminin iptalini isteyebilir²⁷³.

c. Rızanın İçeriği

Küçüğün evlât edinilebilmesi için aranan anne-babanın rıza beyanları küçüğün evlât edinilmesine izin verdiklerine ilişkin açıklamaları içermelidir²⁷⁴. Açıklanan bu rıza beyanının hiçbir şarta bağlanmamış, açık ve kesin olması gerekmektedir²⁷⁵. Zımnî irade beyanı ya da rıza gösterdiğine dair anne-babanın davranışları geçerli bir rıza beyanı olmaz²⁷⁶.

Anne-babanın göstermiş olduğu rıza beyanının içeriğinde küçüğü evlât edinecek olanların isimlerinin belirtilmesi hâlinde verilen rıza yalnızca bu kişiler için geçerli olur²⁷⁷. Evlât edinenin adının açıklanmamış ya da henüz evlât edinenin belirlenmemiş olması hâlinde de küçüğün anne-babasının vereceği rıza geçerli olur (TMK m.309/3). Buna göre anne-babanın rıza açıklamasında bulunabilmesi için evlât edinecek olanların belirli olması gerekmemektedir²⁷⁸. Bu durum sosyal hizmet kuruluşuna bırakılan küçüklerin daha sonra evlât edinilmek istenilmeleri hâlinde rıza

²⁶⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.461; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.324,325; Akbulut, s.42; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.376,377; Saleh, s.31; Öztan, Aile, s.971.

²⁷⁰ Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.324; Özcan, s.713; Balkar, s.245; Aydoğdu, s.227; Atalay, s.58; Şahin, s.37.

²⁷¹ Görgeç, s.359; Zevkliler/ Havutçu, s.303; Külahçı, s.1218; Özcan, s.713; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.511; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Aydoğdu, s.228; Baygın, s.617; Saleh, s.31; Aydos, s.125; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.324; Zeytin/ Ergün, s.205; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377.

²⁷² Kılıçoğlu, Aile, s.461; Akbulut, s.42; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377; Otlı, s.50.

²⁷³ Baygın, s.617; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.325; Öztan, Aile, s.971; Otlı, s.50; Akbulut, s.42.

²⁷⁴ Baygın, s.617; Aydoğdu, s.218; Şahin, s.38; Otlı, s.50.

²⁷⁵ Kılıçoğlu, Aile, s.460; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.324; Öztan, Aile, s.967; Külahçı, s.1217,1218; Özcan, s.714; Saleh, s.29.

²⁷⁶ Öztan, Aile, s.967; Kılıçoğlu, Aile, s.460; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.323; Özcan, s.714.

²⁷⁷ Baygın, s.617; Şahin, s.38; Otlı, s.50.

²⁷⁸ Külahçı, s.1218; Şahin, s.38; Otlı, s.50.

için anne-babasına ulaşmayı gerektirmeden kolaylıkla evlât edinilebilmelerini sağlar²⁷⁹.

Anne-baba tarafından verilecek rıza, şarta ve süreye bağlanamaz²⁸⁰. Türk Medenî Kanununda bu konuda hüküm bulunmamaktadır²⁸¹. Ancak bilindiği üzere evlât edinmenin gerçekleşmesi hâlinde küçük ile evlât edinen arasında doğum yoluyla meydana gelen soybağı ilişkisine benzer bir bağ kurulmaktadır²⁸². Bu nedenle doğum yoluyla kurulan soybağı ilişkisinin şarta veya süreye bağlanması söz konusu olmadığı için evlât edinme ile kurulan bağ ilişkisinin de şarta ve süreye bağlanmaması gerekmektedir²⁸³.

d. Rızanın Aranmadığı Hâller

Türk Medenî Kanununa göre, küçüğün evlât edinilebilmesi için; anne-babanın rızasının aranmamasını gerektiren sebepler bulunmadıkça ve mahkeme tarafından bu doğrultuda bir karar verilmiş olmadıkça evlât edinmenin gerçekleşebilmesi için anne-babanın rıza göstermesi gerekmektedir²⁸⁴. Ancak TMK m.311’de yer alan durumlarda anne-babanın rızası aranmaz²⁸⁵.

Öncelikle, TMK m.311/1’e göre anne veya babanın kim olduğu ya da uzun süredir nerede oturdukları bilinmiyorsa veya anne ya da baba ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunsa küçüğün evlât edinilebilmesi için anne-babadan hangisi bu durumda ise onun rızası aranmaz²⁸⁶. Yine TMK m.311/2’ye göre anne veya baba küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa da evlât edinme için

²⁷⁹ Baygın, s.618; Aydoğdu, s.219; Otlı, s.50,51.

²⁸⁰ Aydoğdu, s.222; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.324; Şahin, s.38; Otlı, s.51.

²⁸¹ Aydoğdu, s.221; Otlı, s.51.

²⁸² Aydoğdu, s.222; Şahin, s.38; Otlı, s.51.

²⁸³ Aydoğdu, s.222; Şahin, s.38,39; Otlı, s.51.

²⁸⁴ Saleh, s.32; Demir, s.269; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.322; Şahin, s.39.

²⁸⁵ Özcan, s.714; Aydoğdu, s.236; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.325.

²⁸⁶ Yargıtay 8. HD., 2017/6695 E.-2018/2012 K. 12.02.2018 tarihli kararında. “ ...311. maddesi ise, ‘Aşağıdaki hâllerde ana ve babadan birinin... sı aranmaz: 1-Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa, 2-Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.’ şeklindedir. Somut olayda TMK’nın 311. maddesi gereği...nın aranmaması gereken hâllerden birinin gerçekleşmediği, davalı gerçek ana babanın evlât edinmeye ...sının olmadığı anlaşıldığından; mahkemece, davanın reddine karar verilmesi yerine hatalı değerlendirme ile kabulü doğru görülmemiştir.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019); Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 26.05.2010, E. 2009/7595 K. 2010/10184, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

bu kişilerin rızasının bulunması şart değildir²⁸⁷. Eski Medenî Kanununun yürürlükte olduğu dönemde de anne-babanın kim olduğunun bilinmemesi veya anne-babanın sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması hâlinde anne-babanın rızası aranmamaktaydı²⁸⁸. Burada rızası aranmayacak olan kişi, kanunda adı geçen hâller kendisinde mevcut olan kişidir²⁸⁹. Şayet anne-babanın her ikisi içinde kanunda sayılan durumlar mevcutsa ikisinin de rızası aranmaz²⁹⁰. Yine küçükle, anne-babasının menfaatlerinin çatıştığı durumlarda da anne-babanın rızası aranmayacak olup küçüğe bir kayyım atanması gerekir²⁹¹. Kanunda geçen bu hâllerde anne-babanın rızası aranmayacaksa da anne-babanın dinlenilmesini her hâlükârda faydalıdır²⁹².

Anne-babanın kim olduğunun bilinmemesi hâlleri, küçüğün terk edilmesinden, deprem, savaş ve doğal afet gibi başka sebeplerle de gerçekleşebilir²⁹³. Bu durumda küçüğü evlât edinen bilgi sahibi olamaz, mahkemede küçüğün evlât edinilmesine rıza gösterilmediğine ilişkin bir beyanı tespit edemez²⁹⁴. Küçüğün anne-babasının kim olduğunun bilinmemesi durumunda mahkeme, bu durumun tespit edilebilmesi için gerekli olan araştırmayı yapmalı ve küçüğün evlât edinilmesine ilişkin kararını vermeden önce anne-babanın rızasının aranmamasına karar vermelidir²⁹⁵.

Kanun hükmü gereğince uzun bir süredir nerede oturduğu bilinmeyen, küçükle aralarında soybağı ilişkisi kurulmuş olan anne-babanın da küçüğün evlât edinilmesinde rızası aranmaz²⁹⁶. Anne-babanın nerede oturduklarının bilinmemesi hâlinin; çalışma, cezaevinde bulunma ya da sağlık sorunları gibi nedenlerden meydana gelmesi hâlinde rızanın aranmaması söz konusu olmaz²⁹⁷. Nitekim bu hâller

²⁸⁷ Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 28.04.2005, E. 2005/3906 K. 2005/6899, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²⁸⁸ **Öztan**, Bilge, Medenî Kanunun Kabulünün 70. Yılında Aile Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XLIV, Sayı:1-2, 1995, s.122, (Öztan, Aile Hukuku); **Güven**, Kudret, Evlât Edinmeye İlişkin Türk Medenî Kanun Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Yargıtay Dergisi, Sayı:4, 2006, s.530; **Giray**, s.337; **Turhan**, s.53.

²⁸⁹ **Kılıçoğlu**, Aile, s.461; **Özcan**, s.714; **Saleh**, s.31; **Atalay**, s.59; **Şahin**, s.40.

²⁹⁰ **Atalay**, s.59; **Aydoğdu**, s.237; **Şahin**, s.40.

²⁹¹ **Kızır**, s.50; **Atalay**, s.53,54; **Şahin**, s.34.

²⁹² **Aydoğdu**, s.238; **Özcan**, s.715; **Otlı**, s.51.

²⁹³ **Özcan**, s.715; **Şahin**, s.40.

²⁹⁴ **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.326.

²⁹⁵ **Atalay**, s.60.

²⁹⁶ **Özcan**, s.715; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 30.11.1994, E. 1994/1167 K. 1994/11726, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

²⁹⁷ **Öztan**, Aile, s.972; **Otlı**, s.52.

geçici niteliktedir²⁹⁸. Söz konusu bu hâlin gerçekleşmesi için; anne-babanın, küçükle olan kişisel ilişkilerinin son bulmasına neden olacak kadar nerede oturduklarının bilinmemesi, ortadan kaybolmaları gerekmektedir²⁹⁹. Yine bu nerede oturduğunun bilinmeme hâlinin de uzun süreden beri devam etmesi gerekir³⁰⁰. Kanunda net bir süre belirtilmemiş olup sürenin uzun olup olmadığı bu konuda her türlü araştırmayı yapan mahkemenin takdirinde olur³⁰¹ (TMK m.4).

Anne-babanın sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun bulunması durumunda da küçükün evlât edinilmesinde rızaları aranmaz³⁰². Burada önemli olan ayırt etme gücünden yoksunluğun sürekli olmasıdır³⁰³. Bu hususun tespiti ise doktor tarafından verilecek bir raporla olur³⁰⁴. Anne-babanın, küçükün evlât edinilmesinden sonra iyileşme olasılıklarının bulunması evlât edinme kararının etkilemez³⁰⁵.

TMK m.311/2 uyarınca küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmeyen anne-babanın da evlât edinme de rızası aranmaz³⁰⁶. Anne-babanın çocuklarına karşı bakma, gözetme ve eğitimi ile ilgili özen gösterme yükümlülüğü mevcuttur³⁰⁷. Şayet anne-baba çocuğunun eğitimi ile ilgilenmiyorsa, bakımına, sağlığına dikkat etmiyor, sürekli olarak çocuğu başka kişilere bırakarak ihmal ediyorlarsa, yeteri kadar çocuğa ilgi göstermiyorsa özen yükümlülüğünü ihlal etmiş olurlar³⁰⁸. Anne-babanın özen yükümlülüğüne uygun davranıp davranmadıkları mahkeme tarafından gerekli araştırmalar yapılarak tespit edilir³⁰⁹. Mahkeme anne-babanın özen yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmediğini tespit etmesi hâlinde küçükün evlât edinebilmesi için anne-babanın rızasının aranmamasına karar verir³¹⁰. Bu kararın verilebilmesi için anne-babanın özen yükümlülüğünü yerine

²⁹⁸ Otlı, s.52.

²⁹⁹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.326.

³⁰⁰ Özcan, s.715; Atalay, s.61; Şahin, s.40.

³⁰¹ Atalay, s.61; Şahin, s.40,41.

³⁰² Kılıçoğlu, Aile, s.462; Özcan, s.715; Aydoğdu, s.251; Otlı, s.52.

³⁰³ Aydoğdu, s.251.

³⁰⁴ Aydoğdu, s.251; Atalay, s.62.

³⁰⁵ Aydoğdu, s.251; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.326.

³⁰⁶ Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 21.12.2006, E. 2006/9551 K. 2006/18121, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³⁰⁷ Baygın, s.618; Şahin, s.41.

³⁰⁸ Öztan, Aile, s.973; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.370; Baygın, s.618; Saleh, s.33.

³⁰⁹ Öztan, Aile, s.973; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.326.

³¹⁰ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377; Özcan, s.715; Yargıtay 2. H.G.K.. 2012/2-302 E.- 2012/287 K. 11.04.2012 tarihli kararında, “Hukuk Genel Kurulunda yapılan tartışmalar sonrasında; somut olayda, sokağa bırakılan ve kurumca koruyucu aile olarak davacılar verilen küçükün davacılar

getirmede kusurlu olmalarına da gerek yoktur³¹¹. Amaç küçüğün menfaatini korumak olduğu için anne-baba sağlık sorunları sebebiyle veya deneyimsiz olması sebebiyle özen yükümlülüğünü ihlal etmiş olsa da rızanın aranmamasına karar verilebilir³¹². Mahkeme özen yükümlülüğünü yerine getirmemeleri sebebi ile anne-babanın rızasının aranmamasına karar verdiği takdirde bu kararı anne-babaya yazılı olarak da bildirmesi gerekmektedir³¹³.

Kanununda sayılan hâllerin söz konusu olması hâlinde anne-babanın rızasının aranmayacağına mahkemece evlât edinme işlemleri sırasında karar verilir³¹⁴. Küçüğün ileride evlât edinilmesi amacıyla sosyal hizmetler bünyesinde bir kuruma yerleştirilmesi hâlinde evlât edinilmesi sırasında anne-babadan birisinin rızası eksik olursa evlât edinenin ya da evlât edinmeye aracılık yapan kurumun talebi ile mahkeme rızanın aranıp aranmayacağına karar verir³¹⁵. Burada karar verecek olan yetkili mahkeme kural olarak küçüğün kuruma yerleştirilmesinden önce oturduğu yer mahkemesidir³¹⁶.

6. Vesayet Dairelerinin İzni

Evlât edinilmesi düşünülen küçüğün vesayet altında olması hâlinde mahkemenin evlât edinmeye karar verebilmesi için vesayet dairelerinin de izni aranır³¹⁷. Türk Medenî Kanununa göre anne-babası ölen, belli olmayan ya da anne-

ile duygusal bağının olduğu, evlilik dışı ilişkisi sonucu küçüğü dünyaya getiren davalı annenin, küçüğün babsının kim olduğu yönünde herhangi bir açıklamada bulunmadığı; babanın kim olduğunun dosyaya yansımadağı ve davanın hiçbir safahatına da katılmadığı, davalı anne yönünden yapılan değerlendirmede de çocuğa karşı özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinin anlaşıldığı ve buna bağlı olarak da davalı annenin evlât edinmeye rızasının alınmasına gerek olmadığı, gerekçesiyle, direnme bu yönüyle oyçokluğu ile olmak üzere uygun bulunmuştur.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³¹¹ Baygın, s.618,619; Şahin, s.42.

³¹² Baygın, s.619..

³¹³ Görgeç, s.359; Baygın, s.619; Saleh, s.34; Kılıçoğlu, Aile, s.462; Demir, s.269; Balkar, s.247; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.327; Akbulut, s.43.

³¹⁴ Baygın, s.619; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.327; Aydos, s.125; Kılıçoğlu, Aile, s.463; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377; Demir, s.269; Aydoğdu, s.265.

³¹⁵ Özcan, s.716; Öztan, Aile, s.974; Baygın, s.619; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.327; Saleh, s.33; Aydos, s.125; Kılıçoğlu, Aile, s.462; Şimşek, s.147; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377; Bkz. Yargıtay 8. HD., T. 01.03.2018, E.2017/7238 K.2018/3061, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³¹⁶ Özcan, s.716; Aydos, s.125; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.327; Aydoğdu, s.265; Kılıçoğlu, Aile, s.462; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.377.

³¹⁷ Aydos, s.125; Aydoğdu, s.276,277; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.321; Zeytin/ Ergün, s.205; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.378.

babasının velâyet hakkı kaldırılan küçükler vesayet altına alınır³¹⁸. Vesayet altına alınan küçüğün adına yapılacak hukukî işlemlerin bazılarında vasi, küçüğü tek başına temsil edebilirken, bazı hukukî işlemlerde temsil edebilmesi için vesayet makamının izni, bazı hukukî işlemlerde ise vesayet makamının izninin yanında denetim makamının da izni bulunmalıdır³¹⁹. TMK m.397/2'ye göre vesayet makamı Sulh Hukuk Mahkemesi iken, denetim makamı ise Asliye Hukuk Mahkemesidir.

TMK m.308/3 hükmü uyarınca vesayet altında bulunan küçüklerin evlât edinebilmesi için küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izni gerekmektedir. Eski Medenî Kanununda da vesayet altındaki kimsenin evlât edinilmesinde ayırt etme gücüne sahip olsa dahi vesayet dairelerinin izni aranmıştır³²⁰. Buna göre ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet altında bulunan bir küçüğün evlât edinilmek istemesi hâlinde; küçüğün kendisinin, vasisinin, vesayet ve denetim makamının rızasının bulunması gerekmektedir³²¹. TMK m.411'e göre yetkili mahkemeler ise, küçüğün yerleşim yerindeki mahkemelerdir.

Vesayet altında bulunan bir küçüğün vasisi tarafından evlât edinmek istenmesi veya vasi ile evlât edinilmek istenen küçüğün çıkarlarının çatışması hâlinde küçüğe sulh hukuk mahkemesi tarafından bir kayyım atanır³²² (TMK m.426). Bu hâlde küçük, kayyımın rızası, sulh hukuk mahkemesinin izni, asliye hukuk mahkemesinin onayı ile evlât edinebilir³²³. Evlât edinmenin gerçekleşmesi ile birlikte de vesayet sona erer ve vasi velâyet hakkını kazanır³²⁴.

TMK m.461/1'e göre vasinin küçüğün evlât edinilmesine keyfi olarak rıza göstermemesi durumunda, küçük ve evlât edinmek isteyen kişi vesayet makamına

³¹⁸ Kılıçoğlu, Aile, s.560; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.413; Baygın, s.614; Otlı, s.43.

³¹⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.603; Atalay, s.65; Otlı, s.43; Akbulut, s.43,44.

³²⁰ Yalman, s.216.

³²¹ Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.321; Külahçı, s.1216; Özcan, s.710; Saleh, s.34; Öztan, Aile, s.968.

³²² Özcan, s.711; Baygın, s.615; Öztan, Aile, s.968; Akbulut, s.44; Yargıtay 18. H.D. 2015/4746 E.- 2015/18041 K. 08.12.2015 tarihli kararında, “davacının aynı zamanda evlât edinilmek istenen küçük O.’ın vasisi olması nedeniyle küçüğe kayyım tayin ettirilip davanın kayyım yöneltmesi sonra işin esasına girilerek evlât edinmeye yöneltten sebepler ve aile ilişkileri konusunda kapsamlı bir araştırma yapılması, tarafların bu göstereceği deliller toplanarak gerektiğinde uzman görüşünün alınıp bütün delillerin birlikte değerlendirilmesi ve oluşacak sonuç doğrultusunda bir karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³²³ Özcan, s.711; Aydoğdu, s.281; Otlı, s.44.

³²⁴ Aydoğdu, s.281; Şahin, s.32.

şikâyetle bulunabilir. Vesayet makamının şikâyet sonucunda vermiş olduğu olumsuz karara karşı, kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir (TMK m.461/2). Türk Medenî Kanununda denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin vermiş olduğu karara karşı ise, bir itiraz yolu düzenlenmemiştir³²⁵. Ancak Yargıtay'da temyiz olanaklıdır³²⁶.

Vesayet daireleri olan sulh ve asliye hukuk mahkemelerinin küçüğün evlât edinilmesine izin vermeden önce, vasi tarafından yönetimle ilgili son rapor ve kesin hesap vesayet makamına sunulmuş ve bunlar vesayet makamınca onaylanmış olmalıdır³²⁷. Bu rapor ve hesap onaylandıktan sonra vesayet makamı, evlât edinmeye karar vermek için her türlü araştırmayı yapması gerekir³²⁸. Ayrıca vesayet altında bulunan küçüğün evlât edinilmesinde açık bir kanun hükmü bulunmadığı için vesayet dairelerinin genel rıza vermeleri geçersiz olup, evlât edinenin kim olduğunun bilinmesi gerekir³²⁹.

B. Evlât Edinen Açısından Bulunması Gereken Şartlar

1. Evlât Edinenin Ehliyeti

Evlât edinmede evlât edinenin gerçek kişi olması gerekmektedir³³⁰. Evlât edinme neticesinde evlât edinen ile evlâtlık arasında soybağı ilişkisi kurulmakta ve hısımlık ilişkisi oluşmaktadır³³¹. Nitekim hısımlık ilişkisi, insana özgü bir durum olup TMK m.48 hükmü uyarınca da tüzel kişilerin evlât edinmesi ve hısımlık ilişkisi kurulabilmesi mümkün değildir³³². Zira Devlet kimsesi olmayan küçükleri kendi koruması altına almakta fakat Devletin bu küçükleri evlât edinmesi mümkün değildir³³³.

³²⁵ Aydoğdu, s.280.

³²⁶ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.440; Bkz., Yargıtay 2. HD., T.22.10.1993, E. 1993/8880 K. 1993/9832, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³²⁷ Baygın, s.615; Atalay, s.66,67.

³²⁸ Aydoğdu, s.281.

³²⁹ Atalay, s.66; Otlı, s.54; Şahin, s.32

³³⁰ Öztan, Aile, s.953; Yalman, s.214; Külahçı, s.1219; Baygın, s.603; Aydos, s.119; Kaleli, s.68; Aydoğdu, s.287.

³³¹ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.142; Aydoğdu, s.287; Baygın, s.603; Aydos, s.119; Ayan/ Ayan, s.158; Dural/ Ögüz, s.192; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.466.

³³² Yalman, s.214; Aydoğdu, s.287; Baygın, s.603; Saleh, s.55; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; Akbulut, s.30; Otlı, s.54.

³³³ Aydoğdu, s.287; Şahin, s.43.

Evlât edinme işleminin gerçekleşebilmesi için evlât edinenin hak ehliyetine sahip olması gerekir³³⁴. Her insanın hak ehliyeti vardır ve hak ehliyeti sağ ve tam doğumla kazanılır³³⁵. Buna göre bir kimsenin evlât edinme amacıyla başvuru yapabilmesi için yaşıyor olması gerekmektedir³³⁶. Doğmamış bir kişinin adına evlât edinme söz konusu olmayacağı gibi ölen bir kişinin adına da mirasçıları evlât edinebilirler, başvuru dahi yapamazlar³³⁷. Fakat başvuru yapan kişi başvurusundan sonra ölürse, TMK m.315/2 hükmü gereğince diğer aranan koşulların gerçekleşmesi hâlinde evlât edinme kararı verilmesi mümkündür³³⁸.

Bir kimsenin evlât edinebilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekir³³⁹. Zira ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişinin evlâtlığa bakamayacağı açıktır, ayrıca evlât edinme başvurusunda bulunma sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için başkası bu kişi adına başvuruda da bulunamaz³⁴⁰. Ancak TMK m.315/2 hükmüne göre evlât edinenin başvurudan sonra ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği sürece evlât edinmenin gerçekleşmesine engel olmaz. Eşlerden birisinin ayırt etme gücüne sahip olmaması hâlinde, sahip olan eşin tek başına evlât edinebilmesi mümkündür³⁴¹. Hatta ayırt etme gücüne sahip olan eş diğer aranan şartların varlığı hâlinde eşinin çocuğunu evlât edinebilir³⁴². Evlât edinecek kişinin ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda şüphe bulunduğu hâllerde Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek doktor raporu alınması gerekmektedir³⁴³.

Kanun hükümleri gereğince evlât edinenin belli bir yaşta olması ya da eşlerin birlikte evlât edinmesi hâlinde de belli bir süre evli olma koşulu arandığından evlât edinenin ayırt etme gücüne sahip bir küçük olması mümkün değildir³⁴⁴. Ayırt etme

³³⁴ Aydoğdu, s.287; Saleh, s.56.

³³⁵ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.40; Ayan/ Ayan, s.50; Aydoğdu, s.287; Hatemi, s.12; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.271.

³³⁶ Saleh, s.56; Aydoğdu, s.287.

³³⁷ Aydoğdu, s.287; Atalay, s.68; Şahin, s.44.

³³⁸ Aydoğdu, s.288; Şahin, s.44; Otlu, s.57.

³³⁹ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.320; Yalman, s.214; Baygın, s.603; Aydos, s.122; Öztan, Aile, s.958; Aydoğdu, s.288.

³⁴⁰ Yalman, s.214; Külâhçı, s.1220; Baygın, s.604; Aydoğdu, s.289; Bkz., Yargıtay 2. HD., T.28.09.2010, E. 2010/6062 K. 2010/15569, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³⁴¹ Aydoğdu, s.289.

³⁴² Aydoğdu, s.289.

³⁴³ Baygın, s.604; Aydoğdu, s.290; Şahin, s.45; Akbulut, s.31; Otlu, s.56; Atalay, s.68.

³⁴⁴ Aydoğdu, s.291; Külâhçı, s.1221; Baygın, s.603; Serozan, s.146.

gücüne sahip fakat kısıtlı olan bir kişinin evlât edinebilmesi mümkündür³⁴⁵. Bu kişiler, TMK m.463 hükmü uyarınca vasisinin rızası ve vesayet dairelerinin izni ile evlât edinebilir.

Kendisine yasal danışman atanan sınırlı ehliyetliler, evlât edinmek istediklerinde yasal danışmanlarının iznine gerek yoktur³⁴⁶. Zira TMK m.429'da yasal danışmanın görüşünün alınması gereken işlemler arasında evlât edinme sayılmamıştır³⁴⁷. Tam ehliyetliler; yani ergin, ayırt etme gücüne sahip, kısıtlı olmayan kişiler evlât edinmek istemelerinde kendi rızaları ile evlât edinebilirler³⁴⁸.

Daha önce de belirtildiği üzere, evlât edinmek için başvuru yapma kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır³⁴⁹. Bu nedenle bir vekilin, müvekkili adına evlât edinme davası açabilmesi için özel yetki verilmiş bir vekâletnamesi bulunmalıdır³⁵⁰. Aksi takdirde genel vekâletname ile bu davanın açılması mümkün değildir³⁵¹.

2. Evlât Edinenin Yaşı

Bir kimsenin evlât edinebilmesi için otuz yaşını doldurmuş olması gerekir³⁵². Eski Medenî Kanun döneminde 16.06.1983 tarih ve 2846 sayılı kanun³⁵³ ile yapılan değişiklik neticesinde evlât edinme için aranan kırk yaşında olma şartı otuz beş yaşına indirilmiştir³⁵⁴. Eski Medenî Kanun döneminde daha yüksek bir yaş sınırı öngörülmesinin nedeni ise evlilik müessesesinin zarar görmesini engellemek ve evlât edinmenin gayri ahlâki amaçlar için kullanılmasını önlemek olmuştur³⁵⁵. Ancak günümüzde küçüklerin bakıma muhtaç olması, korunmanın gerekmesi karşısında evlât edinmenin bu ihtiyaçları karşılaması gerektiği düşüncesi ile yaş sınırı otuz yaş

³⁴⁵ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Aydoğdu, s.290; Baygın, s.603.

³⁴⁶ Külâhçı, s.1220; Aydoğdu, s.293; Baygın, s.603; Aydos, s.122; Öztan, Aile, s.958.

³⁴⁷ Aydoğdu, s.293; Külâhçı, s.1220; Baygın, s.603; Öztan, Aile, s.958.

³⁴⁸ Ayan/ Ayan, s.61; Dural/ Öğüz, s.52; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.52,53; Hatemi, s.19; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.247; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.303.

³⁴⁹ Baygın, s.603; Aydoğdu, s.288; Yalman, s.214; Külâhçı, s.1220.

³⁵⁰ Baygın, s.604; Şahin, s.45; Otlı, s.57; Atalay, s.70.

³⁵¹ Baygın, s.604; Şahin, s.45; Otlı, s.57; Atalay, s.70.

³⁵² Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Külâhçı, s.1219; Saleh, s.57; Balkar, s.242; Şimşek, s.144; Öztan, Aile, s.954; Aydoğdu, s.294.

³⁵³ RG. 18.06.1983, S.18081.

³⁵⁴ Ataay, Evlât Edinme, s.302; Baygın, s.611; Saleh, s.57; Demir, s.263; Turhan, s.49; Şıpka, s.302; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.374; Kılıçoğlu, Aile, s.450; Güven, s.529; Yalman, s.214; Akıntürk, s.239; Giray, s.337; Aydoğdu, s.294; Öztan, Temel Kavramlar, s.400; Köse, s.282; Turhan, s.49; Şimşek, s.144.

³⁵⁵ Baygın, s.612; Otlı, s.69; Atalay, s.89.

olarak düzenlenmiştir³⁵⁶. Kanunda bu şekilde belli bir yaşı doldurmuş olma şartının aranmasının sebeplerinden biri, evlât edinmek isteyen kişinin bir çocuğun sorumluluğunu alabilecek, kaldırabilecek olgunlukta olmasının istenmesidir³⁵⁷.

Eşlerin birlikte evlât edinmeleri hâlinde ise; eşlerin otuz yaşını doldurmuş olmaları veya en az beş yıldan beri evli olmaları, eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlât edinmek istemesi hâlinde de evlât edinecek kişinin otuz yaşını doldurmuş olması ya da en az iki yıldan beri evli olmaları gerekmektedir³⁵⁸. Evlât edinme için açılan davada hâkim evlât edinenin otuz yaşını doldurup doldurmadığını re'sen araştırır ve yargılamanın her aşamasında bu hususu dikkate alır³⁵⁹.

Kanunda evlât edinebilmek için yaş hususunda alt sınır belirlenmiş olmakla birlikte üst sınır belirlenmemiştir³⁶⁰. Fakat evlât edinen yaşı itibariyle evlâtlığın sorumluluğunu kaldırabilecek, maddî ve manevî ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda değilse hâkim evlât edinme talebini reddeder³⁶¹.

3. Yaş Farkı

TMK m.308/1'e göre; mahkemenin evlât edinmeye hükmedilebilmesi için evlât edinen ile evlâtlık arasında en az onsekiz yaş fark olması gerekmektedir³⁶². Evlât edinen ile evlâtlık arasında onsekiz yaş farkının bulunmasına ilişkin bu hüküm emredici niteliktedir, tarafların aksini kararlaştırmaları mümkün değildir³⁶³. Eski Medenî Kanun döneminde de evlâtlık, evlât edinenden onsekiz yaş küçük olması gerekmekteydi³⁶⁴. Bu şekilde yaş farkının aranmasının sebebi; evlât edinilen ile evlâtlık arasındaki evlât edinme ilişkisinin gerçek anne-baba ile çocuk arasındaki

³⁵⁶ Baygın, s.612; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.374; Otlı, s.70; Şahin, s.60.

³⁵⁷ Külâhçı, s.1219; Aydoğdu, s.294.

³⁵⁸ Kılıçoğlu, Aile, s.450; Külâhçı, s.1219; Aydoğdu, s.299,301; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.318,319.

³⁵⁹ Şahin, s.50; Akbulut, s.33.

³⁶⁰ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.320; Akbulut, s.33.

³⁶¹ Atalay, s.71; Şahin, s.50.

³⁶² Yargıtay 2. H.D. 2007/2367 E.- 2008/3325 K. 13.03.2008 tarihli kararında, "Dosyadaki nüfus kayıt örneklerinden 12.4.1942 doğumlu davacı ile 1.1.1959 doğumlu davalı arasındaki yaş farkının onsekiz yıldan az olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, yasal şartın oluşmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, davanın kabulüne ilişkin hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır ." (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³⁶³ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.320; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.510; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.318; Baygın, s.606; Koç, s.377; Saleh, s.59; Demir, s.264; Kılıçoğlu, Aile, s.459; Zeytin/ Ergün, s.204; Aydoğdu, s.330; Akbulut, s.33; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.375.

³⁶⁴ Arık, s.187; Ataay, Evlât Edinme, s.303,304; Yalman, s.214; Giray, s.338; Saleh, s.59; Köse, s.283; Turhan, s.51; Berki, Miras, s.5; Öztan, Temel Kavramlar, s.401; Akıntürk, s.239.

ilişkiye yakınlaştırmaktır³⁶⁵. Yine şart koşulan bu yaş farkıyla evlât edinen ile evlâtlık arasında ahlâka aykırı duygusal ilişkilerin doğmasının önüne geçmekte amaçlanmıştır³⁶⁶.

Eşlerin birlikte evlât edinmesi hâlinde de evlât edinilen ile her iki eş arasında onsekiz yaş fark olması gerekmektedir³⁶⁷. Eşlerden birisinin diğer eşin çocuğunu evlât edinmesi hâlinde de evlât edinen eş ile evlâtlık arasındaki yaş farkının onsekiz olması gerekir³⁶⁸.

Türk Medenî Kanununda evlât edinilen ile küçüğün arasında asgarî bir yaş sınırı öngörülmüş olmasına karşın azamî yaş sınırı konulmamıştır³⁶⁹. Ancak yaş farkının çok fazla olması hâlinde hâkim evlât edinme kurumunun faydalarının gerçekleşemeyeceği kanaatine ulaşması hâlinde evlât edinmeye karar vermeyebilir³⁷⁰.

4. Birlikte Evlât Edinme

Eski Medenî Kanununda yer almayan eşlerin birlikte evlât edinme zorunluluğu yürürlükteki Türk Medenî Kanununda hüküm altına alınmıştır³⁷¹. TMK m.306/1'e göre birlikte evlât edinebilme sadece evli olan eşler için mümkün olup evli olmayanlar birlikte evlât edinemez. TMK m.313/3 hükmü uyarınca ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanabileceğinden küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler arasında yer alan TMK m.306/1 hükmü ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de uygulanır³⁷².

³⁶⁵ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.320; Baygın, s.606; Saleh, s.20; Balkar, s.243; Aydoğdu, s.333.

³⁶⁶ Baygın, s.606; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.375; Akbulut, s.33.

³⁶⁷ Baygın, s.606; Saleh, s.59,60; Aydoğdu, s.333.

³⁶⁸ Saleh, s.60; Aydoğdu, s.333; Otlı, s.60; Şahin, s.47.

³⁶⁹ Öztan, Aile, s.955; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.321; Saleh, s.60.

³⁷⁰ Saleh, s.61; Atalay, s.73.

³⁷¹ Kılıçoğlu, Aile, s.451; Otlı, s.61; Şahin, s.50.

³⁷² Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373; Kılıçoğlu, Aile, s.451.

a. Eşlerin Birlikte Evlât Edinme Gerekliliği

Eski Medenî Kanununda eşler birlikte evlât edinebileceği gibi diğer eşin rızasıyla tek başına da evlât edinebilmekteydi³⁷³. Türk Medenî Kanunu ise eşin diğer eşin rızasını alarak tek başına evlât edinme imkânını kaldırmış ve eşlerin birlikte evlât edinmesini zorunlu kılmıştır³⁷⁴. TMK m.306/1 ve EMK m.255/2 ile eşlerin birlikte evlât edinebilecekleri hükmü ile bir kişinin birden fazla kişi tarafından evlât edinebilmesinin istisnası düzenlenmiştir³⁷⁵.

Bu düzenleme ile eş olmayanların birlikte evlât edinmesinin mümkün olmadığı da hüküm altına alınmıştır³⁷⁶. Eşlerin birlikte evlât edinme zorunluluğunun getirilmesinin amacı evlât edinilenin gerçek bir aile ortamında, doğal anne-baba çocuk ilişkisi içerisinde bulunarak yetişmesini sağlamaktır³⁷⁷.

Eşlerin birlikte evlât edinebilmesi için evlât edinme başvurusunun yapıldığı sırada eşlerin resmî şekilde evli olmaları gerekmektedir³⁷⁸. Türk Medenî Kanunu evlilik dışı yaşayan aynı veya ayrı cinsten çiftlerin birlikte evlât edinmesini yasaklamıştır³⁷⁹. Birlikte evlât edinme eşlerin aynı anda yapacağı başvuruyla olabileceği gibi eşlerden birisinin bekârken bir kimseyi evlât edinmesi durumunda evlenmeden sonra tamamlayıcı bir işlem yapılarak evlât edinilmesiyle de olabilmektedir³⁸⁰. Aksi hâlde evlâtlık evlenilen kişi karşında üvey çocuk olur ve diğeri eşin çocuğunun evlât edinilmesine ilişkin hükümlere göre evlât edinebilir³⁸¹.

Evlilik ilişkisi resmen devam etmesine rağmen eşler kendi istekleriyle veya mahkeme kararıyla ayrı yaşıyor olmaları hâlinde birlikte evlât edinmek için başvuru

³⁷³ **Ataay**, AYTEKİN M., Eşinin Evlât Edinmesine Onamını Bildirmesi Gereken Öteki Eşin Ayırt Gücünden (Temyiz Kudretinden) Yoksunluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.38, Sayı:1-4,1973, s.439, (Ataay, Eşin Onamı); **Serozan**, s.144; **Baygın**, s.607; **Demir**, s.261; **Kaleli**, s.72; **Turhan**, s.52; **Berki**, Miras, s.9; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.373; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 28.05.1998, E. 1998/5296 K. 1998/6626, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³⁷⁴ **Hatemi/ Kalkan Oğuztürk**, s.175; **Külahçı**, s.1221; **Aytaç**, s.35; **Baygın**, s.607; **Demir**, s.261,262; **Şimşek**, s.144; **Başpınar**, s.96.

³⁷⁵ **Öztan**, Aile, s.962; **Gençcan**, İzin Davaları, s.51,52; **Baygın**, s.607; **Arık**, s.194; **Berki**, Miras, s.9.

³⁷⁶ **Başpınar**, s.96.

³⁷⁷ **Aydoğdu**, s.72; **Atalay**, s.78.

³⁷⁸ **Saleh**, s.49; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.318.

³⁷⁹ **Saleh**, s.49,50; **Külahçı**, s.1221; **Serozan**, s.144; **Baygın**, s.607.

³⁸⁰ **Atalay**, s.79.

³⁸¹ **Öztan**, Aile, s.961.

yapmaları mümkündür³⁸². Ancak aile birliği bozulmuş bir çiftin evlât edinmesinin evlât edinen için sağlıklı bir aile ortamı sağlamayacağı için mahkeme evlât edinme talebini reddedebilir³⁸³. Boşanmış eşlerin evlilikleri sona erdiği için birlikte evlât edinmeleri mümkün değildir³⁸⁴. Ancak eşler evliliklerinin devam ettiği süreçte evlât edinmişlerse boşanmaya rağmen bu ilişki devam eder³⁸⁵. Bu durumda velâyet hakkının hangi eşe ait olacağına karar verilmesi gerekmektedir³⁸⁶.

b. Eşlerin Birlikte Evlât Edinmesinin Şartları

Türk Medenî Kanuna göre ancak eşler birlikte evlât edinebilir³⁸⁷. Bunun içinde eşlerin evlilik sürelerinin beş yıl olması ya da eşlerin otuz yaşını doldurmuş olmaları gerekir³⁸⁸. Kanunda eşlerin birlikte evlât edinebilmeleri için öngörülen bu şartlardan yalnızca bir tanesinin varlığı yeterli görülmüştür³⁸⁹.

aa. Eşlerin Evlilik Süresi

Eşlerin birlikte evlât edinebilmeleri için aranan alternatif iki şarttan bir tanesi eşlerin mahkeme tarafından evlât edinme kararı verileceği anda en az beş yıldan beri evli olmalarıdır³⁹⁰. En az beş yıldan beri evli olmaları hâlinde eşlerin otuz yaşını doldurmuş olmaları gerekmeksizin evlât edinmeleri mümkün olur³⁹¹. Kanunkoyucunun eşlerin birlikte evlât edinebilmesi için bu şekilde bir süre öngörmesinin nedeni beş yıl boyunca evli olan eşlerin birbirleriyle uyumlu yaşayabildiklerinin ve çocuk sahibi olmak için de yeterli olan olgunluğa

³⁸² Öztan, Aile, s.960; Saleh, s.50; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.318.

³⁸³ Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.318.

³⁸⁴ Aydoğdu, s.318.

³⁸⁵ Şahin, s.52; Atalay, s.79.

³⁸⁶ Şahin, s.52.

³⁸⁷ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.318; Kılıçoğlu, Aile, s.458; Saleh, s.48; Demir, s.261.

³⁸⁸ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.510; Zevkliler/ Havutçu, s.301,302; Baygın, s.608; Saleh, s.19; Balkar, s.254; Aydoğdu, s.299; Otlı, s.62; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 09.02..2011, E.2009/21848 K.2011/1936, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

³⁸⁹ Saleh, s.50; Aydoğdu, s.300; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373; Zevkliler/ Havutçu, s.304; Atalay, s.79.

³⁹⁰ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.318; Kılıçoğlu, Aile, s.458; Baygın, s.608; Aydoğdu, s.300; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373.

³⁹¹ Baygın, s.608; Kılıçoğlu, Aile, s.450; Demir, s.262; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373.

kavuştuklarının kabul edilmesidir³⁹². Yine öngörülen bu şartla eşlerin birlikte evlât edinmelerinin sağlanmasının nedeni evlendikleri andan itibaren beş yıldır çocuk sahibi olamayan çiftlerin çocuk sahibi olmalarına imkân tanınmaktadır³⁹³.

Türk Medenî Kanununun 124. maddesinin 1'inci fıkrasına göre erkek veya kadın onyedî yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak TMK m.124/2 uyarınca olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebin varlığı hâlinde hâkimin izni ile onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadın da evlenebilmektedir. Buna göre onaltı yaşında evlenen bir çiftin birlikte evlât edinmek istemeleri hâlinde en erken yirmi bir yaşında evlât edinmesi mümkün olur³⁹⁴. Bu durumda eşlerin birlikte evlât edinebilmeleri için otuz yaşını doldurmuş olmaları aranmaz³⁹⁵. Buna karşılık evlât edinen ile evlâtlık arasında onsekiz yaş fark bulunması koşulu gereğince de onaltı yaşında evlenen eşlerin evlât edinebileceği küçük en fazla üç yaşında olur³⁹⁶.

Eşlerin birlikte evlât edinmek istemeleri hâlinde aranan beş yıllık evlilik süresi eşlerin resmî nikâhla evlendikleri tarih dikkate alınarak hesaplanır³⁹⁷. Eşlerin daha önce başkaları ile yaptıkları evliliklerde geçirdikleri süre evlât edinme için aranan beş yıllık sürenin hesabında dikkate alınmayacağı gibi eşlerin evlendikten sonra boşanmış olmaları ve evliliklerinin kesintiye uğramış olması hâlinde de evlilik sürelerinin birbirine eklenmesi söz konusu değildir³⁹⁸. Beş yıllık evli olma şartı her kesintiden itibaren baştan hesaplanması gerekmektedir³⁹⁹.

bb. Eşlerin Yaşı

Eşlerin birlikte evlât edinebilmeleri için aranan alternatif iki şarttan diğeri ise eşlerin her ikisinin de otuz yaşını doldurmuş olmalarıdır⁴⁰⁰. Buna göre eşlerin her ikisi de otuz yaşını doldurmuş ise evliliklerinin süresi beş yılı doldurmasa dahi eşlerin birlikte evlât edinmeleri mümkündür⁴⁰¹.

³⁹² Baygın, s.608; Saleh, s.19; Aydoğdu, s.300; Otlı, s.63; Şahin, s.53.

³⁹³ Baygın, s.608; Saleh, s.51; Otlı, s.64; Şahin, s.54; Atalay, s.80.

³⁹⁴ Kılıçoğlu, Aile, s.450; Baygın, s.608; Saleh, s.51.

³⁹⁵ Demir, s.262; Otlı, s.63.

³⁹⁶ Aydoğdu, s.326; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373.

³⁹⁷ Şahin, s.53; Atalay, s.80.

³⁹⁸ Otlı, s.63.

³⁹⁹ Otlı, s.63; Şahin, s.53; Atalay, s.80.

⁴⁰⁰ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Baygın, s.608; Zeytin/ Ergün, s.204; Kılıçoğlu, Aile, s.458; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.318.

⁴⁰¹ Saleh, s.52; Demir, s.262; Aydoğdu, s.300; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373.

Burada öngörülen yaş sınırının evlât edinme başvurusu sırasında sağlanmış, gerçekleşmiş olması gerekmektedir⁴⁰². Eşlerin birlikte evlât edinmek istemeleri hâlinde; bakım ve eğitim süresi koşulunun eşlerin yaş sınırına ilişkin koşuldan bağımsız olması neticesinde eşlerin otuz yaşını doldurmasından önce bakım ve eğitim şartının gerçekleşmesi mümkündür⁴⁰³. Kanunda eşlerin birlikte evlât edinebilmesi için asgarî yaş sınırı öngörülmüşse de azamî bir yaş sınırı öngörülmemiştir⁴⁰⁴. Eşler otuz yaşını doldurmuş olmaları ile birlikte her yaşta evlât edinmeleri mümkündür⁴⁰⁵.

5. Tek Başına Evlât Edinme

Tek başına evlât edinebilecek kişiler öncelikle evli olmayan kişilerdir⁴⁰⁶. Ancak kanun evli olan eşlerin de tek başına evlât edinebilmesine imkân tanımıştır⁴⁰⁷.

a.Evli Olan Bireyin Tek Başına Evlât Edinmesi

Evli olan eşler kural olarak birlikte evlât edinebileceklerdir⁴⁰⁸. Ancak bu kuralın iki tane istisnası bulunmaktadır⁴⁰⁹.

aa. Diğer Eşin Çocuğunu Evlât Edinme

Eşlerin birlikte evlât edinme zorunluluğunun ilk istisnası eşlerden birisinin diğer eşin başka bir evliliğinden olan çocuğunu evlât edinmesidir⁴¹⁰. Eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlât edinebilmesi için ise çiftlerin en az iki yıldan beri evli olması ya da evlât edinecek eşin otuz yaşını doldurmuş olması gerekir⁴¹¹. Buna göre

⁴⁰² Atalay, s.81,82.

⁴⁰³ Aydoğdu, s.301.

⁴⁰⁴ Şahin, s.55; Atalay, s.82.

⁴⁰⁵ Şahin, s.55; Atalay, s.82.

⁴⁰⁶ Aydoğdu, s.71; Işık, s.82.

⁴⁰⁷ Kılıçoğlu, Aile, s.458; Aydoğdu, s.71; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.318; Şimşek, s.144.

⁴⁰⁸ Külahçı, s.1221; Saleh, s.21; Aydoğdu, s.308; Zevkliler/ Havutçu, s.301,302; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.373; Işık, s.82.

⁴⁰⁹ Baygın, s.608; Saleh, s.62; Aydoğdu, s.308; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.374; Işık, s.82.

⁴¹⁰ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.318; Öztan, Aile, s.960; Külahçı, s.1222; Baygın, s.609; Saleh, s.21; Demir, s.262; Şıpka, s.309,310.

⁴¹¹ Zevkliler/ Havutçu, s.304; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.175; Kılıçoğlu, Aile, s.458; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.510; Külahçı, s.1222; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.318; Baygın, s.609; Saleh, s.21; Şıpka, s.310; Aydoğdu, s.301; Zeytin/ Ergün, s.204; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.374.

aranan bu şartlardan birisinin gerçekleşmesi hâlinde diğer eşin çocuğunun evlât edinebilmesi mümkündür⁴¹². Nitekim en az iki yıldan beri evli olan eşler bu süre boyunca diğer eşin çocuğu ile bir bağ kurmuş olur, otuz yaşını dolduran bir eş ise olgunluk bakımından belli bir seviyeye gelmiş olacağı için daha sağlıklı karar verebilir ve çocuğa iyi bakabilecek durumda olur⁴¹³. Bu düzenleme ile eşlerden birinin başka bir evlilikten olan çocuğunun diğer eş tarafından benimsenmesi ve çocuğun öz-üvey ayırımı olmaksızın aile sevgisine kavuşması amaçlanmıştır⁴¹⁴.

Evlât edinmenin şartları arasında yer alan evlât edinenin küçüğe en az bir yıl bakmış ve eğitmiş olma şartının; otuz yaşını doldurmuş ama evliliği iki yılı doldurmamış eşin, diğer eşin çocuğunu evlât edinmek istemesinde aranıp aranmayacağı hususu kanunda açıkça düzenlenmemiştir⁴¹⁵. Ancak küçüğe bir yıl bakılmış ve eğitilmiş olma şartının genel nitelikli bir hüküm olarak düzenlenmesi nedeni ile eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlât edinmesinde de aranması gerekir⁴¹⁶. Zira evlât edinilmek istenen diğer eşin çocuğunun bakım ve eğitimi için emek verilmemiş olması hâlinde evlât edinmeye izin verilmesi küçüğün yararına olmaz⁴¹⁷.

Diğer eşin çocuğunun evlât edinilmesi hâlinde küçüğün velâyeti evlât edinen eşe geçeceği için küçüğün gerçek anne-babasının çocuk üzerindeki velâyet hakkı sona erer⁴¹⁸. Bu durum bir çelişki olarak karşımıza çıkmakla birlikte Türk Medenî Kanununda bu hususta bir düzenleme bulunmamaktadır⁴¹⁹.

bb. Birlikte Evlât Edinmenin Mümkün Olmaması

Eşlerin birlikte evlât edinme zorunluluğunun diğer istisnası birlikte evlât edinmenin mümkün olmamasıdır⁴²⁰. TMK m.307/2 hükmü uyarınca otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun bulunduğunu veya iki yıldan fazla bir süredir nerede olduğunun bilinmediğini ya da

⁴¹² Kılıçoğlu, Aile, s.458; Saleh, s.53.

⁴¹³ Işık, s.82.

⁴¹⁴ Öztan, Aile, s.961; Külahçı, s.1222; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.319; Baygın, s.609; Demir, s.262; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.374.

⁴¹⁵ Otlu, s.65; Atalay, s.83,84; Şahin, s.57.

⁴¹⁶ Baygın, s.610; Aydoğdu, s.304.

⁴¹⁷ Otlu, s.65.

⁴¹⁸ Öztan, Aile, s.960; Baygın, s.610; Şıpka, s.310; Otlu, s.66.

⁴¹⁹ Baygın, s.610; Şıpka, s.311; Şahin, s.57.

⁴²⁰ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.319.

iki yılı aşkın süredir mahkeme kararıyla diğer eşinden ayrı yaşadığını bu nedenle birlikte evlât edinmelerinin mümkün olmadığını kanıtlaması hâlinde tek başına evlât edinebilir. Burada aslında bitmiş olan ancak hukukten devam eden evliliklerde evlâtlığın bir aile ortamına kavuşamayacağı nedeni ile kişiye tanınmış bir imkân bulunmaktadır⁴²¹.

Anılan hüküm uyarınca eşlerden birisinin tek başına evlât edinebilmesi için her şeyden önce otuz yaşını doldurmuş olması gerekmektedir⁴²². Daha sonra otuz yaşını dolduran eşin tek başına evlât edinebilmesi için evlilikleri ne kadar sürmüş olursa olsun kanunda öngörülen sebeplerden biri gerçekleşmiş olmalıdır⁴²³.

Eşlerin birlikte evlât edinmesine engel teşkil eden kanunda sayılan hâllerden ilki, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olmasıdır⁴²⁴. Sürekli olarak ayırt etme gücü bulunmayan bir eşin evlât edinme hususunda bir iradesi olsa dahi hukukten bu irade beyanı sonuç doğurmadığından eşlerin birlikte evlât edinmeleri de söz konusu olamaz⁴²⁵. Ayırt etme gücünden yoksunluğun sürekli olması gerekmekte olup, yoksunluğun geçici olması hâlinde tek başına evlât edinme mümkün değildir⁴²⁶. Bu kapsamda tek başına evlât edinmek isteyen eş, diğer eşin ayırt etme gücünün sürekli olarak bulunmadığını sağlık kurulu raporuyla kanıtlaması gerekir⁴²⁷.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan eş, diğer eşin tek başına evlât edinmek için yaptığı başvurunun öncesinde veya sonrasında ayırt etme gücünü kazanırsa, evlât edinilmek istenen kendi çocuğu değilse artık eşlerin birlikte evlât edinmesine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir⁴²⁸.

İkinci hâl; tek başına evlât edinmek isteyen eşin, diğer eşin iki yılı aşkın zamandır nerede olduğunu bilmemesidir⁴²⁹. Burada iki yıldan fazladır nerede olduğu

⁴²¹ **Otlu**, s.68; **Şahin**, s.59.

⁴²² **Saleh**, s.63; **Demir**, s.263; **Başoğlu**, s.368; **Otlu**, s.67.

⁴²³ **Saleh**, s.63; **Otlu**, s.67,68; Yargıtay 2. HD., 2005/19713 E.-2006/4349 K. 29.03.2006 tarihli kararında, "...davacının eşi Sedat Süalp'in duruşmaya gelerek davaya muvafakat ettiğine ilişkin beyanda bulunduğu anlaşılmış olup, eşlerin tek başına evlât edinebilmesi için öngörülen yasal şartların oluşmamasına rağmen, mahkemece TMK'nın 307/2. maddesi hükmüne aykırı olarak yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019)..

⁴²⁴ **Baygın**, s.610; **Saleh**, s.63; **Aydoğdu**, s.313.

⁴²⁵ **Kılıçoğlu**, Aile, s.305; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.69; **Akipek/ Akıntürk/ Ateş**, s.305.

⁴²⁶ **Aydoğdu**, s.313; **Otlu**, s.67.

⁴²⁷ **Külahçı**, s.1222; **Baygın**, s.610; **Saleh**, s.63; **Aydoğdu**, s.313.

⁴²⁸ **Otlu**, s.67; **Aydoğdu**, s.313; **Atalay**, s.86; **Şahin**, s.58.

⁴²⁹ **Baygın**, s.611; **Aydoğdu**, s.313; **Saleh**, s.64.

bilinmeyen eş hakkında verilmiş bir gaiplik kararının olması aranmamıştır⁴³⁰. Evlât edinmek isteyen eş, nerede olduğunu bilmediği eşinin adresinin bulunması için gerekli çalışmaları yapmış olması ve onu bulamamış olması gerekmektedir⁴³¹. Bu kapsamda; tek başına evlât edinmek isteyen eş, diğer eşin nerede olduğunun bilinmediği yönündeki iddiasını her türlü delil ile ispatlayabilir⁴³².

Birlikte evlât edinmeye engel teşkil eden hâllerden sonuncusu da; eşlerin mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süredir ayrı yaşıyor olma hâlidir⁴³³. Eşler boşanmak için dava açtıkları hâlde; mahkeme ortak hayatın yeniden inşa edilebileceği kanaatine sahip olduğu takdirde bir yıldan üç yıla kadar tarafların ayrılığına karar verebilir (TMK m.170/3, m.171). Buna göre tek başına evlât edinmek isteyen eş, eşiyle ayrı yaşadığını mahkeme kararıyla ispat etmesi gerekir⁴³⁴. Yine evli çiftlerin evlilik birliğinin korunmasına ilişkin tedbir niteliğinde ayrı yaşıyor olma hâlinde de tek başına evlât edinebilmek için mahkemenin ayrı yaşamaya ilişkin kararının olması şarttır⁴³⁵. Ortada fiili bir ayrılık olmasına rağmen mahkeme kararının olmaması veya eşlerin boşanma davasının reddi nedeniyle bir araya gelmeyerek üç yıllık sürenin sonunda boşanmayı planlaması hâlinde; bu hükümden yararlanarak tek başına evlât edinme mümkün değildir⁴³⁶.

b. Evli Olmayan Bireyin Tek Başına Evlât Edinmesi

TMK m.307/1 hükmü ile evli olmayan kişilerin tek başına evlât edinebilmesine imkân tanınmıştır⁴³⁷. Buna göre mahkeme tarafından evlât edinme kararı verilinceye kadar otuz yaşını doldurmuş olan kimse tek başına evlât edinebilir. Evlât edinme kararının kaldırılması esnasında kişinin otuz yaşını doldurmuş olması hâlinde TMK m.318/2 hükmü gereğince yaş sınırına ilişkin noksanlık ortadan kalmış olacağı için evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasına karar verilemez⁴³⁸.

⁴³⁰ Kılıçoğlu, Aile, s.459; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.319,320; Külahçı, s.1222; Aydoğdu, s.314; Baygın, s.611.

⁴³¹ Saleh, s.64; Aydoğdu, s.314.

⁴³² Otlu, s.67,68; Atalay, s.87; Şahin, s.58.

⁴³³ Kılıçoğlu, Aile, s.459; Baygın, s.611; Aydoğdu, s.314; Saleh, s.64.

⁴³⁴ Baygın, s.611; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.320; Saleh, s.64; Demir, s.263; Aydoğdu, s.315.

⁴³⁵ Külahçı, s.1222; Kılıçoğlu, Aile, s.451; Saleh, s.64.

⁴³⁶ Kılıçoğlu, Aile, s.459; Saleh, s.64; Aydoğdu, s.315.

⁴³⁷ Öztan, Aile, s.961; Saleh, s.20; Kılıçoğlu, Aile, s.451; Zevkliler/ Havutçu, s.302; Aydoğdu, s.306.

⁴³⁸ Aydoğdu, s.307; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.343; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389.

Kanunda tek başına evlât edinebilmek için yaş bakımından asgarî sınır getirilmiş ise de azamî sınır getirilmemiştir⁴³⁹. Ancak tek başına evlât edinmek isteyen kişinin yaşı, evlât edinmenin küçüğün yararına olması şartı bakımından mahkeme tarafından değerlendirilir ve buna göre bir karar verilir⁴⁴⁰.

Evli olmayan bir kişi tek başına evlât edinmek için yaptığı başvurudan sonra evlenmesi hâlinde; başvurusu sırasında tek başına evlât edinme için aranan şartları taşıyorsa tek başına evlât edinmesi mümkün olur⁴⁴¹. Bu hâlde evli eşlerin birlikte evlât edinmesine ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusu olmadığı gibi diğer eşin de rızası aranmaz⁴⁴². Ancak hâkim, tek başına evlât edinmek isteyen evlenmesi durumunu evlât edinilen bakımından değerlendirerek evlenilen eşinde başvuruda bulunmasını zorunlu sayabilir⁴⁴³.

III. ERGİNLERİN VE KISITLILARIN EVLÂT EDİNİLMESİNİN ŞARTLARI

Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi; onsekiz yaşın doldurulmasıyla, yargı kararıyla ya da evlenme yoluyla ergin olanları ve kısıtlılık nedenleriyle (TMK m.404-408) kısıtlanmış kimseleri kapsamaktadır⁴⁴⁴. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi TMK m.313'te düzenlenmiş olup ergin ve kısıtlıların evlât edinilebilmesi için aranan şartlar sayılmış ve diğer koşullara ilişkin olarak da küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlere atıfta bulunulmuştur⁴⁴⁵. Buna göre kanunda Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinin şartların yanında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin şartlarda aranır ve ilgili hükümler kıyas yoluyla uygulanır⁴⁴⁶. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde aranan şartları aşağıda incelemeye çalışacağız.

A. Ergin ve Kısıtlının Rızası

Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesini düzenleyen TMK m313/3 hükmünün yaptığı atıf nedeniyle evlât edinilecek olan ergin ve kısıtlının da, küçüklerin evlât

⁴³⁹ Saleh, s.58.

⁴⁴⁰ Atalay, s.89; Şahin, s.60.

⁴⁴¹ Aydoğdu, s.307; Otlı, s.70; Atalay, s.90; Şahin, s.60.

⁴⁴² Aydoğdu, s.307.

⁴⁴³ Aydoğdu, s.307.

⁴⁴⁴ Kılıçoğlu, Aile, s.463; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.328.

⁴⁴⁵ Aydos, s.126; Özcan, s.716; Zeytin/ Ergün, s.206; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.327.

⁴⁴⁶ Koç, s.379; Baygın, s.624; Demir, s.270; Balkar, s.250.

edinilmesinde olduğu gibi evlât edinmeye rıza göstermesi gerekir⁴⁴⁷. Rıza beyanında bulunmanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması karşısında, evlât edinilecek olan ergin, ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı değilse evlât edinmeye bizzat kendisi rıza göstermeli ve rıza beyanını tek başına açıklamalıdır⁴⁴⁸. Kısıtlı bir bireyin evlât edinilmesinde ise kısıtlı ayırt etme gücüne sahipse kendi rızasının yanında kendisine atanmış olan vasisinin ve vesayet dairelerinin evlât edinilmeye izin vermesi gerekir⁴⁴⁹ (TMK m.463). Ancak kısıtlı kişi anne-babasının velâyeti altında ise vesayet dairelerinin izninin alınmasına gerek yoktur⁴⁵⁰. Kısıtlı olan ayırt etme gücüne sahip değilse de; evlât edinmeye rıza göstermesi aranmaz, evlât edinilmesi hususunda dinlenilmesi yeterli sayılır⁴⁵¹.

Kendisine yasal danışman atanmış ve ayırt etme gücüne sahip olan erginlerin, kendilerinin açıklayacakları rıza ile evlât edinilebilmeleri mümkün olup, yasal danışmanın bu hususta rıza göstermesi aranmaz⁴⁵². Zira TMK m.429’da düzenlenen yasal danışmanın görüşünün alınacağı işlemler arasında evlât edinme işlemi yer almamaktadır⁴⁵³.

B. Evlât Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakati

TMK m.313/1 hükmü uyarınca ergin ve kısıtlıların evlât edinilebilmesi için evlât edinenin altsoyunun evlât edinme işlemine açıkça muvafakat vermesi gerekmektedir⁴⁵⁴. Anılan hükmün ilk şeklinde ergin ve kısıtlıların evlât edinilebilmeleri için evlât edinenin altsoyu bulunmamalıydı⁴⁵⁵. 03.07.2005 tarihli 5399 sayılı Türk Medenî Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁴⁵⁶ ile

⁴⁴⁷ **Hatemi/ Kalkan Oğuztürk**, s.177; **Özcan**, s.718; **Aydoğdu**, s.346.

⁴⁴⁸ **Aydoğdu**, s.346,347.

⁴⁴⁹ **Aydoğdu**, s.347; **Atalay**, s.91.

⁴⁵⁰ **Aydoğdu**, s.347; **Kılıçoğlu**, Aile, s.449.

⁴⁵¹ **Aydoğdu**, s.347.

⁴⁵² **Aydoğdu**, s.348; **Atalay**, s.92.

⁴⁵³ **Aydoğdu**, s.348.

⁴⁵⁴ Yargıtay 2. H.D. 2010/22579 E.- 2012/6006 K. 15.03.2012 tarihli kararında, “İncelenen dosyada bulunan davacılara ait nüfus kayıt örneğinden, davacıların A.K. adlı reşit bir oğullarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, evlât edinen davacıların altsoyu olan Aydın dinlenmeden ve açık muvafakati bulunmadan eksik incelemeyle hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁴⁵⁵ **Ataay**, Evlât Edinme, s.322; **Yalman**, s.215; **Özcan**, s.716; **Kılıçoğlu**, Aile, s.464; **Koç**, s.377; **Birinci Uzun**, s.540; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.328; **Aydoğdu**, s.363; **Zeytin/ Ergün**, s.206; **Öztan**, Temel Kavramlar, s.400.

⁴⁵⁶ RG. 15.07.2005, S.25876.

yapılan değişiklikle ergin ve kısıtlıların evlât edinilebilmeleri için evlât edinenin altsoyun bulunmaması şartı kaldırılmış olup, evlât edinenin altsoyunun bulunması hâlinde altsoyunun evlât edinme işlemine muvafakat göstermesi şartı aranmıştır⁴⁵⁷. Çünkü ergin veya kısıtlı birisinin evlât edinilmesi hâlinde evlât edinilenin aileye dâhil olması ve aile bireylerinin yaşam tarzının değişime uğraması karşısında altsoyun evlât edinmeye rızasını olmaması altsoy ile evlât edinenin ilişkisinin bozacağı açıktır⁴⁵⁸.

TMK m.17/2 hükmüne göre biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı vardır. Buna göre altsoy; kişinin çocuğu, torunu şeklinde devam eden hısımlık bağıını ifade etmektedir⁴⁵⁹. Eşlerin birlikte bir ergin veya kısıtlıyı evlât edinmek istemeleri hâlinde her iki eşinde altsoyunun açık muvafakatinin aranması gerekir⁴⁶⁰. Eşlerden birisinin diğer eşin ergin veya kısıtlı çocuğunu evlât edinmek istediğinde ise sadece evlât edinmek isteyen eşin altsoyunun açık muvafakati aranır⁴⁶¹. Evlât edinmek isteyen kişi daha önce başka birisini evlât edinmiş olması hâlindeyse taraflar arasında soybağı ilişkisi kurulacağı ve evlâtlık evlât edinenin altsoyu olacağı için daha önce evlât edinilenin de kısıtlı veya erginin evlât edinilmesine açık muvafakatinin bulunmalıdır⁴⁶². Evlât edinme işlemi sırasında eşlerin doğumunu bekledikleri bir cenin varsa evlât edinmenin gerçekleşmesi için ceninin tam ve sağ olarak doğması ve ayırt etme gücüne kazanacağı yaşa kadar beklenmesi söz konusu olur⁴⁶³.

Anılan hükümde muvafakatin açık bir şekilde verilmesi gerektiği belirtildiği için altsoyun evlât edinme işlemi karşısında susması, ses çıkarmaması açık muvafakat olarak kabul edilemez⁴⁶⁴. Açıklanacak muvafakatin şekline ilişkin bir

⁴⁵⁷ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.176; Özcan, s.716; Kılıçoğlu, Aile, s.464; Şıpka, s.306; Birinci Uzun, s.540,541; Aydoğdu, s.364; Zeytin/ Ergün, s.206; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.378; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.328,329.

⁴⁵⁸ Otlu, s.73,74.

⁴⁵⁹ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.138; Aydoğdu, s.368.

⁴⁶⁰ Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.329; Özcan, s.718; Birinci Uzun, s.542; Kaya, s.58.

⁴⁶¹ Özcan, s.718; Birinci Uzun, s.542; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.329; Kaya, s.58.

⁴⁶² Özcan, s.716; Atalay, s.93.

⁴⁶³ Özcan, s.717.

⁴⁶⁴ Birinci Uzun, s.542; Kılıçoğlu, Aile, s.464; Aydoğdu, s.364; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.329; Otlu, s.74.

hüküm bulunmamakla birlikte evlât edinmeye hükmedecek olan mahkemede muvafakate ilişkin beyanda bulunmak yerindedir⁴⁶⁵.

Muvafakat verme işlemi şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması niteliğinde olduğu için muvafakate ilişkin beyan bizzat evlât edinenin altsoyu tarafından verilmelidir⁴⁶⁶. Şayet evlât edinenin altsoyunun kısıtlı olması yahut ayırt etme gücünden yoksun bulunması nedeniyle kendilerine anne-baba dışında bir vasi atanmışsa evlât edinme işlemine vasi ile birlikte vesayet dairelerinin izninin ve onayının alınması gerekir⁴⁶⁷. Altsoyun kısıtlı veya ayırt etme gücünden yoksun olması nedeniyle anne-baba tarafından temsil edilmesi hâlinde menfaat çatışma söz konusu olacağı için TMK m.426'ya göre altsoya kayyım atanmalı ve kayyımın evlât edinmeye rızası alınmalıdır⁴⁶⁸.

C. Evlâtlığın Evli Olması Hâlinde Eşinin Rızası

TMK m.313/II hükmüne göre evlât edinilecek ergin ve kısıtlının evli olması hâlinde eşinin evlât edinmeye rızasının bulunması gerekir. Eski Medenî Kanununda da evli bir kimsenin evlât edinilmesi hâlinde eşinin rızası aranmıştır⁴⁶⁹. Evli çiftlerin evlât edinilmek istenmesi hâlinde ise her iki eşte evlât edinmeye rızalarının olduğunu açıklamalıdır⁴⁷⁰. Evlât edinmenin gerçekleşmesi neticesinde her ne kadar evlât edinen ile evlâtlığın eşi arasında hısımlık bağı kurulmayacak olsa da bu durumun evlât edinilen kadar eşini de etkilemesi kaçınılmazdır⁴⁷¹. Nitekim ergin olan erkek eşin evlât edinilmesi sonucunda evlât edinenin soyadını almak isterse eşinin ve çocuklarının da soyadında değişme meydana gelir⁴⁷². Bu nedenle evlât edinilen ergin ve kısıtlının eşinin de evlât edinmeye rızası aranmaktadır⁴⁷³.

Evlât edinmeye rıza gösterecek olan eş, evlenmenin kendisini ergin kılacağı için ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmadığı takdirde şahsa sıkı sıkıya bağlı olan

⁴⁶⁵ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.329; Atalay, s.93; Otlu, s.74.

⁴⁶⁶ Birinci Uzun, s.543; Kılıçoğlu, Aile, s.464; Aydoğdu, s.364; Kaya, s.58.

⁴⁶⁷ Aydoğdu, s.364; Atalay, s.93; Kaya, s.58.

⁴⁶⁸ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.464; Kılıçoğlu, Aile, s.582; Aydoğdu, s.364; Atalay, s.93; Kaya, s.58.

⁴⁶⁹ Ataay, Eşin Onamı, s.439; Yalman, s.216; Arık, s.194; Ataay, Evlât Edinme, s.315; Balkar, s.250; Kaleli, s.75.

⁴⁷⁰ Aydoğdu, s.349,350; Atalay, s.97; Türkeri, s.47.

⁴⁷¹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.329; Baygın, s.624; Birinci Uzun, s.544; Türkeri, s.47.

⁴⁷² Baygın, s.624; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.329; Birinci Uzun, s.545.

⁴⁷³ Baygın, s.624; Türkeri, s.47; Atalay, s.95; Kaya, s.62.

rıza verme beyanını bizzat kendisi açıklamalıdır⁴⁷⁴. Ayırt etme gücüne sahip ergin eşin kısıtlı olması hâlinde de rıza açıklamasını yasal temsilcisinin rızası olmaksızın bizzat kendisi yapabilir⁴⁷⁵. Ancak rıza açıklamasında bulunacak eş ayırt etme gücüne sahip değilse TMK m.311 hükmünden hareketle rızası aranmayacak olup yasal temsilcisinin dinlenmesi yerinde olur⁴⁷⁶.

Ergin ve kısıtlının eşinin rızasını açıklama şekli konusunda kanunda açık bir düzenleme olmamakla birlikte küçüklerin evlât edinilmesinde anne-babanın rızasının açıklanmasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilir⁴⁷⁷. Bu kapsamda ergin ve kısıtlının eşi rızasını sözlü ya da yazılı olarak evlât edinmeye karar verecek olan mahkeme önünde açıklar⁴⁷⁸. Evlâtlık ile eşi arasında ayrılık kararının veya derdest bir boşanma davasının bulunması hâlinde dahî evlilik resmî olarak devam ettiği için eşlerden birinin evlât edinilebilmesi için diğer eşin rızasının aranması gereklidir⁴⁷⁹.

D. Evlât Edinenle İlgili Belli Şartların Varlığı

Ergin ve kısıtlıların hangi hâllerde evlât edinileceği Türk Medenî Kanununda sınırlayıcı biçimde sayılmıştır⁴⁸⁰. TMK m.313'e göre; ergin ve kısıtlının evlât edinilmesi için evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatinin yanı sıra kanunda sayılan alternatif ve sınırlı hâllerden birisinin varlığının ve evlât edinilecek olanın evlât edinen tarafından evlât edinme başvurusunun yapıldığı sırada beş yıl boyunca bakılmış ve gözetilmiş olması gerekmektedir⁴⁸¹.

Kanun ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde daha temkinli davranmış ve küçüklerin evlât edinilmesinde bir yıl olan bakım ve eğitim süresinin ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde beş yıl olarak düzenlemiştir⁴⁸². Bununla evlât edinen ile evlât edinilecek olan ergin ve kısıtlının arasındaki ilişkinin sağlıklı ve sağlam bir

⁴⁷⁴ Aydoğdu, s.354; Birinci Uzun, s.545.

⁴⁷⁵ Özcan, s.718; Aydoğdu, s.353; Kaya, s.63.

⁴⁷⁶ Birinci Uzun, s.545; Badur, Emel, Eşin Rızası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.2013/109, 2013, s.271; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.330.

⁴⁷⁷ Badur, s.272; Aydoğdu, s.351; Atalay, s.96; Kaya, s.62,63.

⁴⁷⁸ Badur, s.272; Aydoğdu, s.351.

⁴⁷⁹ Aydoğdu, s.350; Türkeri, s.47; Kaya, s.62.

⁴⁸⁰ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.379.

⁴⁸¹ Birinci Uzun, s.545; Aydoğdu, s.355; Öztan, Aile, s.979; Türkeri, s.44; Bkz., Yargıtay 8. HD, T. 22.03.2018, E. 2017/16889 K. 2018/19831 (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁴⁸² Türkeri, s.44; Kaya, s.60.

şekilde kurulması ve tarafların arasında sosyal ve kültürel açıdan uyum sağlanıp sağlanamadığının tespiti amaçlanmıştır⁴⁸³. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde aranan bu süre kesintisiz olmalı ve bu süre içerisinde evlât edinen ile evlâtlık aynı çatı altında yaşamaları gerekir⁴⁸⁴. Bakım ve gözetim süresi olarak öngörülen beş yıllık sürenin kısaltılması mümkün değildir⁴⁸⁵. Sadece tatil günlerinde birlikte aynı çatı altında yaşam hâlinde bu süre beş yıllık sürenin hesabında dikkate alınmaz⁴⁸⁶.

1. Bedensel veya Zihinsel Engeli Sebebi ile Sürekli Olarak Yardıma Muhtaç Olanların Evlât Edinilmesi

Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde Türk Medenî Kanununda sayılan hâllerden ilki; bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç olan ergin ve kısıtlının beş yıl süre ile bakılıp gözetilmiş olmak suretiyle evlât edinilmesidir (TMK m.313). Beş yıllık süreye ilişkin daha önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere; bu süre boyunca bakım ve gözetim sürekli olmalı ve süre aynı çatı altında birlikte oturma şeklinde geçirilmelidir⁴⁸⁷.

Kanun hükmünde de belirtildiği üzere, bedensel veya zihinsel engeli bulunan ergin ve kısıtlının sürekli olarak bakıma, yardıma ihtiyacı bulunmalıdır⁴⁸⁸. Sürekli bakım ve yardıma ihtiyacın olup olmadığı hâkimin yapacağı kapsamlı bir araştırma ve uzman kişilerin dinlenilmesi ile tespit edilir⁴⁸⁹.

2. Küçükken Bakılmış ve Gözetilmiş Olanların Evlât Edinilmesi

TMKm.313/1-3 bendi hükmü gereğince evlât edinilecek olan ergin ve kısıtlının, evlât edinen tarafından küçükken beş yıl süre ile bakılmış gözetilmiş ve eğitilmiş olması hâlinde evlât edinilmesi gerçekleşebilir. Bu hükme göre, bakılıp gözetilmiş olan küçük ergin olduktan sonra evlât edinilmek istenmesi hâlinde ayrıca

⁴⁸³ Aydoğdu, s.355; Kılıçoğlu, Aile, s.449.

⁴⁸⁴ Öztan, Aile, s.979; Aydoğdu, s.357; Kaya, s.60.

⁴⁸⁵ Aydoğdu, s.357; Atalay, s.98.

⁴⁸⁶ Öztan, Aile, s.979; Aydoğdu, s.357.

⁴⁸⁷ Baygın, s.622; Birinci Uzun, s.545; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.330.

⁴⁸⁸ Türkeri, s.46; Kaya, s.61.

⁴⁸⁹ Türkeri, s.46; Atalay, s.100; Kaya, s.61.

tekrar bakma ve eğitme şartı aranmaz⁴⁹⁰. Beş yıllık sürenin birlikte, aynı ev içerisinde yaşama şeklinde ve kesintisiz olarak geçirilmesi gerekir⁴⁹¹.

3. Aile Hâlinde Birlikte Yaşama ve Diğer Haklı Sebeplerin Mevcut Olması

Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde kanunun öngördüğü alternatif hâllerden sonuncusu en az beş yıldan beri evlât edinen ile ergin ve kısıtlının aile hâlinde birlikte yaşıyor olması ve diğer haklı sebeplerinde mevcut olması hâlidir⁴⁹². Kanun hükmünde geçen diğer haklı sebepler kanunda sayılan diğer sebeplerden başka olacağı açıktır⁴⁹³. Bununla beraber diğer haklı sebeplerin ne olduğunu her somut olayın özelliklerine göre hâkim tespit eder⁴⁹⁴. Taraflar arasındaki ilişkiyi bir bütün olarak değerlendirecek olan hâkim, sebebin evlât edinmeyi haklı çıkarması hâlinde evlât edinmeye hükmeder⁴⁹⁵.

Kanunkoyucunun öngördüğü beş yıllık süre evlât edinme başvurusunun yapıldığı esnada dolmuş olmalıdır⁴⁹⁶. Yani başvuru tarihinden önceki beş yıl dikkate alınmaktadır⁴⁹⁷. Bu süre içerisinde evlât edinilecek olan ergin ve kısıtlının evlât edinenle aile hâlinde birlikte yaşıyor olması aranır⁴⁹⁸. Buna göre evlât edinen ile ergin ve kısıtlının arasında yoğun bir kişisel ilişki kurulmuş olmalıdır⁴⁹⁹. Sadece

⁴⁹⁰ Aydoğdu, s.360,361; Birinci Uzun, s.546.

⁴⁹¹ Öztan, Aile, s.980; Aydoğdu, s.361; Birinci Uzun, s.546; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.331.

⁴⁹² Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.317; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.509; Aydoğdu, s.361; Baygın, s.622; Koç, s.379; Kılıçoğlu, Aile, s.465; Birinci Uzun, s.547; Şimşek, s.145; Arpacı, s.166; Zeytin/ Ergün, s.206; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.379; Bkz., Yargıtay 18. HD, T. 08.04.2013, E. 2013/3333 K. 2013/5683 (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁴⁹³ Türkeri, s.44; Atalay, s.97,98; Kaya, s.60

⁴⁹⁴ Aydoğdu, s.361.

⁴⁹⁵ Aydoğdu, s.362; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.330.

⁴⁹⁶ Aydoğdu, s.362.

⁴⁹⁷ Aydoğdu, s.363; Atalay, s.102

⁴⁹⁸ Aydoğdu, s.363; Atalay, s.102

⁴⁹⁹ Aydoğdu, s.362; Baygın, s.623; Birinci Uzun, s.547; Yargıtay 2. H.D., 2009/3401 E.-2010/9485 K. 11.05.2010 tarihli kararında “Somut olaya bakıldığında, evlât edinen ile evlât edinilenin 1990-1995 yılları arasında aynı binada bitişik dairelerde aile hâlinde yaşadıkları 1995 yılında evlât edinilenin bu binadan taşındığı, evlât edinenin 07.08.2001 tarihinden itibaren Narlidere dinlenme ve bakımevinde kaldığı, evlât edinme davasının ise 27.04.2004 tarihinde açıldığı, bu tarihten itibaren geriye doğru olan 5 yıllık süre içerisinde aile hâlinde birlikte yaşama koşulunun oluşmadığı anlaşılmaktadır.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁴⁹⁸ Türkeri, s.44; Atalay, s.97,98; Kaya, s.60

⁴⁹⁹ Aydoğdu, s.362; Birinci Uzun, s.548; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.331.

hafta sonları veya tatillerde bir arada bulunmak ya da aynı evi paylaşmak yeterli değildir⁵⁰⁰.

Ergin üvey çocukların diğer eş tarafından evlât edinilmek istenmesi hâlinde küçük üvey çocukların evlât edinilmesi için aranan eşlerin en az iki yıldan beri evli olması hâli uygulanamamaktadır⁵⁰¹. Ergin üvey çocuğun diğer eş tarafından evlât edinilebilmesi için en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşıyor olması ve diğer haklı sebeplerinde mevcut olması gerekmektedir⁵⁰².

E. Küçüklerin Evlât Edinilmesine İlişkin Bazı Hükümlerin Kıyasen Uygulanması

TMK m.313/3'e göre ile ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesine ilişkin şartların dışında hüküm bulunmayan hâllerde küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Hüküm doğrultusunda küçüklerin evlât edinilmesinde aranan şartlardan olan evlât edinilmenin yararına olması şartı ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de aranır⁵⁰³. Eşlerin kural olarak birlikte evlât edinme zorunluluğu ergin ve kısıtlılar içinde geçerli olup birlikte evlât edinme için aranan yaş ve evlilik süresine ilişkin hükümler de uygulanır⁵⁰⁴. Yine evli olmayanların tek başına evlât edinmek istemesi hâlinde aranan şartlar, ergin ve kısıtlıların da evli olmayan kişi tarafından evlât edinilmesinde aranır⁵⁰⁵. Evlât edinen ile evlâtlık arasında aranan onsekiz yaş farkına ilişkin şart ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de uygulama alanı bulmaktadır⁵⁰⁶. Ancak evlât edinenin en az otuz yaşında olmasına ilişkin şart aranmaz⁵⁰⁷. Zira bir ergin ve kısıtlıyı evlât edinecek olan kişi doğal olarak otuz yaşın üzerinde olur⁵⁰⁸.

⁵⁰⁰ Aydoğdu, s.362,363; Baygın, s.623.

⁵⁰¹ Baygın, s.623; Atalay, s.102.

⁵⁰² Baygın, s.623; Atalay, s.102.

⁵⁰³ Birinci Uzun, s.548; Kılıçoğlu, Aile, s.465,466; Kaya, s.64; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.331.

⁵⁰⁴ Öztan, Aile, s.982; Öztan, Aile, s.980; Birinci Uzun, s.548; Kılıçoğlu, Aile, s.466; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.331; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 21.04.2005, E. 2005/2952 K. 2005/6513, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵⁰⁵ Birinci Uzun, s.548; Kaya, s.64; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.331,332.

⁵⁰⁶ Birinci Uzun, s.548; Kılıçoğlu, Aile, s.465; Öztan, Aile, s.981; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.332; Aydoğdu, s.379.

⁵⁰⁷ Atalay, s.104.

⁵⁰⁸ Atalay, s.104.

Ayırt etme gücüne sahip olan ergin ve kısıtlı küçüklerin evlât edinilmesinde olduğu gibi evlât edinmeye rıza göstermelidir⁵⁰⁹. Evlât edinilecek olan kişi ayırt etme gücüne sahip kısıtlı ise kısıtlının rızasının yanında vesayet dairelerinin de izni gerekir⁵¹⁰. Ancak ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde anne-babanın rızası aranmamaktadır⁵¹¹. Nitekim ergin kişi anne-baba velâyeti altında değildir, kısıtlı kişinin evlât edinilmesinde de vesayet dairelerinin izninin bulunması gerekir⁵¹². Küçüklerin evlât edinilmesinde aranan şartlardan olan evlât edinenin diğer çocuklarının menfaatinin zedelenmemesi şartı da ergin ve kısıtlının evlât edinilmesinde altsoyun evlât edinmeye muvafakati alındığından uygulanmaz⁵¹³.

§4. EVLÂT EDİNMENİN ŞEKLİ ŞARTLARI VE USÛLÜ

TMK m.315 hükmü gereğince evlât edinme ilişkisinin kurulabilmesi için mahkemenin evlât edinmeye ilişkin bir kararının bulunması gerekir. Yapılan evlât edinme başvurusu neticesinde mahkemenin vereceği kararla birlikte evlât edinme ilişkisi kurulmuş olur⁵¹⁴. Evlât edinmenin şekli şartlarına ilişkin diğer şartları usule ilişkin koşullarla nüfus kütüğüne kayıttan ibarettir⁵¹⁵.

I. Evlât Edinmeye Aracı Olan Kuruluşlara Başvuru Yapılması

TMK m.320’de evlât edinme işleminde aracılığa ilişkin düzenleme bulunmaktadır⁵¹⁶. Bu hükmeye göre küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri ancak Cumhurbaşkanı tarafından yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır. TMK m.320/2’de aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususların Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Evlât edinme işlemleri Türkiye’de Küçüklerin Evlât Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğü⁵¹⁷ 3. Maddesinin 1’inci fıkrası gereğince Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığı ile yürütülmektedir. Her ne kadar Aile, Çalışma ve Sosyal

⁵⁰⁹ **Birinci Uzun**, s.548; **Kaya**, s.64,65; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.332.

⁵¹⁰ **Birinci Uzun**, s.548; **Kaya**, s.64,65; **Atalay**, s.103,104.

⁵¹¹ **Öztaş**, Aile, s.982; **Birinci Uzun**, s.548; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.332; **Aydoğdu**, s.380.

⁵¹² **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.332; **Kaya**, s.6.

⁵¹³ **Atalay**, s.104.

⁵¹⁴ **Saleh**, s.66; **Aydoğdu**, s.387.

⁵¹⁵ **Saleh**, s.66; **Aydoğdu**, s.387.

⁵¹⁶ **Kılıçoğlu**, Aile, s.475; **Işık**, s.121; **Kaya**, s.66; **Şahin**, s.60.

⁵¹⁷ RG. 15.03.2009, S.27170.

Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü evlât edinme işlemlerine aracılık etse de evlât edinebilmek için bu kuruma başvuru zorunlu değildir⁵¹⁸. Nitekim Türk Medenî Kanununda aracılık yapan kuruma evlât edinme için başvurunun zorunlu olduğuna dair bir hüküm bulunmamaktadır⁵¹⁹. Bu nedenle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün aracılığı dışında da evlât edinme gerçekleştirilebilir⁵²⁰. Buna karşılık Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü dışında gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri evlât edinme işlemlerine aracılık yapamazlar⁵²¹.

Evlât edinmek isteyen bir Türk vatandaşı; Tüzük m.5 uyarınca yerleşim yeri Türkiye’de ise yerleşim yerinde bulunan İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne başvuruda bulunur. Eşlerin birlikte evlât edinmek istemesi söz konusu ise ikisinin de yazılı olarak başvuruda bulunması gerekir⁵²².

Tüzük m.6 uyarınca aracılık yapan kuruma şahsen yapılan başvurudan sonra başvuranlardan, vukuatlı nüfus kayıt örneğini, başvuranın ve birlikte yaşadığı aile bireylerinin 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu⁵²³ kapsamında yer alan silinmiş kayıtlar da dâhil sabıka kayıtlarını, malvarlığını, öğrenim durumunu, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgeleri, ikamet belgesini, küçüğün bakımını etkileyecek fizikî engeli veya bulaşıcı hastalığı, alkol ve uyuşturucu bağımlısı olmadığını gösteren belgeyi başvuru tarihinden itibaren en geç iki ay içinde tamamlanması talep edilmektedir. Belgelerin teslim edilmesinden itibaren Tüzük m.7/2 hükmü gereğince en geç altı ay içinde başvuran yerleşim yerinde görevliler tarafından ziyaret edilmekte ve hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmaktadır. Sosyal inceleme raporu neticesine evlât edinen başvurusu uygun bulunanlarla geçici bakım sözleşmesi imzalanmaktadır⁵²⁴. Tüzük m.11’e göre geçici bakım sözleşmesinin imzalanmasından sonra evlât edinilecek olan küçük, başvuruda bulunanın yanına bakım ve eğitimi için en az bir yıl süreyle yerleştirilmektedir. Tüzük m.13 uyarınca bir yıllık sürenin sonunda hazırlanan sosyal inceleme raporu ile

⁵¹⁸ Aydoğdu, s.402; Kaya, s.66; Şahin, s.61.

⁵¹⁹ Aydoğdu, s.402; Kaya, s.66; Şahin, s.61.

⁵²⁰ Kaya, s.66; Şahin, s.61.

⁵²¹ Kaya, s.66.

⁵²² Aydoğdu, s.408; Akbulut, s.49.

⁵²³ RG.01.06.2005, S.25832.

⁵²⁴ Aydoğdu, s.413; Akbulut, s.57; Kaya, s.67.

başvuranların taleplerinin uygun olduğuna karar verilmesi hâlinde; bu durum ve evlât edinme kararı alabilmeleri için mahkemeye başvurmaları gerektiği kendilerine yazılı olarak bildirilir.

II. Yetkili ve Görevli Mahkemeye Başvuru Yapılması

TMK m.315’de evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulacağına ilişkin düzenleme yer almaktadır⁵²⁵. Bu hükme göre evlât edinme ilişkisinin kurulabilmesi için öncelikle evlât edinen tarafından yetkili ve görevli mahkemeye başvuru yapılması ve talepte bulunulması gerekmektedir. Evlât edinmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması sebebi ile mahkemeye başvuru bizzat evlât edinen tarafından yapılmalıdır⁵²⁶. Bu nedenle ölmüş olan bir kişi adına mirasçıları tarafından başvuru yapılması imkânsızdır⁵²⁷. Eşlerin birlikte evlât edinmek istemesi hâlinde ise yapacakları başvuru için her ikisi de talepte bulunmalıdır⁵²⁸. Ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlı, daha sonra yasal temsilcisinin ve vesayet dairelerinin iznini almak şartı ile başvuruda bulunabilir⁵²⁹. Vekil aracılığı ile mahkemeye evlât edinme başvurusunda bulunabilmek için vekâletnamede vekile bu hususta özel yetki verilmiş olmalıdır⁵³⁰.

Mahkemeye başvuru için özel bir şekil şartı aranmadığı için evlât edinme talebini içerir bir dilekçenin yetkili ve görevli mahkemeye verilmesi yeterlidir⁵³¹. Yetkili mahkeme davaya hangi yerde bulunan mahkemenin, görevli mahkeme ise o yerdeki mahkemelerden hangisinin davaya bakacağını ifade etmektedir⁵³².

⁵²⁵ **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.511; **Külahçı**, s.1224; **Koç**, s.366; **Aydoğdu**, s.421.

⁵²⁶ **Gençcan**, İzin Davaları, s.52; **Aydoğdu**, s.432; **Öztan**, Aile, s.983.

⁵²⁷ **Aydoğdu**, s.433; **Öztan**, Aile, s.983.

⁵²⁸ **Aydoğdu**, s.432; **Öztan**, Aile, s.983, **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.332.

⁵²⁹ **Aydoğdu**, s.435; **Atalay**, s.110.

⁵³⁰ **Atalay**, s.110,111; Yargıtay 2. H.D., 2010/10772 E.- 2011/14260 K. 28.09.20117 tarihli kararında “Davacı evlât edinme başvurusunu vekili eliyle yapmıştır. Evlât edinme münhasıran şahsa bağlı haklardan olup davacı tarafından verilen vekâletnamede, vekile bu hususta açık bir yetki verilmemiştir. Vekâletnamesinde evlât edinme hususunda yetkisi bulunmayan vekilin, müvekkili adına genel dava vekâletnamesiyle yaptığı evlât edinme başvurusu sonradan evlât edinen tarafından icazet verilmedikçe sonuç doğurmaz. Bu yönün gözetilmemesi doğru görülmemiştir.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵³¹ **Aydoğdu**, s.439.

⁵³² **Kuru**, Baki/ **Arslan**, Ramazan/ **Yılmaz**, Ejder, Medenî Usul Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2000, s.165; **Görgün**, L. Şanal; Medenî Usûl Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014, s.62,72; **Pekcanitez**, Hakan/ **Atalay**, Oğuz/ **Özekes**, Muhammet, Medenî Usûl Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2009, s.98.

Eski Medenî Kanunu ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu⁵³³ evlât edinmede görevli mahkemeyi sulh hukuk mahkemesi olarak belirlemişti⁵³⁴. Daha sonra 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulüne dair Kanun⁵³⁵ ile aile mahkemeleri kurulmuş, sulh hukuk mahkemelerinin evlât edinmeye izin vermede görevli olduğuna dair HUMK m.8/2-5 hükmü yürürlükten kaldırılmış ve TMK m.118-395 hükümlerinden kaynaklanan davalarda aile mahkemeleri görevli mahkeme olarak belirlenmiştir⁵³⁶. Yapılan son değişikliklerle birlikte evlât edinmeye karar verecek olan görevli mahkeme, aile mahkemeleridir, aile mahkemesi bulunmayan yerlerde ise görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir⁵³⁷.

Evlât edinmeye karar verecek olan yetkili mahkeme ise Eski Medenî Kanununa ve TMK m.315/1'e göre evlât edinenin oturduğu yerde bulunan aile mahkemesidir⁵³⁸. Birlikte evlât edinme hâlinde yetkili mahkeme eşlerden birinin oturduğu yerde bulunan aile mahkemesidir⁵³⁹. Dikkat edilecek olursa yetkili mahkemeyi belirleme de yerleşim yeri değil oturma yeri dikkate alınmıştır⁵⁴⁰. TMK m.19/1'e göre yerleşim yeri bir kişinin yerleşmek, sürekli kalmak niyeti ile bulunduğu yer iken; oturma yeri ise yerleşme niyeti olmaksızın geçici ve fiilî olarak

⁵³³ RG. 02.07.1927, S.622-623.

⁵³⁴ **Gençcan**, İzin Davaları, s.50; **Koç**, s.367; **Aydos**, s.130; **Aydoğdu**, s.425; **Öztan**, Temel Kavramlar, s.401; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.382.

⁵³⁵ RG. 18.01.2003, S.24997.

⁵³⁶ **Koç**, s.367,368; **Aydoğdu**, s.427; **Atalay**, s.108; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.382; Bkz., Yargıtay 2. HD., T. 05.11.2003, E. 2003/13919 K. 2003/15004, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵³⁷ **Külahçı**, s.1225; **Koç**, s.369; **Aydoğdu**, s.427,428; **Öztan**, Aile, s.982; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.333; Yargıtay 18. HD, 2007/13557 E.-2008/13834 K. 22.01.2008 tarihli kararında “Şu hâlde Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde davanın Aile Mahkemesi sıfatı ile görülüp karara bağlanması gerekir.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵³⁸ **Öztan** Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.499; **Gençcan**, İzin Davaları, s.50; **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.319; **Külahçı**, s.1223,1226; **Koç**, s.366; **Zevkliler/ Havutçu**, s.305; **Saleh**, s.66; **Köse**, s.286; **Aydoğdu**, s.422; **Kılıçoğlu**, Aile, s.468; **Aydos**, s.131; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.382; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.332.

⁵³⁹ **Külahçı**, s.1226; **Zevkliler/ Havutçu**, s.305; **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.511; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.382; **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.319; **Koç**, s.366,367; **Kılıçoğlu**, Aile, s.469; **Saleh**, s.66; **Aydoğdu**, s.422; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.332,333.

⁵⁴⁰ **Kılıçoğlu**, Aile, s.468,469; **Aydoğdu**, s.422.

bulunduğu yerdir⁵⁴¹. Buna göre; kanunda yetkili mahkemenin belirlenmesinde oturma yeri kıstas alınarak kolaylık sağlanmıştır⁵⁴².

Evlât edinmeye karar verme çekişmesiz yargı işi olmasına rağmen uygulamada çekişmeli bir dava gibi açılmakta ve davalı olarak evlât edinilecek olan fiil ehliyetine sahipse kendisi, değilse velisi ya da vasisi gösterilmektedir⁵⁴³. Bununla birlikte evlât edinmek için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne başvuru yapılması hâlinde açılan davada İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü de davalı olarak yer almakta ve Kurum adına bir sosyal hizmet uzmanı davayı takip etmektedir⁵⁴⁴.

Evlât edinme için mahkemeye yapılan başvuru evlât edinme kararı verilinceye kadar geri alınabilir⁵⁴⁵. Ancak dava devam ederken evlât edinen ölürse evlât edinenin mirasçılarının davayı geri alma hakları bulunmamaktadır⁵⁴⁶. Birlikte evlât edinmenin söz konusu olduğu hâllerde eşlerden biri ölürse diğer eşin evlât edinmeye ilişkin davasını geri alması mümkündür⁵⁴⁷. Evlât edinme için mahkemeye yapılan başvuru geri alındığı takdirde yargılama konusuz kalır ve dolayısıyla da dava sona erer⁵⁴⁸.

III. Araştırma, Dinleme ve Görüş Alınması

TMK m.316'ya göre mahkeme esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı bir şekilde araştırdıktan, evlât edinen ile evlât edinileni dinledikten ve gerektiğinde de uzman görüşü aldıktan sonra evlât edinmeye karar vermesi gerekmektedir⁵⁴⁹. Evlât edinmenin taraflar arasında soybağının kurulmasına, tarafların hayatlarının değişmesine neden olması mahkeme tarafından yapılacak araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır⁵⁵⁰.

⁵⁴¹ Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.446; Aydoğdu, s.423.

⁵⁴² Şahin, s.66; Kaya, s.68; Atalay, s.109.

⁵⁴³ Külahçı, s.1224; Koç, s.375; Aydoğdu, s.446; Işık, s.107.

⁵⁴⁴ Aydoğdu, s.446; Işık, s.107.

⁵⁴⁵ Aydoğdu, s.440; Şahin, s.66.

⁵⁴⁶ Aydoğdu, s.441; Şahin, s.66; Atalay, s.111.

⁵⁴⁷ Aydoğdu, s.441.

⁵⁴⁸ Aydoğdu, s.440; Şahin, s.66; Atalay, s.111.

⁵⁴⁹ Yargıtay 2. H.D., 2004/14154 E.- 2004/15751 K. 27.12.2004 tarihli kararında “Mahkemece, sözü edilen maddede öngörüldüğü şekilde kapsamlı bir araştırma yapılmadan eksik inceleme ile kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵⁵⁰ Öztan, Aile, s.985; Kaya, s.69; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.335.

Hâkim mahkemeye yapılan evlât edinme başvurusu karşısında öncelikle evlât edinme için aranan aslî şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler⁵⁵¹. Verilen karar kamu yararı ile yakından ilgili olduğu içinde mahkeme şartların yanında gerekli olan her türlü araştırmayı da yapar⁵⁵². Esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların ne olduğu hâkim tarafından takdir edilir ve bunlar ayrıntılı bir şekilde araştırılır⁵⁵³. Evlât edinenin yaşam tarzının kötü olması, alkol, kumar ve uyuşturucu bağımlısı olması, evlâtlığa karşı gayriahlâkî duygular ve amaçlar taşıması, evlât edinileni kendisine hizmet ettirmek için evlât edinmek istemesi, otorite sahibi olmaması hâllerinde mahkeme davayı reddeder⁵⁵⁴. Aynı şekilde evlât edinenin kendi çocuklarına zarar vermek ya da maddî bir kazanç sağlama niyeti ile evlât edinmek istemesi hâlinde de hâkimin evlât edinme kararı vermesi mümkün değildir⁵⁵⁵. Yapılacak araştırma evlâtlığın küçük ya da ergin olmasına göre farklılıklar gösterir⁵⁵⁶. Bunun yanı sıra yapılacak araştırma ile ilgili olarak TMK m.316/2 hükmünde bir takım ölçütler öngörülmüştür⁵⁵⁷. Bu hükme göre; hâkim, yapılacak araştırmada özellikle evlât edinenin ve evlât edinilenin kişiliğini, sağlığını, tarafların karşılıklı ilişkilerini, ekonomik durumlarını araştırır, evlât edinenin eğitime yeteneğini, evlât edinileni evlât edinmeye yönelten sebepleri ve aile ilişkilerini ile bakım ilişkilerindeki gelişmeleri açıklığa kavuşturması gerekir.

Evlât edinmeye karar verilmesinden önce hâkim evlât edinileni ve evlâtlığı bizzat dinlemelidir⁵⁵⁸. Bununla tarafların niyetlerini, ilişkilerini, başvurunun özgür irade ile yapıp yapılmadığını tespit etmek amaçlanmıştır⁵⁵⁹. Bu hususların tespiti açısından evlât edinenin varsa altsoyunun, evlâtlığın varsa anne-babasının dinlenilmesi yararlı olur⁵⁶⁰. Evlât edinmenin, evlât edinenin altsoyunun menfaatlerini

⁵⁵¹ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Aydoğdu, s.451; Kılıçoğlu, Aile, s.471; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.333.

⁵⁵² Öztan, Aile, s.985; Külahçı, s.1224; Şahin, s.67; Işık, s.108; Otlı, s.82.

⁵⁵³ Öztan, Aile, s.985; Işık, s.108; Otlı, s.82; Kaya, s.69.

⁵⁵⁴ Gençcan, İzin Davaları, s.51; Kılıçoğlu, Aile, s.471,472.

⁵⁵⁵ Otlı, s.84; Kaya, s.70.

⁵⁵⁶ Otlı, s.84; Kaya, s.69

⁵⁵⁷ Büyüktanır, Tahir, Türk Medenî Kanununda Değişiklikler ve Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar, Ankara Barosu Dergisi, S.2002/2, Y.60, 2002, s.94; Şimşek, s.145; Aydoğdu, s.454; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.381.

⁵⁵⁸ Şimşek, s.145; Kılıçoğlu, Aile, s.471; Aydoğdu, s.458; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.381.

⁵⁵⁹ Atalay, s.120; Şahin, s.69; Aydoğdu, s.458; Kaya, s.71.

⁵⁶⁰ Büyüktanır, s.94; Aydoğdu, s.458; Kaya, s.71.

zedeleyip zedelediğinin belirlenmesi açısından da altsoyun dinlenmesi faydalıdır⁵⁶¹.

Evlât edinmeye karar verecek olan hâkim yapılan araştırmaları yeterli bulmadığı takdirde uzman görüşü alabilir⁵⁶². Görüşü alınacak uzmanlar; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulüne Dair Kanunun 5'inci maddesinde sayılan aile mahkemesindeki uzman, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdır. 4787 sayılı Kanun m.5/2'ye göre; karar verecek olan mahkemede, görüşüne başvurulacak uzman bulunmaması veya bulunsa dahi iş durumunun uygun olmaması hâlinde mahkeme diğer kurumlardan ya da serbest çalışan uzmanlardan yardım talep edebilir⁵⁶³.

IV. Mahkeme Kararı

TMK m.315'in hükmüyle evlât edinme ilişkisi mahkeme kararıyla kurulur. Bu durum mahkeme kararının kurucu nitelikte bir karar olduğunu göstermektedir⁵⁶⁴. Eski Medenî Kanununun yürürlükte olduğu dönemde evlât edinme ilişkisi hâkimin evlât edinmeye vereceği izinden sonra noter tarafından düzenlenen bir sözleşme ile kurulmaktaydı⁵⁶⁵. Yani daha önce evlât edinme ilişkisinin kurulması hâkimin vereceği izinden sonra yapılacak olan sözleşmeye bağlı iken artık mahkemenin vereceği kararla birlikte evlât edinme ilişkisi kurulmaktadır⁵⁶⁶.

Evlât edinmek için mahkemeye yapılan başvurudan sonra hâkim evlât edinmenin aslî şartlarını bulunup bulunmadığını, evlât edinmenin her iki taraf içinde yararlı olup olmayacağına ilişkin gerekli incelemeleri yapması gerekir⁵⁶⁷. Bu esnada yapılacak duruşmalar kural olarak aleni olmakla birlikte hâkim dosyanın durumuna göre gerekli görmesi hâlinde veya tarafların talepleri gereği duruşmaların gizli

⁵⁶¹ **Atalay**, s.120; **Şahin**, s.69; **Aydoğdu**, s.459.

⁵⁶² **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.319; **Külahçı**, s.1224; **Koç**, s.379; **Aydoğdu**, s.460; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.381; **Kılıçoğlu**, Aile, s.471.

⁵⁶³ Bkz., Yargıtay 2. HD., T.22.04.2004, E. 2004/4013 K. 2004/5129, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵⁶⁴ **Külahçı**, s.1226; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.332.

⁵⁶⁵ **Gençcan**, İzin Davaları, s.49; **Ataay**, Evlât Edinme, s.351; **Yalman**, s.217; **Öztan**, Temel Kavramlar, s.401; **Şener**, s.193; **Balkar**, s.251; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.382; **Otlı**, s.84; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.332.

⁵⁶⁶ **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.382; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s.332.

⁵⁶⁷ **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.319; **Kaya**, s.72; **Şahin**, s.71.

yapılmasında karar verebilir⁵⁶⁸. Evlât edinmeye ilişkin dava basit yargılama usulüne tabi olup her türlü delile başvurma imkânı mevcuttur⁵⁶⁹. Hâkim yapacağı araştırmanın sonucunun olumlu olması hâlinde de evlât edinmeye hükmeder⁵⁷⁰.

Yabancı bir mahkeme tarafından evlât edinme kararının verildiği hâllerde bu kararların Türkiye’de hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için tanıma ve tenfiz kararı verilmelidir⁵⁷¹. Evlât edinmeye ilişkin davada görevli mahkemenin aile mahkemesi olması sebebiyle de evlât edinmeye ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfiz işlemi aile mahkemesi tarafından yapılır⁵⁷².

Hâkim tarafından evlât edinme kararı verildikten sonra kararın tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde tarafların istinaf kanun yoluna başvurusu hâlinde istinaf başvurusunun reddi ile istinaf kanun yoluna başvurulmaması hâlinde de iki haftanın geçmesi ile birlikte evlât edinme kararı kesinleşir⁵⁷³. Kararın kesinleşmesi ile birlikte de evlât edinme işlemi tamamlanmış olur⁵⁷⁴.

V. Evlât Edinme Başvurusundan Sonra Meydana Gelen Değişmeler

Evlât edinmek isteyen yapmış başvurudan sonra ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi TMK m.315/2 hükmü uyarınca evlât edinmek için aranan diğer şartların bu durumlardan etkilenmediği takdirde evlât edinme kararının verilmesine engel oluşturmaz⁵⁷⁵. Evlât edinmek isteyen, evlât edinmeye yönelik başvuru yapmadan yani bu yöndeki iradesini açıklamadan ölür ya da ayırt etme gücünü

⁵⁶⁸ Aydoğdu, s.448; Kaya, s.72,73; Şahin, s.71,72.

⁵⁶⁹ Aydoğdu, s.445; Şahin, s.72.

⁵⁷⁰ Aydoğdu, s.462; Kaya, s.72.

⁵⁷¹ Şahin, s.72.

⁵⁷² Şahin, s.72.

⁵⁷³ Aydoğdu, s.464; Otlu, s.88.

⁵⁷⁴ Kılıçoğlu, Aile, s.469; Otlu, s.88.

⁵⁷⁵ Yargıtay 2. H.D., 2010/16038 E.- 2012/1473 K. 26.01.2012 tarihli kararında “Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz (TMK. md. 315/2). Bu sebeple evlât edinme başvurusunda bulunanın dava sırasında ölmüş olması, davayı konusuz hâle getirmez. Böyle bir durumda ölümle, kişinin taraf ve dava ehliyeti sona erdiğinden mirasçılarının davaya dâhil edilerek davanın görülmesi gerekir (6100 s. HMK. md.55). O hâlde mahkemece yapılacak iş, evlât edinme başvurusundan sonra ölenin mirasçılarının tespiti ile davaya dahil edilmeleri için davalıya süre verilmesi, göstermeleri hâlinde delillerin toplanması ve tüm deliller birlikte değerlendirilip, sonucuna göre karar vermekten ibarettir. Bu husus gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı-Erişim Tarihi:20.05.2019).

kaybederse evlât edinme ilişkisinin kurulmasından söz edilemez⁵⁷⁶. Kanun hükmü gereğince başvurudan sonra ayırt etme gücünün kaybı ya da ölüm hâlinin evlât edinmeye engel olmaması için de evlât edinme için aranan diğer şartların bu hâllerden etkilenmemesi gerekmektedir⁵⁷⁷. Bu diğer şartlar ise; evlât edinilecek olan küçüğün bir yıl boyunca bakılmış ve eğitilmiş olması, evlât edinmenin evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarını hakkaniyete aykırı biçimde zedelememesi, rızanın bulunması, evlât edinen açısından aranan şartlar ile erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesine ilişkin şartlardır⁵⁷⁸.

TMK m.315/3'e göre evlât edinilecek olan küçük yapılan başvurudan sonra ergin olursa, evlât edinme için aranan şartlar daha önce yerine getirilmiş olması kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır. Bu hüküm sayesinde evlât edinilecek küçüğün başvuru yapıldıktan sonra ergin olması hâlinde; erginlerin evlât edinilmesi için aranan altsoyun açık muvafakatinin bulunması, beş yıllık bakma ve birlikte yaşama şartlarının aranmaz⁵⁷⁹.

VI. Nüfus Kütüğüne Kayıt

TMK m.314/5 hükmüne göre evlât edinilenin miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlât edinilenin geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağın kurulması gerekmektedir. Eski Medenî Kanun döneminde de evlât edinme işleminin tamamlanmasından sonra tarafların nüfus kütüğüne bu işlem tescil edilmekteydi⁵⁸⁰.

Evlât edinmeye ilişkin kesinleşen mahkeme kararı da her iki nüfus kütüğüne işlenir⁵⁸¹. Mahkeme, evlât edinmeye hükmettiği kararın kesinleşmesinden sonra kesinleşme şerhli kararı re'sen bulunduğu yer nüfus müdürlüğüne bir müzekkereyle gönderir⁵⁸². Nüfus kütüğüne yapılan bu kayıt işlemi idarî nitelikte bir işlemdir⁵⁸³.

⁵⁷⁶ **Balkar**, s.252; **Aydoğdu**, s.470,477; **Kaya**, s.73.

⁵⁷⁷ **Aydos**, s.130; **Kılıçoğlu**, Aile, s.469; **Balkar**, s.252; **Aydoğdu**, s.470,477.

⁵⁷⁸ **Kaya**, s.73,74.

⁵⁷⁹ **Aydoğdu**, s.478; **Kaya**, s.74.

⁵⁸⁰ **Gençcan**, s.49; **Ataay**, Evlât Edinme, s.351; **Yalman**, s.217; **Giray**, s.334; **Arık**, s.203; **Köse**, s.287; **Turhan**, s.57; **Kaleli**, s.78.

⁵⁸¹ **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.319,320; **Saleh**, s.69; **Aydos**, s.135; **Aydoğdu**, s.489; **Akıntürk/Ateş Karaman**, s.385; Bkz., Yargıtay 2. HD, T. 11.01.2010, E. 2009/19337 K. 2010/188 (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁵⁸² **Saleh**, s.69; **Otlı**, s.89.

⁵⁸³ **Kaya**, s.74; **Otlı**, s.90.

Nüfus kütüğüne yapılan kayıt işlemi evlât edinme ilişkisinin kurucu unsuru olmayıp, açıklayıcı nitelikte bir işlemdir⁵⁸⁴. Bu nedenle nüfus kütüğüne kaydın yapılmaması evlât edinme ilişkisini geçersiz kılmaz⁵⁸⁵. Nitekim evlât edinme ilişkisinin nüfus kaydına işlenmesine ilişkin herhangi bir süre öngörülmemiş olup tescil işlemi evlât edinen veya evlâtlık öldükten sonra dahi yapılması mümkündür⁵⁸⁶. Ancak mahkeme kararı olmaksızın tarafların talebi ile nüfus kütüğüne evlât edinme ilişkisinin tescili evlât edinme ilişkisini doğurmaz⁵⁸⁷.

Evlât edinme ile ilgili kayıtların, belgelerin ve bilgilerin mahkeme tarafından verilmiş bir karar olmadıkça veyahut evlât edinen istemedikçe açıklanmasının hiçbir şekilde mümkün olmadığı TMK m.314/6 ile hüküm altına alınmıştır. Sadece evlâtlık kendisine ait bu bilgilere ulaşmak istediğinde veyahut mahkeme kararı ile evlât edinmeye ilişkin kayıt, belge ve bilgilere ulaşılma imkânı vardır⁵⁸⁸.

⁵⁸⁴ **Öztan**, Aile, s.986; **Gençcan**, İzin Davaları, s.49; **Saleh**, s.69; **Aydoğdu**, s.486.

⁵⁸⁵ **Otlu**, s.90.

⁵⁸⁶ **Öztan**, Aile, s.986; **Aydoğdu**, s.486; **Kaya**, s.75; **Otlu**, s.90.

⁵⁸⁷ **Aydoğdu**, s.487; **Kaya**, s.75; **Otlu**, s.90.

⁵⁸⁸ **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; **Aytaç**, s.36; **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.320; **Aydos**, s.135; **Aydoğdu**, s.494; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.388; **Balkar**, s.261; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.336.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN HÜKÜM VE SONUÇLARI, HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE EVLÂTLIK İLİŞKİSİNİN KALDIRILMASI

§ 5. EVLÂT EDİNMENİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Evlât edinmenin hüküm ve sonuçları şahsî ve maddî hükümleri şeklinde tasnif edilerek aşağıda incelenmiştir. Evlât edinmenin şahsî hüküm ve sonuçları da evlâtlık ve evlât edinen açısından irdelenmiştir.

I. EVLÂT EDİNMENİN ŞAHSÎ HÜKÜMLERİ

A. Evlâtlık Açısından

1. Adı-Soyadı

TMK m.314/3'te evlât edinen dilerse evlât edinilen küçüğe mahkeme tarafından evlât edinmeye hükmedilmesi ile birlikte yeni bir isim verilebileceği hüküm altına alınmıştır. Eski Medenî Kanununda evlâtlığın yalnızca soyadı değişirken evlât edinenin küçüğe yeni bir isim verme imkânı bulunmamaktaydı⁵⁸⁹. Türk Medenî Kanununda ise evlât edinilen küçüğün soyadının değişmesinin yanında kendisine yeni bir isim de verilebilmektedir⁵⁹⁰. Böylece evlât edinilen küçük evlât edinmeyle birlikte yeni bir kimlik kazanmış olur⁵⁹¹. Nitekim anne-babanın çocuğuna isim koyması en doğal hakkı olması karşısında evlât edineninde evlât edindiği küçüğe isim koyması en doğal hakkıdır⁵⁹². Buna karşılık ayırt etme gücüne sahip bir küçüğe isim verilirken de isminin değiştirilmesine küçüğün rızasını alınmalıdır⁵⁹³. Öyle ki; herkes tarafından benimsenen ismi ile çağrılan bir küçüğün rızası alınmadan isminin değiştirilmesi kendisinde olumsuz duygular uyandırır ve onu üzer⁵⁹⁴.

⁵⁸⁹ Serozan, s.152; Köse, s.289; Şahin, s.75; Işık, 2 s.127; Otlı, s.92; Kizir, s.75.

⁵⁹⁰ Şahin, s.75.

⁵⁹¹ Otlı, s.92; Işık, s.130.

⁵⁹² Kizir, s.76.

⁵⁹³ Öztan, Aile, s.990; Kaya, s.78; Şahin, s.77.

⁵⁹⁴ Otlı, s.92.

Evlât edinilen küçüğe evlât edinen tarafından isim verilirken Soyadı Kanunu⁵⁹⁵ göz önünde bulundurulmalı ve isim küçüğün kişiliğine zarar verecek, onunla dalga geçilmesine neden olacak nitelikte ya da telaffuzu zor olmamalıdır⁵⁹⁶.

Evlâtlığa, evlât edinme ile yeni bir isim verilmesinin mümkün kılan TMK m.314/3 hükmü küçükler için bir düzenleme olduğu için ergin ve kısıtlı bir kimsenin evlât edinilmesi hâlinde ismi evlât edinen tarafından değiştirilemez⁵⁹⁷.

TMK m.314/3'te evlât edinilen küçüğün evlât edinenin soyadını alacağı düzenlenmiştir. Eski Medenî Kanunu da evlâtlığın, evlât edinenin soyadını alacağını hüküm altına almıştı⁵⁹⁸. Buna göre küçük açısından evlât edinenin soyadını almak bir hak olduğu kadar aynı zamanda bir yükümlülüktür⁵⁹⁹. Mahkemenin verdiği evlât edinme kararının kesinleşmesi ile birlikte evlât edinilen küçüğün soyadı değişir⁶⁰⁰. Ancak küçüğün evlât edinmeden önceki soyadını taşımakta haklı sebepleri varsa soyadının değiştirilmemesini talep edebilir⁶⁰¹ (TMK m.27/1). Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi hâlinde ise isimleri evlât edinen tarafından değiştirilemez, soyadları ise kendilerinin talep etmesi hâlinde evlât edinenin soyadı olur⁶⁰². Evlât edinilen ergin, evlât edinenin soyadını taşımak istememesi hâlinde bir beyanda bulunması gerekmektedir kendi anne-babasının soyadını taşımaya devam eder⁶⁰³. Daha sonra evlât edinenin soyadını kullanmak istemesi hâlinde ise bu mümkün olmaz⁶⁰⁴. Şayet evlât edinilen ergin, evlât edinenin soyadını almak istiyorsa bu talebini evlât edinmeye hükmedecek olan hâkime bildirmesi gerekmektedir⁶⁰⁵. Evlât edinenin soyadını almak isteyen ergininin evli olması hâlinde kendisi ile birlikte eşinin ve çocuklarının soyadı da evlât edinenin soyadı olur⁶⁰⁶.

⁵⁹⁵ RG. 02.07.1934, S.2741.

⁵⁹⁶ Şahin, s.76; Kaya, s.78.

⁵⁹⁷ Otlu, s.93.

⁵⁹⁸ Yalman, s.219; Giray, s.338; Turhan, s.57.

⁵⁹⁹ Öztan, Aile, s.988; Saleh, s.73; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.383; Işık, s.127.

⁶⁰⁰ Otlu, s.93; Şahin, s.77.

⁶⁰¹ Ayan/ Ayan, s.146; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.430; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.128; Işık, s.128.

⁶⁰² Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.513; Aydoğdu, s.565; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.320; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.178; Büyüktanır, s.93; Şimşek, s.147; Başoğlu, s.368; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.383; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.339.

⁶⁰³ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.320; Başoğlu, s.368; Kılıçoğlu, Aile, s.453.

⁶⁰⁴ Işık, s.128.

⁶⁰⁵ Kılıçoğlu, Aile, s.453; Şahin, s.76; Kaya, s.79; Otlu, s.93; Işık, s.128.

⁶⁰⁶ Başoğlu, s.369; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.383.

Eski Medenî Kanununun yürürlükte olduğu dönemde evlât edinilen küçük, reşit olduktan sonra kendi anne-babasının soyadını taşıma hakkına sahip olmaktadır⁶⁰⁷. Ancak Türk Medenî Kanununda küçüğün reşit olduktan sonra kendi anne-babasının soyadını taşıma hakkının saklı olduğuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır, küçüğe böyle bir hak tanımamıştır⁶⁰⁸. Evlâtlık, birlikte evlât edinme hâlinde ailenin, tek başına evlât edinilmesi hâlinde ise evlât edinen eşin soyadını alır⁶⁰⁹.

Evlât edinenin kadın olması hâlinde, evlât edinmenin gerçekleşmesinden sonra kadının evlenmesi veyahut boşanması sebebi ile soyadının değişmesi evlâtlığın soyadını etkilemez⁶¹⁰. Evlât edinilenin evli bir kadın olması hâlinde ise soyadında bir değişiklik olmaz, eşinin soyadını taşımaya devam eder⁶¹¹. Ancak evlât edinilen evli kadın boşanırsa evlât edinenin soyadını taşıyabilir⁶¹². Evlât edinenin ölmesi hâlinde evlât edinme ilişkisi sona ermeyeceği için evlât edinen evlât edinilenin soyadını taşımaya devam eder⁶¹³.

2. Ana ve Baba Adı

TMK m.314/4'e göre ayırt etme gücü bulunmayan küçüklerin eşler tarafından birlikte evlât edinilmesi hâlinde evlât edinen eşlerin adları nüfus kaydına anne-baba adı olarak yazılır. Aynı durum Eski Medenî Kanununda da kabul edilmişti⁶¹⁴. Sadece ayırt etme gücü bulunmayan küçüklerin nüfus kaydında anne-baba adı evlât edinen eşlerin adlarıyla değiştirilir⁶¹⁵. Her küçüğün eşler tarafından birlikte evlât edinilmesi hâlinde nüfus kaydında yer alan anne-baba adı değişmez⁶¹⁶. Anne-baba adının değiştirilmesi ile evlât edinme neticesinde ortaya çıkan yapay soybağının doğal anne-baba ve çocuk ilişkisine benzetmek istenmiştir⁶¹⁷. Bu hükümler ile büyüyüp okul

⁶⁰⁷ Serozan, s.152; Öztan, Temel Kavramlar, s.403; Aydoğdu, s.567; Köse, s.288; Turhan, s.57.

⁶⁰⁸ Başoğlu, s.367; Öztan, Aile, s.989; Işık, s.128; Otlı, s.94.

⁶⁰⁹ Öztan, Aile, s.989; Başoğlu, s.367,368.

⁶¹⁰ Öztan, Aile, s.989; Işık, s.129; Otlı, s.94; Şahin, s.78.

⁶¹¹ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.513; Yalman, s.219; Öztan, Aile, s.989; Zeytin/ Ergün, s.207; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384.

⁶¹² Öztan, Aile, s.989; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384.

⁶¹³ Şahin, s.78; Kaya, s.95.

⁶¹⁴ Öztan, Aile Hukuku, s.122; Kılıçoğlu, Aile, s.454; Saleh, s.72.

⁶¹⁵ Saleh, s.272; Kılıçoğlu, Aile, s.467; Büyüktanır, s.93; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.337.

⁶¹⁶ Kılıçoğlu, Aile, s.454; Şahin, s.81; Kaya, s.76.

⁶¹⁷ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.385.

çağına gelecek olan küçüğün nüfus kaydındaki anne-baba isimlerinin kendisini evlât edinenlerin isimlerinden farklı olması sebebiyle ruhen meydana gelecek olumsuzluklara karşı korumak amaçlanmıştır⁶¹⁸.

Birlikte evlât edinmenin söz konusu olmadığı istisnaî hâllerde eşlerden biri tarafından küçüğün evlât edinilmesi hâlinde nüfus kaydındaki anne-baba adı değiştirilmez⁶¹⁹. Nüfus kaydındaki anne-baba adı değişecek olan ayırt etme gücüne sahip olmayan evlâtlık uygulamada onbeş yaşın altındaki küçük olarak kabul edilmektedir⁶²⁰.

3. Vatandaşlık

Evlât edinme ilişkisinin evlât edinilenin vatandaşlığı üzerindeki etkisine ilişkin Türk Medenî Kanununda hüküm bulunmamaktadır⁶²¹. Ancak 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun⁶²² 17'inci maddesi evlâtlığın vatandaşlığına ilişkin düzenleme içermektedir⁶²³. 5901 sayılı Kanundan önce yürürlükte olan 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun⁶²⁴ 3'üncü maddesine göre evlât edinme evlâtlığın vatandaşlığına etki etmemekteydi. Ancak aynı hüküm bir Türk vatandaşı tarafından evlât edinilenin küçüğün vatansız olması anne-babasının bulunmaması ya da onların nerede olduğu bilinmemesi hâlinde Türk vatandaşı olacağını düzenlemişti. 5901 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile 403 sayılı Kanun yürürlükten kalkmıştır⁶²⁵.

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 17'nci maddesine göre Türk vatandaşı tarafından evlât edinilen ergin olmayan kimse, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartı ile evlât edinme kararının verildiği tarihten itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir. 5901 sayılı Kanunda yer alan hükümde sadece ergin olmayan evlâtlıkların vatandaşlığına ilişkin

⁶¹⁸ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.385; Öztan, Aile, s.994; Otlı, s.95; Işık, s.126.

⁶¹⁹ Şahin, s.81; Işık, s.126; Kaya, s.76; Bkz., Yargıtay 2. HD, T. 02.07.2009, E. 2008/1914 K. 2009/13138 (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁶²⁰ Öztan, Aile, s.964; Işık, s.127; Kaya, s.76.

⁶²¹ Saleh, s.75; Zeytin/ Ergün, s.207; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.339; Otlı, s.97.

⁶²² RG: 12.06.2009, S.27256.

⁶²³ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384; Şahin, s.80.

⁶²⁴ RG: 22.02.1964, S.11638.

⁶²⁵ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384; Şahin, s.79,80.

düzenlemenin bulunmasına karşın ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi hâlinde evlât edinmenin vatandaşlıklarına etkisi hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır⁶²⁶.

4. Hısımlık

Mahkemenin evlât edinme kararını vermesi ile birlikte evlât edinen ile evlâtlık arasında yapay/suni bir soybağı ilişkisi kurulmuş olur⁶²⁷. Kanun hükümleri gereği ve kendiliğinden kurulan bu hısımlık birinci derece üstsoy-altsoy hısımlığıdır⁶²⁸. Yani evlât edinme ile birlikte evlât edinilen, evlât edinenin birinci dereceden altsoy olmaktadır⁶²⁹. Ancak kurulan bu hısımlık kan bağına dayanmayan yapay bir hısımlık olduğu için yalnızca evlât edinen ile evlâtlık arasında doğmaktadır⁶³⁰. Dolayısıyla evlât edinme neticesinde; evlât edinenin kan ve kayın hısımları ile evlât edinilen arasında hısımlık bağı kurulmamaktadır⁶³¹. Aynı şekilde evlât edinen ile evlâtlığın altsoy dışındaki hısımları arasında bir hısımlık ilişkisi doğmaz⁶³².

Eşlerin birlikte evlât edinmesinden sonra çocuklarının doğması hâlinde evlâtlık ile doğan çocuklar arasında kardeşlik bağı, hısımlık ilişkisi kurulmaz⁶³³. Evlât edinenin birden fazla kişiyi evlât edinmesi hâlinde de evlât edinilenler arasında kardeşlik ilişkisi doğmaz⁶³⁴. Evlât edinme neticesinde evlât edinen ile evlâtlık arasında kurulan hısımlık ilişkisi karşısında evlâtlığın gerçek ailesi ile de soybağı ilişkisi devam etmektedir⁶³⁵. Evlât edinmenin evlâtlığın gerçek ailesi ile olan hısımlık

⁶²⁶ Şahin, s.80.

⁶²⁷ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384; Külahçı, s.1210; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Ayan/ Ayan, s.158; Saleh, s.74; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.142; Öztan, Aile, s.987; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.339.

⁶²⁸ Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.467; Aydoğdu, s.509; Işık, s.133.

⁶²⁹ Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.467.

⁶³⁰ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.142,143; Yalman, s.219; Saleh, s.74; Dural/ Ögüz, s.192; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384; Ayan/ Ayan, s.158; Aydos, s.135; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.467; Aydoğdu, s.512.

⁶³¹ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Saleh, s.75; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384; Dural/ Ögüz, s.192; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.467; Aydoğdu, s.512.

⁶³² Akıntürk/ Ateş Karaman, s.384; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.467; Kızır, s.77; Işık, s.133; Kaya, s.77.

⁶³³ Öztan, Aile, s.992; Yalman, s.218; Aydos, s.135; Aydoğdu, s.512; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.385.

⁶³⁴ Aydos, s.135; Öztan, Aile, s.992; Aydoğdu, s.512,513; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.385.

⁶³⁵ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.319; Ayan/ Ayan, s.158; Aydoğdu, s.524; Yalman, s.219; Saleh, s.75; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.314; Yargıtay 18. HD, 2015/7250E.-2016/4421K. 15.03.2016 tarihli kararında "...davalı N. in daha önce dedesi ve babaannesi tarafından evlât edinilmiş olması, evlât edinenlerle evlâtlık arasında yapay bir soybağı kurar ise de, evlâtlığın gerçek anne ve babası ile hukuken geçerli biçimde oluşmuş kan bağına dayanan

ilişkisini etkilememesi soybağının tekliği ilkesinin istisnasını oluşturur⁶³⁶. Ancak bu durum evlâtlığın lehine bir durum olup, onun menfaatinin korunmasına hizmet eder⁶³⁷.

B. Evlât Edinen Açısından

1. Velâyet Hakkı

TMK m.314/1 hükmü gereğince anne-babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinme ile birlikte evlât edinene geçer. Bu doğrultuda mahkeme tarafından evlât edinmeye hükmedilmesi ile birlikte de anne-babaya ait olan velâyet hakkı evlât edinene geçmektedir⁶³⁸. Eski Medenî Kanununda da evlât edinilen küçüğün evlât edinenin velâyeti altına gireceği hüküm altına alınmıştı⁶³⁹. Velâyet hakkı; anne-babanın ergin olmayan ve istisnai olarak kısıtlı ergin çocuklarının, şahısvarlığı, malvarlığı ve temsilleri konusunda sahip oldukları hak, yetki ve yükümlülükleri ifade etmektedir⁶⁴⁰. Anne-baba velâyet hakkını, küçüğün ya da kısıtlı erginin bakımını, korunmasını ve topluma yararlı bir birey olarak yetişmesini sağlayacak şekilde kullanması gerekir⁶⁴¹. Evlât edinme neticesinde velâyet hakkının evlât edinene geçmesi ile birlikte evlât edinilenin bakımı, korunması, mallarının idaresi, temsili artık evlât edinene ait olur⁶⁴². Bununla birlikte gerçek anne-baba velâyet hakkına sahip olmasa da evlâtlığın gelişimi ve çıkarları göz önüne alındığında evlâtlık ile kişisel ilişki kurma hakkına sahiptirler⁶⁴³. Evlât edinenin velâyet hakkı gerçek anne-babanın velâyet hakkının aynısı olup mutlak haklardandır ve bu hakkın bir başkasına devredilmesi, bu haktan kısmen ya da tamamen vazgeçilmesi mümkün değildir⁶⁴⁴.

soybağı ilişkisini ortadan kaldırmaz.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁶³⁶ Kaya, s.77; Işık, s.134.

⁶³⁷ Saleh, s.75; Şahin, s.79; Kızır, s.77.

⁶³⁸ Özcan, s.711; Kılıçoğlu, Aile, s.466; Saleh, s.82; Öztan, Aile, s.992; Aydos, s.131; Aydoğdu, s.532.

⁶³⁹ Yalman, s.218; Arık, s.206; Turhan, s.59; Berki, Miras, s.14; Aydoğdu, s.533.

⁶⁴⁰ Birinci Uzun, s.137; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.357.

⁶⁴¹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.359; Kılıçoğlu, Aile, s.339; Birinci Uzun, s.137.

⁶⁴² Saleh, s.84; Balkar, s.255,256; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.386; Aydoğdu, s.533,539.

⁶⁴³ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.385,386; Kaya, s.81; Aydoğdu, s.543.

⁶⁴⁴ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.386; Şahin, s.83,84; Aydoğdu, s.535.

Evlât edinilen tek başına evlât edinilmişse velâyet hakkı evlât edinen kişiye ait olur⁶⁴⁵. Eşlerin birlikte evlât edinmesi hâlinde velâyet hakkı her iki eşe de ait olmaktadır⁶⁴⁶. Nitekim TMK m.336/1 hükmü uyarınca evlilik devam ettiği sürece anne-baba velâyeti birlikte kullanır. Eşlerden birisinin ölümü hâlinde velâyet hakkı sağ kalan eşe ait olurken, eşlerin boşanması hâlinde velâyet hakkı hâkimin tayin ettiği kişiye ait olur (TMK m.336/2). Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun kararına göre; birlikte evlât edinen eşlerin her ikisinin de, tek başına evlât edinmede de evlât edinenin ölmesi hâlinde velâyet hakkı gerçek anne-babaya geçmemekte, evlâtlığa vasi atanmaktadır⁶⁴⁷. TMK m.348 hükmüne göre velâyetin kaldırılmasını gerektiren bir hâl söz konusu olduğu hâlde de mahkeme evlât edinenin velâyet hakkını kaldırabilir ve küçüğün vesayet altına alınmasına karar vererek küçüğe vasi atayabilir⁶⁴⁸.

Evlât edinme sırasında evlât edinilen küçük vesayet altında ise evlât edinme ile birlikte vesayet kendiliğinden son bulur ve küçük evlât edinenin velâyeti altına girer⁶⁴⁹. Anne-baba velâyeti altında kısıtlanmış bir erginin evlât edinilmesi hâlinde, evlât edinme ile birlikte velâyet hakkı evlât edinene geçer⁶⁵⁰. Ancak kısıtlı ergin vesayet altında iken evlât edinilirse kendisinin evlât edinenin velâyeti altına girebilmesi için mahkemenin vesayete son verip evlâtlığın velâyet altına alınmasına karar vermesi gerekir⁶⁵¹.

2. Bakım Borcu

TMK m.327/1 hükmü uyarınca evlât edinen, evlât edinme ile birlikte velâyet hakkından kaynaklanan küçüğün bakım ve eğitim giderlerini karşılamakla yükümlü olmaktadır⁶⁵². Eski Medenî Kanunda evlât edinmenin gerçekleşmesi ile birlikte bakım yükümlülüğünün evlât edinene geçeceği hüküm altına alınmıştı⁶⁵³. Bu

⁶⁴⁵ Saleh, s.84; Aydoğdu, s.533; Kaya, s.82; Şahin, s.83.

⁶⁴⁶ Saleh, s.84; Balkar, s.256; Aydoğdu, s.533; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.386; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.337.

⁶⁴⁷ Yargıtay T.10.11.1954, E.1954/17 K.1954/24, (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019)

⁶⁴⁸ Kaya, s.82.

⁶⁴⁹ Aydos, s.132; Aydoğdu, s.536,537.

⁶⁵⁰ Aydoğdu, s.537; Şahin, s.83.

⁶⁵¹ Aydoğdu, s.537; Şahin, s.83.

⁶⁵² Kılıçoğlu, Aile, s.487; Dural/ Ögüz/ Gümüş; s.354; Aydoğdu, s.611; Aydos, s.132.

⁶⁵³ Aydoğdu, s.610; Yalman, s.218.

yükümlülük kapsamında küçüğün beslenmesi, sağlığı, bakımı, eğitimi, giyimi, barınması, korunması için gerekli olan giderler evlât edinene aittir⁶⁵⁴. Evlât edinen bu giderleri bizzat kendi gelirinden ve malvarlığından karşılaması gerekmekte olup küçüğün malvarlığından karşılayamaz⁶⁵⁵. Sözleşme ile bu durumun aksi kararlaştırılamaz⁶⁵⁶. Evlât edinenin bakım ve eğitimi karşılama yükümlülüğü evlât edinme kararının kesinleşmesinden küçüğün ergin olmasına kadar devam eder⁶⁵⁷. Küçüğün ergin olduktan sonra eğitimine devam etmesi hâlinde TMK m.328/2 hükmü gereğince evlât edinen, hâl ve şartlara göre kendisinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimin tamamlanmasına kadar küçüğe bakmakla yükümlü olur. Evlât edinen bakım yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde evlât edinilen küçük gereken tedbirlerin alınmasını mahkemeden talep edebilir⁶⁵⁸ (TMK m.346).

Evlât edinme ile birlikte bakım borcunun evlât edinene geçmesi neticesinde gerçek anne-babanın bakım yükümlülüğünün sona erip ermeyeceği hususu Öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, gerçek anne-babanın bakım borcu evlât edinme ile ikincil hâle gelir ve evlât edinenin mâli gücünün yeterli gelmediği takdirde veya ölmesi hâlinde gerçek anne-babanın bakım borcundan sorumlu tutulması gerekir⁶⁵⁹. Aydos'a göre ise; gerçek anne-babanın bakım yükümlülüğünün olmadığını, bakım yükümlülüğünün devam etmesinin küçüğün psikolojisi bakımından yerinde olmadığını, böyle bir durumda anne-babanın küçük üzerindeki etkilerinin devam edeceğini bunda küçüğün evlât edineni benimsemesini zorlaştıracak ileri sürmektedir⁶⁶⁰. Kanaatimizce evlâtlığın gerçek anne-babasının bakım borcu bulunmakta olup, evlât edinenin bakım borcunun yerine getiremediği durumlarda gerçek anne-babanın bakım borcunu yerine getirmesi uygundur.

3. Evlenme Yasağı

Türk Medenî Kanununun evlenme ehliyeti ve engelleri başlıklı ikinci ayırımında yer alan 129'uncu maddenin 3'üncü fıkrasına göre evlât edinen ile

⁶⁵⁴ Aydoğdu, s.611; Saleh, s.77; Öztan, Aile, s.998.

⁶⁵⁵ Şahin, s.86; Kaya, s.83.

⁶⁵⁶ Özpınar, s.85; Şahin, s.86; Kaya, s.83.

⁶⁵⁷ Aydoğdu, s.612,613; Aydos, s.132.

⁶⁵⁸ Aydoğdu, s.614; Işık, s.140; Şahin, s.87; Kaya, s.83.

⁶⁵⁹ Aydoğdu, s.612; Öztan, Aile, s.998.

⁶⁶⁰ Aydos, s.133.

evlâtlık veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasaktır. EMK m.92/3'te de evlât edinen ile evlât edinilen ve bunlardan biri ile diğerinin koca ve karısı arasında evlenmenin yasak olduğu düzenlenmişti. Eski Medenî Kanunun yürürlükte olduğu dönemde evlenme yasağının mutlak olmaması nedeniyle yasağa rağmen evlât edinen ile evlâtlık her nasılsa evlenmiş olması hâlinde evlilik geçerli sayılıp evlât edinme ilişkisi kendiliğinden ortadan kalkmaktaydı⁶⁶¹. Aynı zamanda evlât edinenin ve evlât edinilenin altsoyu arasında evlenme engeli bulunmamaktaydı⁶⁶².

Türk Medenî Kanunu ile yapılan yeni düzenlemeyle evlât edinme ilişkisinin tarafları arasında, taraflardan birisi ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasaklanmıştır⁶⁶³. Yapılan bu düzenleme ile altsoylarda evlenme yasağına dâhil edilerek evlenme yasağının kapsamı genişletilmiştir⁶⁶⁴. Kanunda yer alan evlenme yasağına rağmen taraflar her nasılsa evlenmişse; evlilik açılacak olan bir mutlak butlan davasıyla ortadan kaldırılır⁶⁶⁵. Cumhuriyet savcısı ve ilgili olan herkes tarafından süre sınırı olmaksızın açabilecek mutlak butlan davası neticesinde hâkim tarafından evliliğin iptaline karar verilir⁶⁶⁶. Mutlak butlan davası neticesinde iptal edilinceye kadar evlilik, geçerli bir evlenmenin sonuçlarının doğurmaya devam eder (TMK m.156).

Her ne kadar aynı evlât edinen tarafından evlât edinilen birden fazla evlâtlık arasında kardeşlik bağı olmasa da bu kimselerin evlât edinenin altsoyu olması sebebiyle aralarında evlenme yasağı ortaya çıkmaktadır⁶⁶⁷. Evlât edinenin gerçek anne-babası ile olan kan bağı devam ettiği için kan hısımlığından kaynaklanan kanunda sayılan hısımlarla evlâtlığın evlenme engeli de devam etmektedir⁶⁶⁸. Evlât

⁶⁶¹ Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.114; Aydoğdu, s.558; Yalman, s.218; Serozan, s.152; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Saleh, s.86; Turhan, s.59; Hatemi, s.49; Aydos, s.135; Işık, s.140; Akıntürk, s.240; Öztan, Temel Kavramlar, s.402; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.59; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.467.

⁶⁶² Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Saleh, s.85; Aydoğdu, s.553; Kaya, s.84; Kizir, s.86.

⁶⁶³ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Saleh, s.85; Dural/ Öğüz, s.192; Işık, s.141; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.338; Aydoğdu, s.554.

⁶⁶⁴ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Güven, s.541; Saleh, s.85; Aydos, s.135,136; Kılıçoğlu, Aile, s.45; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.59.

⁶⁶⁵ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Saleh, s.86; Dural/ Öğüz, s.192; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.143; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s.338 Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.468; Aydoğdu, s.559.

⁶⁶⁶ Saleh, s.86; Otlı, s.101; Kizir, s.86.

⁶⁶⁷ Ayan, s.68; Işık, s.143,144.

⁶⁶⁸ Ayan, s.68; Kizir, s.87; Şahin, s.88.

edinme ilişkisinin kaldırılması durumunda evlât edinen ile evlâtlık arasındaki hısımlık ilişkisi son bulacağı için evlât edinme ilişkisi nedeniyle doğan evlenme yasağı da ortadan kalkacağının kabul edilmesi gerekir⁶⁶⁹.

II. EVLÂT EDİNMENİN MÂLÎ HÜKÜMLERİ

A. Evlât Edinenin Küçüğün Mallarına İlişkin Yönetim ve Yararlanma Hakkı

Evlât edinme ilişkisinin kurulması ile birlikte anne-babaya ait olan hakların, evlât edinene geçmesi karşısında evlât edinilen küçüğün mallarını yönetme ve onlardan yararlanma hakkı da evlât edinene geçmektedir. TMK m.352/1'e göre anne-baba velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına ve yükümlülüğüne sahip olmaktadır. Evlât edinmenin gerçekleşmesi ile velâyet hakkı evlât edinene geçer ve buna bağlı olarak evlâtlığın mallarını yönetme hak ve yükümlülüğüde evlât edinene ait olur⁶⁷⁰. Eski Medenî Kanunda sadece malların yönetiminden bahsederken Türk Medenî Kanunda malların yönetilmesi hem hak hem de yükümlülük olarak düzenlenmiştir⁶⁷¹. Eski Medenî Kanunda evlât edinenin, evlâtlığın malları üzerindeki yönetim hakkının sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması evlât edinme sözleşmesi yapılırken ya da daha önce yapılan resmî bir sözleşme ile mümkünken Türk Medenî Kanununa göre malların yönetme hakkı evlât edinene ait olup, taraflar aksine anlaşma yapamaz⁶⁷². Evlât edinene tanınan bu hak şahsa bağlı olup başkasına devri mümkün değildir⁶⁷³.

Evlât edinenin malları yönetme yetkisi; malları kiraya vermek, kira bedellerini toplamak, satmak, malların korunmasını sağlamak gibi yetkileri içermektedir⁶⁷⁴. Evlât edinen yönettiği malların gelirlerini ise öncelikle evlât edinenin yararına olacak şekilde onun bakımı ve eğitimi için kullanır⁶⁷⁵. Zira TMK m.363/1 hükmü gereğince evlât edinen malların geri verilmesinde vekil gibi sorumlu olur. Yine TMK

⁶⁶⁹ Ayan, s.68; Kaya, s.86; Şahin, s.88.

⁶⁷⁰ Özcan, s.711; Kılıçoğlu, Aile, s.466; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.364; Saleh, s.82; Aydos, s.131; Aydoğdu, s.532.

⁶⁷¹ Serozan, s.153; Şahin, s.90; Kaya, s.87; Kizir, s.89,90.

⁶⁷² Serozan, s.153; Otlı, s.102; Akbulut, s.84; Şahin, s.89.

⁶⁷³ Işık, s.145,146; Kizir, s.92.

⁶⁷⁴ Kizir, s.90; Türkeri, s.125; Kaya, s.87.

⁶⁷⁵ Kizir, s.90; Türkeri, s.125; Kaya, s.87.

m.363/1'e göre evlât edinen malları gereği gibi yönetemediği durumda hâkim malların yönetiminin bir kayyım devredilmesine karar verebilir. Eşlerin birlikte evlât edinilmesi hâlinde malları yönetme hak ve yükümlülüğü iki eşe de ait olurken tek başına evlât edinme hâlinde yükümlülük evlât edinen tarafa ait olur⁶⁷⁶.

TMK m.354'e göre anne-baba kusuruyla velâyetin kaldırılmasına sebep vermedikçe çocuğun mallarını kullanabilir. Bu hüküm gereğince evlât edinen, velâyet hakkı kaldırılmamış oldukça evlâtlık ergin oluncaya kadar evlâtlığın mallarından yararlanabilir⁶⁷⁷.

B. Yardım Nafakası Verme Yükümlülüğü

TMK m.364/1 hükmü uyarınca herkes, yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoya, altsoya ve kardeşlere nafaka vermekle yükümlüdür. Bu hüküm gereğince evlât edinmenin gerçekleşmesi ile birlikte evlât edinen ile evlâtlık arasında da altsoy-üstsoy şeklinde soybağı ilişkisi doğacağından taraflar arasında karşılıklı olarak yardım nafakası ödeme yükümlülüğü olur⁶⁷⁸. Verilecek olan yardım nafakasının miktarı ise yardıma muhtaç olanı bu durumdan kurtaracak miktarla sınırlıdır⁶⁷⁹. Tarafların aralarında yapacakları bir anlaşma ile bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaları mümkün değildir⁶⁸⁰. Eski Medenî Kanuna göre de tarafların birbirlerine karşı yardım nafakası verme yükümlülüğü bulunmaktaydı⁶⁸¹.

Evlât edinme ile evlât edinenin çocukları ve evlâtlık arasında kardeşlik bağı doğmayacağı için bu kimselerin birbirinden yardım nafakası talep etme hakları da bulunmamaktadır⁶⁸². Nitekim yardım nafakasını düzenleyen hükümde yükümlü olan kişiler anne, baba, çocuklar, kardeşler, büyükanne, büyükbaba ve evlâtlıktır⁶⁸³. Evlâtlık da hem evlât edinene karşı hem de gerçek anne-babasına karşı yardım nafakası vermekle yükümlüdür⁶⁸⁴. Evlât edinen tarafından kendisine yardım nafakası

⁶⁷⁶ Kızır, s.90.

⁶⁷⁷ Kaya, s.88.

⁶⁷⁸ Saleh, s.78; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.387; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.468.

⁶⁷⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.533; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.382; Kaya, s.94.

⁶⁸⁰ Aydoğdu, s.616.

⁶⁸¹ Yalman, s.219; Arık, s.206.

⁶⁸² Şahin, s.93.

⁶⁸³ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.374; Kaya, s.94; Kılıçoğlu, Aile, s.532.

⁶⁸⁴ Saleh, s.79; Kızır, s.93; Kaya, s.94; Şahin, s.93.

verilmeyen evlâtlık gerçek anne-babasından yardım nafakası talep edebilir⁶⁸⁵. Gerçek anne-babadan yardım nafakası talebi de gerçek anne-babaya yardım nafakası verilmesi de talî nitelikte olup öncelikli olan evlât edinendir⁶⁸⁶. Zira evlât edinenin, evlâtlık ergin oluncaya kadar ona bakma yükümlülüğü bulunmaktadır⁶⁸⁷. Evlât edinen bu yükümlülüğünü yerine getirmezse evlâtlık açacağı dava ile kendisine nafaka verilmesini talep edebilir⁶⁸⁸. Yine de bu talebi karşılanmaz ya da yetersiz kalırsa gerçek anne-babasına yardım nafakası için başvurabilir⁶⁸⁹. Ancak evlâtlığın yardım nafakası talep edebilmesi için TMK m.365/1'e göre mirasçılıktaki sıraya göre dava açması gerekir⁶⁹⁰. Yani evlâtlık ilk önce kendi altsoyundan nafaka talep eder bu talebi karşılanmadığı takdirde evlât edinene başvurabilir⁶⁹¹. Evlât edinilen ergin olmasına rağmen eğitime devam etmesi hâlinde eğitimi süresince yardım nafakası talep edebilir⁶⁹².

C. Evlât Edinmenin Mirasla İlgili Sonuçları

1. Evlât Edinenin Mirasçılığı

Eski Medenî Kanunda olduğu gibi Türk Medenî Kanununda evlât edinen ve hısımları evlâtlığa mirasçı olamaz⁶⁹³. Buna karşılık evlât edinmeyle birlikte evlâtlık altsoyu ile birlikte evlât edinene kan hısmı gibi mirasçı olmaktadır. Bu durum evlât

⁶⁸⁵ Saleh, s.79; Kaya, s.94; Şahin, s.93.

⁶⁸⁶ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.338; Öztan, Aile, s.1000; Kızır, s.93; Kaya, s.94; Işık, s.156.

⁶⁸⁷ Otlu, s.104; Şahin, s.92; Işık, s.154

⁶⁸⁸ Şahin, s.92; Işık, s.154,155,157.

⁶⁸⁹ Şahin, s.93; Işık, s.156.

⁶⁹⁰ Öztan, Aile, s.1000; Işık, s.156; Türkeri, s.129.

⁶⁹¹ Şahin, s.93; Kaya, s.94.

⁶⁹² Kaya, s.94; Yargıtay 12. H.D., 2018/4628 E.- 2018/11066 K. 08.11.2018 tarihli kararında “Küçük reşit olduktan sonra eğitime devam ediyorsa bu takdirde, yeni bir dava açarak yardım nafakası talebinde bulunabilir. Küçük reşit olduğu tarihte, hükmedilen iştirak nafakası kendiliğinden sona erer.” (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁶⁹³ İnan, Ali Naim/ Ertaş, Şeref/ Albaş, Hakan, Türk Medenî Hukuku Miras Hukuku, 8. Baskı, İzmir, 2012, s.152; Berki, Şakir, Türk Medenî Kanununda Çocukların Mirası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.22, Sayı:1, 1966, s.275, (Berki, Çocukların Mirası); Zevkliler/ Havutçu, s.306; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; Kılıçoğlu, Ahmet M, Miras Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2018, s.42, (Kılıçoğlu, Miras); Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.338,339; Yalman, s.218; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.178; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.320; Serozan, s.153; Büyüktanır, s.93; Turhan, s.60; Şimşek, s.147; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.35;.

edinmenin tek yönlü miras hakkı doğurduğunu göstermektedir⁶⁹⁴. Fakat evlât edinenin aynı zamanda evlâtlığın kan hısmı olması hâlinde evlât edinen evlâtlığa kan hısımlığı nedeni ile yasal mirasçı olabilir⁶⁹⁵. Evlât edinenin ve hısımlarının evlâtlığa mirasçı olamayacaklarına ilişkin düzenleme; evlât edinmenin, mirastan pay almak ya da evlât edinilenin mirasçılarının miras payını azaltmak veya kaldırmak amacıyla yapılmasının önüne geçilmek için yapılmış bir düzenlemedir⁶⁹⁶. Evlât edinme ilişkisinin tarafları, emredici nitelikte olan bu düzenlemenin aksine bir anlaşma yapamazlar⁶⁹⁷.

TMK m.516'ya göre mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir. Yani evlâtlık, evlât edineni iradî mirasçı ya da vasiyet alacaklısı yapabilir⁶⁹⁸. Kural olarak evlâtlığın yasal mirasçısı olmasa dahi evlât edinen mirasta hak sahibi olmamakta ve böyle bir durumda tüm tereke devlete ait olmaktadır⁶⁹⁹. Ancak yasal mirasçısı olmayan evlâtlık, evlât edineni mirasının tamamı için mirasçı olarak atayabilir⁷⁰⁰. Bu durumda da evlât edinen, evlâtlığın tüm terekesinde hak sahibi olur⁷⁰¹.

TMK m.500/2'ye göre evlât edinenin kendisi ile hısımlarının evlâtlığa mirasçı olamayacakları hüküm altına alınmıştır. Buna göre evlât edinenin kendisi ile altsoy-üstsoyu da evlât edinilene mirasçı olamaz⁷⁰². Evlât edinenin birden fazla kimseyi evlât edinmesi hâlinde de bu kişiler arasında kardeşlik ilişkisi doğmayacağı için evlât edinilen bu kişiler birbirlerine mirasçı olamazlar⁷⁰³.

⁶⁹⁴ **Öztan**, Aile, s.993; **Dural**, Mustafa/ **Öz**, Turgut, Türk Özel Hukuku, C. IV, Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, 2009, s.35; **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; **Kılıçoğlu**, Temel Bilgiler, s.320; **Yakut/ Çağlayan Aygün**, s.35; **Kılıçoğlu**, Aile, s.466; **İnan/ Ertaş/ Altaş**, s.154; **Zeytin/ Ergün**, s.207; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.338; **Kılıçoğlu**, Miras, s.42; **Akipek/ Akıntürk/ Ateş**, s.468; **Eren/ Yücer Aktürk**, Türk Miras Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2019, s.36.

⁶⁹⁵ **Kaya**, s.88; **Şahin**, s.90.

⁶⁹⁶ **Yakut/ Çağlayan Aygün**, s.36; **Kızır**, s.94; **Otlı**, s.106.

⁶⁹⁷ **Kızır**, s.94; **Kaya**, s.89; **Şahin**, s.91.

⁶⁹⁸ **Aydoğdu**, s.591; **Kızır**, s.94; **Kaya**, s.89; **Şahin**, s.90; **Otlı**, s.107.

⁶⁹⁹ **Şahin**, s.91; **Otlı**, s.107.

⁷⁰⁰ **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.583; **Yakut/ Çağlayan Aygün**, s.36; **Dural/ Öz**, s.35,36.

⁷⁰¹ **Kaya**, s.89; **Şahin**, s.91.

⁷⁰² **Kızır**, s.94; **Şahin**, s.91; **Otlı**, s.107.

⁷⁰³ **Aydoğdu**, s.599; **Kızır**, s.94; **Yakut/ Çağlayan Aygün**, s.33; **Kaya**, s.92.

2. Evlâtlığın Mirasçılığı

Türk Medenî Kanununun emredici nitelikteki 500'üncü maddesinin 1'inci ve 314'üncü maddesinin 2'inci fıkrası uyarınca evlâtlık ve altsoyu evlât edinene kan hısımları gibi mirasçı olmaktadır⁷⁰⁴. Bu düzenleme ile birlikte evlâtlık, evlât edinenin birinci zümreden saklı paylı mirasçısı olur⁷⁰⁵. Eski Medenî Kanununda da evlâtlık ve altsoyunun evlât edinenin mirasçısı olacağı düzenlemesi yer almaktaydı⁷⁰⁶. Ancak evlât edinmeye ilişkin sözleşme ile birlikte ya da sözleşmeden önce yapılacak bir resmî senetle evlâtlığın evlât edinene mirasçı olmayacağı ya da miras payının azaltılacağı düzenlenebilmekteydi⁷⁰⁷. Türk Medenî Kanunu bu düzenlemeye yer vermemiştir⁷⁰⁸. Dolayısıyla artık evlâtlığın miras hakkını kaldıran ya da azaltan anlaşmalar yapılamaz⁷⁰⁹. Ancak TMK m.528/1 hükmü uyarınca evlâtlık miras hakkını kazandıktan sonra evlât edinen ile karşılıksız veya bir karşılık sağlayarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilmesi mümkündür. Yine saklı paylı mirasçıları için öngörülen mirastan çıkartma öngörülen şartların varlığı hâlinde evlâtlık da mirastan çıkartılabilir⁷¹⁰.

Taraflar arasında evlât edinmeye ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi ile birlikte evlâtlık, evlât edinenin yasal ve saklı paylı mirasçısı olmaktadır⁷¹¹. Aynı şekilde evlât edinilenin altsoyuda, evlât edinme ilişkisinin kurulmasının öncesinde veya sonrasında doğmuş olması önemli olmaksızın, evlât edinene mirasçı olur⁷¹². Ancak TMK m.315/2 hükmü; evlât edinenin evlât edinme için yaptığı başvurudan sonra ölmesi ya da ayırt etme gücünü kaybetmesi durumu diğer koşulların etkilenmemesi hâlinde evlât edinmeye engel olmayacağını düzenlemektedir.

⁷⁰⁴ **Öztan**, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.583; **Saleh**, s.79; **Büyüktanır**, s.93; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.386; **Dural/ Öz**, s.34; **İnan/ Ertaş/ Altaş**, s.154; **Dural/ Ögüz**, s.192; **Kılıçoğlu**, Miras, s.55; **Eren/ Yücer Aktürk**, s.36.

⁷⁰⁵ **Balkar**, s.257; **Yakut/ Çağlayan Aygün**, s.27; **Zeytin/ Ergün**, s.207; **Dural/ Öz**, s.35; **Kaya**, s.89; **Kılıçoğlu**, Miras, s.42; **Akıpek/ Akıntürk/ Ateş**, s.468; **Eren/ Yücer Aktürk**, s.36.

⁷⁰⁶ **Erman**, s.175; **Berki**, Çocukların Mirası, s.275; **Akıntürk**, s.240; **İnan/ Ertaş/ Altaş**, s.148; **Yalman**, s.218; **Acar**, s.12; **Serozan**, s.153; **Şener**, s.192; **Öztan**, Temel Kavramlar, s.402; **Turhan**, s.60.

⁷⁰⁷ **Serozan**, s.153; **Kılıçoğlu**, Aile, s.455; **Yalman**, s.218; **Saleh**, s.81; **Dural/ Öz**, s.35; **Öztan**, Temel Kavramlar, s.453; **İnan/ Ertaş/ Altaş**, s.151.

⁷⁰⁸ **Saleh**, s.81; **Dural/ Öz**, s.35; **İnan/ Ertaş/ Altaş**, s.154; **Kılıçoğlu**, Aile, s.455.

⁷⁰⁹ **Saleh**, s.81; **Dural/ Öz**, s.35; **Kizir**, s.97.

⁷¹⁰ **Kılıçoğlu**, Miras, s.170; **Otlı**, s.109.

⁷¹¹ **Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir**, s.143; **Kizir**, s.95; **Kaya**, s.89,90; **Şahin**, s.94.

⁷¹² **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s.386; **Kaya**, s.89; **Şahin**, s.94.

a. Evlâtlığın Gerçek Ana Babasından Mirasçılığı

Evlâtlık evlât edinmeyle evlât edinenin yasal mirasçısı olmakla beraber kendi ailesinde olan mirasçılığa devam etmektedir⁷¹³. Eski Medenî Kanun döneminde de evlât edinilen için aynı durum söz konusuydu⁷¹⁴. TMK m.500/1 hükmünün son cümlesinde düzenlenen bu durum karşısında evlât edinilen çifte miras hakkına sahip olmaktadır⁷¹⁵. Örneğin, Evlâtlık (E)'nin evlât edinen (A)'nın ölümü hâlinde evlât edinenin yasal mirasçısı olurken gerçek babası (B)'nin ölümü hâlinde babasının da yasal mirasçısı olmaktadır.

b. Evlâtlık ve Altsoyunun Evlât Edinenden Mirasçılığı

TMK m.314/2 hükmü uyarınca evlâtlık, evlât edinenene mirasçı olur. Daha önce de belirttiğimiz üzere TMK m.500/1'de evlât edinilen ile altsoyun evlât edinene kan hısmı gibi mirasçı olacağını düzenlemiştir. Evlât edinme ile evlâtlık, evlât edinenin birinci zümreden saklı paya sahip mirasçısı olmaktadır⁷¹⁶. TMK m.506'ya göre evlâtlığın saklı payı, yasal miras payının yarısıdır. EMK m.447/1 hükmünde ise evlât edinilenin ve altsoyunun; evlât edinenin ölümü anında geçerli bir evlât edinme ilişkisinin mevcut ve evlât edinme sözleşmesinden önce mirasçılık hakkının kaldırılmamış olması şartıyla nesebi sahih fûruu gibi mirasçı olacağı düzenlenmiştir.

Evlât edinme neticesinde evlât edinene mirasçı olabilen evlâtlık ve onun altsoyunun aynı anda mirasçı olmaları mümkün değildir⁷¹⁷. Evlâtlığın, evlât edinenden önce ölmesi hâlinde kök içinde hâlefiyet kuralı gereği evlâtlığın altsoyu evlât edinene mirasçı olabilmektedir⁷¹⁸. Evlâtlığın altsoyunun evlât edinmeden önce ya da sonra doğmuş olmasının mirasçı olmasına hiçbir etkisi bulunmamaktadır⁷¹⁹. Bununla birlikte evlâtlığın altsoyu dışındaki diğer yasal mirasçıları evlât edinenin

⁷¹³ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; Zevkliler/ Havutçu, s.306; Balkar, s.257; Büyüktanır, s.93; Şimşek, s.147; Kılıçoğlu, Aile, s.468; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.33; Dural/ Öz, s.35; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.386; Öztan, Aile, s.994; İnan/ Ertaş/ Altaş, s.151; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.339; Kılıçoğlu, Miras, s.42; Eren/ Yücer Aktürk, s.36.

⁷¹⁴ Ercan, s.175; Acar, s.12; Berki, Çocukların Mirası, s.277; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.34; Yalman, s.218; Serozan, s.153; Turhan, s.60; Berki, Miras, s.12; Öztan, Temel Kavramlar, s.402; Akıntürk, s.240.

⁷¹⁵ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.386; Kılıçoğlu, Miras, s.42.

⁷¹⁶ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.178; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.31; Dural/ Öz, s.35; Zeytin/ Ergün, s.207; Kılıçoğlu, Miras, s.42; Eren/ Yücer Aktürk, s.36; Aydoğdu, s.593.

⁷¹⁷ Dural/ Öz, s.35; Eren/ Yücer Aktürk, s.36.

⁷¹⁸ Aydoğdu, s.600; Kızır, s.98; Şahin, s.96; Otlı, s.109.

⁷¹⁹ Aydoğdu, s.601; Kızır, s.99; Kaya, s.92; Şahin, s.96; Otlı, s.109.

mirasçısı olamamaktadır⁷²⁰. Yine evlâtlık ve altsoyu yalnızca evlât edinene mirasçı olmakta, evlât edinenin hısımlarına mirasçı olmamaktadır⁷²¹.

Evlâtlık kim tarafından evlât edinilmişse yalnızca onun mirasçı olurken tek başına evlât edinme hâlinde evlât edinenin eşine mirasçı olamaz⁷²². Evlât edinenin daha sonradan evlenmesi hâlinde dahi evlât edinilen yalnızca evlât edinenin mirasçısı olur⁷²³. Fakat eşlerin birlikte evlât edinmesi durumunda evlâtlık, kendisini evlât edinen eşlerin her ikisine de mirasçı olmaktadır⁷²⁴.

III. EVLÂT EDİNMENİN DİĞER SONUÇLARI

A. Yerleşim Yeri

Yerleşim yeri TMK m.19/1’de tanımlanmış olup, bir kimsenin sürekli kalma niyeti ile oturduğu yere yerleşim yeri denmektedir. TMK m.21’de ise velâyet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri düzenlenmiş ve anne-babanın yerleşim yeri çocuğun yerleşim yeri sayılmıştır. Yine anne-babanın ortak yerleşim yerinin bulunmadığı durumda çocuk kime bırakıldıysa onun yerleşim yeri, diğer durumlarda da çocuğun oturma yeri yerleşim yeri olur.

Evlât edinmeye ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi ile birlikte, evlât edinenin velâyeti altına giren evlâtlığın yerleşim yeri evlât edinenin yerleşim yeridir⁷²⁵. Evlât edinilen ergin oluncaya kadar evlât edinenin yerleşim yerine tâbi olur⁷²⁶. Şayet evlât edinilen ergin ise evlât edinenin yerleşim yerinden ayrı, bağımsız bir yerleşim yeri edinebilir⁷²⁷. Evlâtlığa vasi atanması hâlinde ise genel kuraldan farklı olarak evlâtlığın yerleşim yeri kendisine vasi atayan sulh hukuk mahkemesinin bulunduğu yerdir (TMK m.21/2).

⁷²⁰ Kizir, s.99; Kaya, s.91; Otlı, s.109.

⁷²¹ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.512; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.320; Yakut/ Çağlayan Aygün, s.32; Zeytin/ Ergün, s.207; İnan/ Ertaş/ Altaş, s.152; Eren/ Yücer Aktürk, s.36; Dural/ Öz, s.35.

⁷²² Kaya, s.92; Şahin, s.96; Otlı, s.109.

⁷²³ Yakut/ Çağlayan Aygün, s.32; Kaya, s.92; Şahin, s.97.

⁷²⁴ Yakut/ Çağlayan Aygün, s.32.

⁷²⁵ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.319; Aydos, s.135; Öztan, Aile, s.991; Otlı, s.111.

⁷²⁶ Aydoğdu, s.618; Kaya, s.96; Şahin, s.98.

⁷²⁷ Aydoğdu, s.618; Kaya, s.96; Şahin, s.97.

B. Kayıt ve Belgelerin Gizliliği

Evlât edinme ile ilgili bilgiler gizli olup gizlilik yalnızca anne-babaya değil herkese karşı geçerlidir⁷²⁸. Gizlilik evlât edinme aşamasında ve evlât edinme sonrasında da devam etmektedir⁷²⁹.

Evlât edinme ile ilgili bilgi, belge ve kayıtların açıklanmasının evlâtlığı ruhsal açıdan olumsuz etkileyebileceği muhtemeldir⁷³⁰. Bu nedenle kanunkoyucu gizlilik hükmünü düzenlemekle evlâtlığın kendisinin evlât edinen aileye uyumunun sağlanmasını amaçlamıştır⁷³¹. Evlâtlık kendi ailesi hakkında bilgi sahibi olmak istediği zaman gizlilik kuralı kendisi için geçerli olmaz ve bilgi edinebilir⁷³². Evlât edinilen evlât edinmeye hükmeden mahkemenin bulunduğu ili biliyor ve hâlen bu ilde ikamet ediyor ise İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne, bilmiyorsa Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunarak kendi ailesi hakkına bilgi sahibi olabilir⁷³³. Nitekim evlât edinildiğinin de evlâtlığa erken yaşta açıklamasının yapılmasının uygun olacağı belirtilmektedir⁷³⁴. Ayrıca Nüfus Hizmetleri Kanununun⁷³⁵ 44'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının g bendi uyarınca da evlât edinilen nüfus kayıt örneğini almaya yetkili kişilerdendir.

C. Oy Verme ve Katılma Yasağı

TMK m.82'ye göre dernek üyesi olan bir kimse dernek ile kendisi, eşi, alt ve üstsoyu arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz. Bu hükme rağmen kişi oy kullanmışsa karar batıl olmamakta ancak oy iptal edilmektedir⁷³⁶. Buna göre aralarında altsoy-üstsoy hısımlık ilişkisi kurulan evlâtlık ve evlât edinenden herhangi biri diğeri hakkında hukukî işlemde veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken bir kararda oy kullanamaz⁷³⁷. TMK m.536'ya göre ise evlât edinen ile evlât edinilenden birisinin,

⁷²⁸ Aydoğdu, s.494; Kaya, s.97; Şahin, s.98.

⁷²⁹ Aydoğdu, s.497.

⁷³⁰ Kılıçoğlu, Aile, s.456; Işık, s.160.

⁷³¹ Kılıçoğlu, Aile, s.456; Aydoğdu, s.495.

⁷³² Aydoğdu, s.500; Kaya, s.98; Şahin, s.98.

⁷³³ Akbulut, s.91; Şahin, s.98,99.

⁷³⁴ Aydoğdu, s.500, 501; Kaya, s.98.

⁷³⁵ RG. 29.04.2006, S. 26153.

⁷³⁶ Dural/ Öğüz, s.311; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.639.

⁷³⁷ Ayan/ Ayan, s.237; Kaya, s.98,99.

diğeri hakkındaki resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine memur ya da tanık olarak katılması mümkün değildir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun⁷³⁸ 436'ncı maddesinde anonim şirketler pay sahibinin kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin müzakerelerde oy kullanamacağı düzenlenmiştir. Evlâtlık ve evlât edinme açısından da bu hüküm geçerli olup, evlâtlık ve evlât edinenden herhangi biri diğeri ile anonim şirket arasındaki şahsi nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin müzakerelerde oy kullanamaz. Noterlik Kanununun⁷³⁹ 76'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının 3'üncü bendinde; noter, tanık, tercüman ve bilirkişilerin diğeri ilgililerden biri ile arasında evlât edinme ilişkisinin olması hâlinde bu sayılan kimselerin noterlik işlemine katılamayacağı düzenlenmiştir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun⁷⁴⁰ 248'inci maddesinin 1'inci fıkrasının ç bendine ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun⁷⁴¹ 45'inci maddesinin 1'inci fıkrasının e bendine göre taraflardan birisi ile arasında evlât edinme ilişkisi bulunanlar tanıklıktan çekinebilir. HMK m.34/1-ç'de hâkimin davadan çekinmek zorunda olduğu hâller arasında evlât edindiği kişinin davası da sayılmıştır. HMK m.272'de de hâkimler hakkındaki yasaklılık ve ret sebepleri ile ilgili kuralların bilirkişiler bakımından da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

§ 6. EVLÂT EDİNMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

I. 743 sayılı Kanun Döneminde

Geçerli bir şekilde kurulmuş evlât edinme ilişkisinden bahsedebilmek için kanunda öngörülen aslî ve şeklî şartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir⁷⁴².

⁷³⁸ RG. 14.02.2011, S. 27846

⁷³⁹ RG. 05.02.1972, S. 14090.

⁷⁴⁰ RG. 04.02.2011, S.27836.

⁷⁴¹ RG. 17.12.2004, S. 25673.

⁷⁴² **Gençcan**, Ömer Uğur, Öğreti ve Uygulamada Geçersizlik Nedeniyle Evlâtlık Bağının Sona Ermesi: Yokluk, Butlan ve İptal Davaları, Adalet Dergisi, Sayı:7,2001, s.31, (Gençcan, Geçersizlik); **Işık**, s.162; **Kaya**, s.100; **Şahin**, s.101.

Kurulan evlât edinme ilişkisinde bu şartlara aykırı hareket edilmiş olması hâlinde evlât edinme ilişkisini yokluğu veya kaldırılması söz konusu olur⁷⁴³.

Eski Medenî Kanununun yürürlükte olduğu dönemde aslî ve şeklî şartların eksikliği hâlinde evlât edinmenin sona ereceği düzenlenmişse de geçersizliğine ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktaydı⁷⁴⁴. Bu nedenle Türk Borçlar Kanunu ve aile hukukunda yer alan geçersizliğe ilişkin hükümler kıyasen uygulanmaktaydı⁷⁴⁵.

Eski Medenî Kanun döneminde evlât edinme ilişkisinin tarafları kesin evlenme engeline rağmen evlenirlerse ya da aralarında sahih nesep bağının kurulması söz konusu ise, taraflardan biri ölürse evlât edinme ilişkisi kendiliğinden sona ermekteydi⁷⁴⁶. Bu şekilde evlenmenin hükümsüzlüğü ve soybağının düzeltilmesine ilişkin hükümler ile doldurulan bu boşluk gereğince evlât edinmenin geçersizliği; gerçekleşmemiş veya yerine getirilmemiş şartlara göre yokluk, mutlak butlan ve iptal edilebilirlik şeklinde ortaya çıkmaktaydı⁷⁴⁷. Evlât edinmenin yokluk ile geçersiz sayılması; evlât edinmenin kurucu unsurlarının veya hâkiminin izninin bulunmaması, resmî senedin düzenlenmemesi gibi hâllerde söz konusu olmaktadır⁷⁴⁸. Mutlak butlan; evlât edinmenin kurucu unsurlarının tam olmasına karşılık aslî şartların eksik olması hâlinde söz konusu olmaktadır⁷⁴⁹. Evlât edinme ilişkisinin taraflarının irade açıklamalarının yanılma, aldatma, korkutma nedeni ile sakatlanmış olması, rızanın bulunmaması hâllerinde evlât edinme sözleşmesinin iptali sonucu doğmaktaydı⁷⁵⁰.

II. 4721 sayılı Kanun Döneminde

A. Genel Olarak

Türk Medenî Kanunu ile evlât edinmenin sözleşme ilişkisi olmaktan çıkarılarak mahkeme kararıyla kurulmaya başlamasıyla Eski Medenî Kanun döneminde uygulanan hükümsüzlük hâllerinin artık uygulanması mümkün

⁷⁴³ Işık, s.162; Kaya, s.100; Şahin, s.101.

⁷⁴⁴ Serozan, s.150; Gençcan, Geçersizlik, s.31; Işık, s.162; Kaya, s.100.

⁷⁴⁵ Serozan, s.150; Işık, s.162; Kaya, s.100.

⁷⁴⁶ Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.114; Görgeç, s.353; Serozan, s.154,155.

⁷⁴⁷ Kaya, s.100; Şahin, s.101.

⁷⁴⁸ Serozan, s.150; Işık, s.162; Kaya, s.100.

⁷⁴⁹ Berki, Şakir, Evlât Edinmede Yaş Meselesi, Ankara Barosu Dergisi, C.33, Sayı:7-8, 1959, s.132, (Berki, Yaş Meselesi); Serozan, s.150.

⁷⁵⁰ Serozan, s.150; Işık, s.163; Kaya, s.101.

olmamıştır⁷⁵¹. Türk Medenî Kanununda yapılan düzenleme ile evlât edinme ilişkisinin kurulması ağır ve sıkı şartlara bağlanmıştır⁷⁵². Öngörülen şartların gerçekleşmesi neticesinde mahkeme kararı ile kurulan evlât edinme ilişkisi ancak TMK m.317 ve m.318 hükümlerinde öngörülen eksikliklerin bulunması hâlinde mahkeme kararıyla sona erdirilebilir⁷⁵³.

B. Evlât Edinmenin Yokluğu

Bir hukukî işlemin kurucu unsurlarında eksiklik olması hâlinde işlem yokluk yaptırımına tâbi olmaktadır⁷⁵⁴. Yok olan bir işlem de hiçbir hüküm ve sonuç doğurmamaktadır⁷⁵⁵. Evlât edinme ilişkisinde de kurucu unsurlarının olmaması hâlinde evlât edinme ilişkisi yokluk yaptırımına tâbi olur⁷⁵⁶. TMK m.314-318 maddelerinde evlât edinme ilişkisinin ortadan kaldırılmasına ilişkin hükümler yer almasına karşın evlât edinmenin yokluğuna ilişkin hükümler açıkça düzenlenmemiştir⁷⁵⁷. Bu durumda evlât edinme işleminin yokluğuna dair açılacak tespit davası ile mahkeme evlât edinme işleminin yokluğunun tespitine yönelik karar verir⁷⁵⁸.

Evlât edinme ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulmuş olması için mahkemenin evlât edinme kararını vermiş olması gerekir, aksi hâlde evlât edinme ilişkisi kurulmaz⁷⁵⁹. Mahkeme kararı olmadan kurulacak olan evlât edinme yok hükmündedir⁷⁶⁰. Mahkemenin yerine Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından evlât edinme kararı verilmesi, tam ehliyetsiz bir kişinin veya tam ehliyetsiz kişinin

⁷⁵¹ Kılıçoğlu, Aile, s.455; Işık, s.163; Kaya, s.101.

⁷⁵² Kılıçoğlu, Aile, s.455; Kaya, s.101; Şahin, s.101.

⁷⁵³ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.340; Öztan, Aile, s.1003.

⁷⁵⁴ Aliefendioğlu, Yılmaz, Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında “Yokluk” ya da “Yok İşlem”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 81, 2009, s.7; Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, İstanbul 2009, s.298,299; Oğuzman, M. Kemal/ Barlas, Naim; Medenî Hukuk,13. Baskı, İstanbul 2006, s.162; Aydoğdu, s.634.

⁷⁵⁵ Işık, s.165; Şahin, s.102.

⁷⁵⁶ Öztan, Aile, s.1003; Otlı, s.113; Kaya, s.102; Şahin, s.102.

⁷⁵⁷ Aydoğdu, s.634; Otlı, s.113; Şahin, s.102.

⁷⁵⁸ Görgeç, s.356; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.32.

⁷⁵⁹ Kaya, s.102; Otlı, s.113; Şahin, s.103.

⁷⁶⁰ Görgeç, s.356; Işık, s.165; Yargıtay 2. HD., 2005/2051 E.-2005/4999 K. 29.03.2005 tarihli kararında, “...olayda mahkemece verilmiş bir evlât edinme kararı bulunmamaktadır. Kastamonu I. Noterliğince 13.03.2002 tarihinde düzenlenen Evlât Edinme Sözleşmesi, sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun evlât edinmeye ilişkin hükümleri, özellikle evlât edinmenin mahkemece verilecek bir kararla gerçekleşeceğine dair 315. maddesinde yer alan hüküm karşısında hukukî sonuç doğurmaz. Noter sözleşmesi yok hükmündedir.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

adına yasal temsilcisinin evlât edinmesi yokluk yaptırımına tâbidir⁷⁶¹. Yine vesayet altında bulunan bir küçüğün evlât edinilmek istenmesi hâlinde, vesayet dairelerinin izninin alınmamış olması hâlinde evlât edinme yok hükmündedir⁷⁶².

Yok hükmünde olan bir evlât edinme işlemi daha sonra geçerli duruma getirilemez⁷⁶³. Çok uzun süreler geçerli bir evlât edinme ilişkisi varmışçasına hareket etmekle yok hükmündeki evlât edinme geçerli hâle gelemes⁷⁶⁴. Yok hükmünde olan bir evlât edinmenin nüfus kütüğüne tescil edilmiş olması durumu da evlât edinmeyi geçerli hâle getirmez⁷⁶⁵.

Her nasılsa nüfus kütüğüne tescil edilmiş olan yoklukla malul olan evlât edinme işlemine ilişkin kaydın ortadan kaldırılması için nüfus kaydının düzeltilmesi davası açılması gerekmektedir⁷⁶⁶. Bu davayı evlât edinen, evlâtlık, her ikisinin mirasçıları ve Cumhuriyet Savcısı açabilir⁷⁶⁷. Diğer ilgili olan kimseler, kaydın silinmesinde hukuksal yararı bulunanlar olup bu kimseler ihbarda bulunarak savcının dava açmasını sağlayabilir⁷⁶⁸. Süreye tâbi olmayan bu dava, ilgilinin oturduğu yerde bulunan asliye hukuk mahkemesinde açılır⁷⁶⁹.

§7. EVLÂTLIK İLİŞKİSİNİN KALDIRILMASI

I. Genel Olarak

Eski Medenî Kanununun yürürlükte olduğu dönemde evlât edinme akdî bir ilişki olarak görülmekteydi⁷⁷⁰. Bu nedenle evlât edinme sözleşmesine ilişkin kurallara uymak şartı ile taraflar anlaşarak her zaman bu ilişkiyi sona erdirebilmekteydi⁷⁷¹. Evlât edinenin ve evlâtlığın birbiri ile evlenmesi, taraflar

⁷⁶¹ Aydoğdu, s.639.

⁷⁶² Kaya, s.102.

⁷⁶³ Kaya, s.103; Şahin, s.102.

⁷⁶⁴ Kaya, s.103; Işık, s.166.

⁷⁶⁵ Aydoğdu, s.645; Kaya, s.103; Şahin, s.102.

⁷⁶⁶ Aydoğdu, s.645; Külahçı, s.1215; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.340; Kaya, s.103; Işık, s.165.

⁷⁶⁷ Külahçı, s.1215; Aydoğdu, s.645; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.491; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.324; Ayan/ Ayan, s.192; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.161; Dural/ Ögüz, s.208; Hatemi, s.87.

⁷⁶⁸ Kaya, s.103; Şahin, s.104; Işık, s.166; Otlu, s.114.

⁷⁶⁹ Görgeç, s.356; Işık, s.166; Otlu, s.113.

⁷⁷⁰ Kaya, s.104; Şahin, s.104; Işık, s.168; Otlu, s.114.

⁷⁷¹ Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.114; Kılıçoğlu, Aile, s.454; Güven, s.545; Görgeç, s.353; Aydos, s.136; Kaya, s.104; Şipka, s.317; Kılıçoğlu, Miras, s.41; Işık, s.168; Otlu, s.114; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s.468.

arasında soybağının düzeltilmesi, taraflardan birinin ölümü hâllerinde de evlât edinme ilişkisi kendiliğinden son bulmaktaydı⁷⁷². Yine tarafların mahkemeye müracaatı üzerine hâkimin vereceği karar ile de evlât edinme ilişkisi sona ermesi mümkündür⁷⁷³. Evlât edinme ilişkisi; evlât edinenin mirastan yoksunluk sebeplerinden birisinin varlığı hâlinde, evlâtlığında haklı sebeplerin varlığı hâlinde talep etmesiyle hâkimin vereceği hüküm ile sona ermekteydi⁷⁷⁴. Buna karşılık evlât edinilen haklı sebeplerinin bulunduğu durumlarda evlât edinme ilişkisinin kaldırılması için mahkemeye başvuruda bulunabilmekteydi ancak sebeplerin haklı olup olmadığı hâkim tarafından takdir edilmekteydi⁷⁷⁵. EMK m.258/2 hükmü uyarınca evlât edinme ilişkisinin kaldırılması kesin olmakla beraber geleceğe ilişkin tüm sonuçları da ortadan kalkmaktaydı⁷⁷⁶. Türk Medenî Kanununda EMK m.258 hükmünde bulunan bu düzenlemeye yer verilmemiştir⁷⁷⁷. Türk Medenî Kanununa göre evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulması karşısında kaldırılması da yine mahkeme kararı ile mümkündür⁷⁷⁸. Buna göre evlât edinme ilişkisi m.317 ve m.318’de düzenlenen sebeplerin varlığı hâlinde açılacak olan evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası ile kaldırılabilir⁷⁷⁹. Bu ilişkinin kaldırılması Türk Medenî Kanununda düzenlenen sınırlı sayıdaki nedenlerin gerçekleşmiş olmasına bağlıdır⁷⁸⁰.

II. Evlâtlık İlişkisinin Kaldırılması Davası

A. Genel Olarak

Türk Medenî Kanununa göre evlât edinme ilişkisinin kaldırılması yalnızca bu hususta açılacak bir dava ile olur⁷⁸¹. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası bozucu

⁷⁷² Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.114; Görgeç, s.353; Serozan, s.154,155; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.172; Şahin, s.104; Işık, s.167; Otlı, s.115.

⁷⁷³ Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.114; Görgeç, s.354; Serozan, s.154; Şahin, s.104; Işık, s.168,169.

⁷⁷⁴ Serozan, s.154; Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.116; Bkz., Eren/ Yücer Aktürk, s.191-197; Dural/ Öz, s.198-211; İnan/ Ertas/ Albas, s.462-471.

⁷⁷⁵ Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.116; Kılıçoğlu, Aile, s.454; Şahin, s.104; Işık, s.169; Otlı, s.114.

⁷⁷⁶ Serozan, s.155; Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.117; Şahin, s.104; Işık, s.167; Otlı, s.114.

⁷⁷⁷ Kılıçoğlu, Aile, s.454; Görgeç, s.355; Güven, s.541; Kaya, s.104.

⁷⁷⁸ Görgeç, s.353; Kılıçoğlu, Aile, s.455; Kaya, s.104.

⁷⁷⁹ Koç, s.382.

⁷⁸⁰ Aydoğdu, s.663; Koç, s.382; Otlı, s.114; Şahin, s.105.

⁷⁸¹ Aydoğdu, s.646; Kaya, s.105.

yenilik doğuran bir dava niteliğindedir⁷⁸². Dolayısıyla bu dava evlât edinmeye ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra açılabilir⁷⁸³. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasının isteme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı olan bir haktır⁷⁸⁴. Yetkili mahkeme genel hükümlere göre davalının yerleşim yerinde bulunan mahkeme olup, görevli mahkeme ise aile mahkemesidir⁷⁸⁵. Evlât edinme ilişkisinin kaldırılması davası neticesinde ilişkinin iptali kararı geçmişe etkili olarak, kurulduğu andan itibaren evlât edinme ilişkisini geçersiz kılar⁷⁸⁶.

Türk Medenî Kanununun evlâtlık ilişkisinin kaldırılması başlıklı 317'inci ve 318'inci hükümlerinde evlât edinme ilişkisinin kaldırılması sebepleri düzenlenmiştir⁷⁸⁷. Bu hükümlere göre evlâtlık ilişkisinin kurulması sırasında alınması gereken rızanın bulunmaması ve diğer noksanlıklar evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasının sebeplerini oluşturmaktadır⁷⁸⁸.

B. Dava Sebepleri

1. Rızanın Bulunmaması

Evlât edinme ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulması için daha öncede belirtildiği üzere rızası alınması gereken kimselerin evlât edinmeye rıza göstermiş olması gerekir⁷⁸⁹. TMK m.317'de rızası alınması gereken kişilerin rızasının bulunmaması hâlinde bu kimseler, küçüğün menfaati ağır biçimde zedelenmeyecek olması şartı ile evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edebilirler⁷⁹⁰.

Evlât edinmede rızası aranacak kişiler; ayırt etme gücüne sahip olan küçük, ergin ve kısıtlı, küçüğün anne-babası, vesayet altında bulunanlar için vesayet

⁷⁸² Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.340; Koç, s.382; Aydoğdu, s.688,689.

⁷⁸³ Aydoğdu, s.689; Kaya, s.105.

⁷⁸⁴ Aydoğdu, s.690; Otlı, s.116.

⁷⁸⁵ Koç, s.383; Aydoğdu, s.686; Otlı, s.116.

⁷⁸⁶ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.342.

⁷⁸⁷ Kılıçoğlu, Aile, s.455; Görgeç, s.356; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.339.

⁷⁸⁸ Görgeç, s.357; Kılıçoğlu, Aile, s.473.

⁷⁸⁹ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.388; Zevkliler/ Havutçu, s.307; Kaya, s.105; Işık, s.177.

⁷⁹⁰ Görgeç, s.357; Kılıçoğlu, Aile, s.455; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.178; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.321; Zeytin/ Ergün, s.207; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.388; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.514; Koç, s.384; Balkar, s.263; Şıpka, s.316; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.340; Büyüktanır, s.94; Bkz., Yargıtay 8. HD, T. 08.03.2018 E. 2017/6749 K. 2018/8548 (www.sinerjimevzuat.com-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019).

daireleri ve evli bir kimsenin evlât edinmesi hâlinde diğer eştir⁷⁹¹. Buna göre rızası alınmamış bu kimseler evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edilebilir⁷⁹². Yine verilmiş olan rızanın geçersiz olması durumunda da evlâtlık ilişkisinin kaldırılması talep edilebilir⁷⁹³. Rızası aranan kişilerin rızasının alınmasında rızanın mahkeme önünde açıklanmamış olması, tutanağa geçirilmemiş olması gibi sadece şekle ilişkin eksiklikler evlât edinme ilişkisinin kaldırılması sonucunu doğurmaz⁷⁹⁴.

Hâkim evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına karar vermeden önce bu kararın evlât edinilenin menfaatini ağır biçimde zedeleyip zedelediğini tespit etmelidir⁷⁹⁵. Bu hususta Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından sosyal inceleme raporu düzenlenerek ilgili diğer belgeler ile mahkemeye gönderilir⁷⁹⁶. Evlâtlığın menfaati, evlât edinme ilişkisinin rızanın bulunmaması sebebi ile kaldırılması hâlinde ağır biçimde zedelenenekte hâkim açılan davayı reddedebilir⁷⁹⁷.

2. Diğer Noksanlıklar

TMK m.318'e göre; evlât edinme ilişkisi, diğer noksanlıklardan biri ile sakatsa Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını talep edebilir. Evlât edinmenin evlâtlığın yararı dışında başka bir amaçla talep edilmiş olması, evlât edinen ile evlâtlık arasında onsekiz yaş farkının bulunmaması, evli olmayan kişilerin birlikte evlât edinmesi, bir yıl bakma ve eğitme şartının yerine getirilmemiş olmaması gibi esasa ilişkin eksiklikler anılan hüküm kapsamında diğer noksanlıklar olarak değerlendirilmektedir⁷⁹⁸. Bunun yanında yetkili ve görevli mahkeme tarafından evlât edinme kararının verilmemiş olması, yargılama esnasında tarafların dinlenmemiş olması gibi usule ilişkin eksikliklerde evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına

⁷⁹¹ Özcan, s.711; Kılıçoğlu, Aile, s.473; Görgeç, s.357,358; Külahçı, s.1215; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.177; Koç, s.384,385; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.341.

⁷⁹² Öztan, Aile, s.1004; Görgeç, s.358; Özcan, s.720; Kılıçoğlu, Aile, s.473; Zeytin/ Ergün, s.207; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.388; Kaya, s.105; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.342.

⁷⁹³ Görgeç, s.358,359; Şahin, s.106.

⁷⁹⁴ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.341; Kaya, s.105.

⁷⁹⁵ Özcan, s.720; Kılıçoğlu, Aile, s.474; Kaya, s.106; Şahin, s.106; Oflu, s.115.

⁷⁹⁶ Şahin, s.106.

⁷⁹⁷ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.321; Öztan, Aile, s.1005; Görgeç, s.370; Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.514; Koç, s.385; Kılıçoğlu, Aile, s.474; Kaya, s.106; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.341,342.

⁷⁹⁸ Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.321; Öztan, Aile, s.1006; Görgeç, s.362; Balkar, s.263,264; Kılıçoğlu, Aile, s.455; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.388; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.343.

neden olabilir⁷⁹⁹. Varolan bu noksanlıklar evlâtlık ilişkisinin kaldırılması için mahkemeye yapılan başvuru sırasında ortadan kalkmışsa ya da noksanlıklar sadece şekle ilişkin olup evlâtlık ilişkisinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır şekilde zedeleyecek ise evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilmez⁸⁰⁰.

Diğer noksanlıklar sebebi ile evlât edinme ilişkisinin ortadan kaldırılmasını Cumhuriyet savcısı ve diğer ilgililer talep edebilmektedirler⁸⁰¹. Buradaki diğer ilgililerden evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasında menfaati bulunan öncelikli olarak da miras hakkı etkilenen kişiler kastedilmektedir⁸⁰².

C. Hak Düşürücü Süre

TMK m.319'a göre; evlât edinme ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde dava açılmazsa bir yılın geçmesi ile birlikte dava açma hakkı düşer. TMK m.319 hükmünün ilk hâlinde dava açmak için öngörülen bir yıllık sürenin yanında beş yıllık bir süre daha öngörülmüştü⁸⁰³. Buna göre evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını sebebinin öğrenilmesinden itibaren bir yıl ve herhâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl geçmesiyle dava açma hakkı düşer. Ancak öngörülen beş yıllık süre Anayasa Mahkemesi'nin 27.12.2012 tarihli ve E.:2012/35, K.:2012/203 sayılı kararı ile iptal edilmiştir⁸⁰⁴. Bu iptal kararı altı ay sonra yürürlüğe girmiştir⁸⁰⁵. Böylece hak düşürücü süre sebebin öğrenilmesinden itibaren bir yıl olmuştur⁸⁰⁶. Kanunda öngörülen süre, zamanaşımı süresi olmayıp hak

⁷⁹⁹ Görgeç, s.364,365; Kaya, s.107; Şahin, s.107,108.

⁸⁰⁰ Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar, s.514; Kılıçoğlu, Temel Bilgiler, s.321; Görgeç, s.365,369; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.178; Kılıçoğlu, Aile, s.474; Koç, s.385; Aydos,2 s.137; Zeytin/ Ergün, s.207; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Büyüktanır, s.95; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.343.

⁸⁰¹ Görgeç, s.368; Koç, s.385; Kılıçoğlu, Aile, s.474; Balkar, s.264; Zeytin/ Ergün, s.207; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.343.

⁸⁰² Görgeç, s.368; Kılıçoğlu, Aile, s.474; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.343; Kaya, s.108.

⁸⁰³ Zeytin/ Ergün, s.208; Hatemi/ Kalkan Oğuztürk, s.178.

⁸⁰⁴ RG. 12.07.2013, S.28705.

⁸⁰⁵ Kılıçoğlu, Aile, s.475.

⁸⁰⁶ Kılıçoğlu, Aile, s.475; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.344; Yargıtay 2. H.D. 2013/9642 E.- 2014/1499 K. 27.01.2014 tarihli kararında, "Böyle bir durumda iptal kararının yürürlüğünün ertelendiği süre içinde iptal hükmünün ortaya çıkardığı hukuki boşluk, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yeni bir yasal düzenleme ile doldurulmadığına göre; artık mahkemece iptal kararından sonraki yeni durum dikkate alınarak bir karar verilmesi gerekecektir. Bu bakımdan davanın hak düşürücü süre geçtiği gerekçesiyle reddi, Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğe girmesiyle artık hukuki dayanağını yitirmiştir. O hâlde, iptal edilen hüküm dışında evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını evlât edinme işleminin üzerinden beş yıllık hak düşürücü süreye tâbi tutan başka bir yasal hüküm de bulunmadığına göre, bu husus nazara alınarak işin esası incelenmek ve hasıl

düşürücü süredir, yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir⁸⁰⁷. Dolayısıyla bu bir yıllık süre ileri sürülmemiş olsa dahi hâkim tarafından re'sen dikkate alınır⁸⁰⁸.

Öngörülen bir yıllık süre evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin sebeplerin öğrenilmesinden itibaren başlamaktadır⁸⁰⁹. Bununla birlikte bir yıllık süre içerisinde açılmayan davada gecikmeyi haklı kılan sebeplerin bulunması hâlinde davacının TMK m.300/4 ve m.303 gereğince sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir aylık süre içerisinde dava açma imkânı bulunmaktadır⁸¹⁰.

III. EVLÂTLIK İLİŞKİSİNİN KALDIRILMASININ SONUÇLARI

Eski Medenî Kanununda evlâtlık ilişkisinin kaldırılması hâlinde geçmişe değil ileriye yönelik etki doğuracağı ve bu hükmün kesin olduğu hüküm altına alınmıştı⁸¹¹. Türk Medenî Kanununda ise bu hususta bir düzenleme bulunmamaktadır⁸¹². Ancak evlât edinmeye ilişkin hükümlerin tamamı incelendiğinde evlâtlık ilişkisinin kaldırılması hâlinde sonuçlarının ileriye dönük olarak ortadan kalkacağı açıkça görülmektedir⁸¹³.

Evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin kararın kesinleşmesi ile birlikte evlâtlık ilişkisinin kaldırıldığıнын nüfus idaresine bildirilmesi gerekir⁸¹⁴. Yine evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıyla birlikte evlâtlık ve altsoyun evlât edinene olan mirasçılık sıfatı sona ermektedir⁸¹⁵. Evlâtlık artık evlât edinenin soyadını kullanamaz ve kendi eski soyadını alır⁸¹⁶. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıyla evlât edinenin velâyet hakkı sona erer⁸¹⁷. Evlât edinenin velâyet hakkının sona ermesi hâlinde evlât edinilenin

olacak neticesine göre bir karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmele, davacının bu yöne ilişkin karar düzeltme talebinin yerinde görüldüğünden kabulüne, Dairemizin onama kararının kaldırılmasına, yerel mahkeme kararının yukarıda gösterilen sebeple bozulması gerekli olmuştur.” (www.sinerjimevzuat.com.tr-İçtihat Programı, Erişim Tarihi:20.05.2019)

⁸⁰⁷ Görgeç, s.372; Koç, s.385; Kılıçoğlu, Aile, s.475.

⁸⁰⁸ Kaya, s.109; Şahin, s.110; Işık, s.179.

⁸⁰⁹ Kılıçoğlu, Aile, s.475; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.344.

⁸¹⁰ Öztan, Aile, s.1007; Kaya, s.109; Şahin, s.110.

⁸¹¹ Görgeç, s.374; Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağı, s.117; Turhan, s.67; Kaya, s.111; Şahin, s.111; Işık, s.179,180; Otlı, s.116.

⁸¹² Görgeç, s.374; Şahin, s.111; Işık, s.180; Otlı, s.116.

⁸¹³ Görgeç, s.374; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Kaya, s.110; Işık, s.180.

⁸¹⁴ Koç, s.387; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Işık, s.180; Kaya, s.110; Şahin, s.112.

⁸¹⁵ Görgeç, s.376; Öztan, Aile, s.1007; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Kaya, s.110; Işık, s.180.

⁸¹⁶ Öztan, Aile, s.1007; Görgeç, s.376; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Işık, s.180. Otlı, s.117.

⁸¹⁷ Görgeç, s.375; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Kaya, s.110; Şahin, s.111; Otlı, s.117.

velâyeti kendiliğinden kendi anne-babasına geçmemektedir⁸¹⁸. Hâkim evlât edinilenin velâyetini kendi anne-babasına verebilir ancak gerekirse evlât ediniline vasi atanmasına da karar verebilir⁸¹⁹. Evlât edinme ilişkisinden doğan hak ve yükümlülükler de karşılıklı olarak sona erer⁸²⁰. Taraflar arasındaki kesin evlenme engeli de ortadan kalkmış olur⁸²¹. Evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasından önce verilmiş olan nafakalar, evlât edinen tarafından evlâtlık için yapılmış olan masraflar evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıyla geri istenemez⁸²².

⁸¹⁸ Görgeç, s.375; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Öztan, Aile, s.1007; Kaya, s.110; Işık, s.180.
⁸¹⁹ Görgeç, s.375; Öztan, Aile, s.1007; Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Kaya, s.110; Işık, s.180.
⁸²⁰ Görgeç, s.375; Işık, s.180; Şahin, s.111; Otlı, s.117.
⁸²¹ Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Kaya, s.110; Işık, s.180; Şahin, s.111; Otlı, s.118.
⁸²² Akıntürk/ Ateş Karaman, s.389; Kaya, s.110; Işık, s.180; Otlı, s.118.

SONUÇ

Evlât edinme kurumu, Türk Hukukuna ilk kez 743 sayılı Türk Medenî Kanunu ile girmiş ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda da varlığını korumuştur. 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Aile Hukuku başlıklı İkinci Kitabının, “Hısımlık” başlığını taşıyan ikinci kısmının birinci bölümünün, dördüncü ayırımında m.305-320 arasında evlât edinme hüküm altına alınmıştır.

Evlât edinmenin, ne Eski Medenî Kanunda ne de Türk Medenî Kanununda tanımı yapılmamıştır. Buna karşı n evlât edinme, belirli şartlar dâhilinde, sadece mahkeme tarafından verilecek kararla evlât edinen ve evlâtlık arasında yapay soybağı ilişkisinin kurulmasını sağlayan ve kanunda yer alan sebeplerle sınırlı olarak dava yolu ile ortadan kaldırılabilen bir medenî hukuk işlemi şeklinde tanımlanabilir.

Eski Medenî Kanununda evlât edinme ilişkisinin hâkim tarafından verilen izin sonrasında noterde düzenlenen senetle kurulması karşısında evlât edinmenin hukukî niteliği ile ilgili olarak Öğretide farklı görüşler ileri sürülmüş ve baskın olan ve Yargıtay’ın benimsediği görüş; evlât edinmenin bir aile hukuku sözleşmesi olduğu yönündedir. Azınlıkta kalanlar ise evlât edinmenin bir şart tasarruf işlemi niteliğinde olduğunu ileri sürmüşlerdir. Türk Medeni Kanunu ile evlât edinme ilişkisinin doğumu mahkeme kararına bağlanmış olması sebebi ile Eski Medenî Kanunu döneminde var olan evlât edinme kurumunun hukukî niteliğine ilişkin tartışmalar son bulmuştur. Öğretideki hâkim olan görüş; evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulabilmesi karşısında evlât edinme kurumunun hukukî niteliğinin medenî hukuk işlemi mahiyetinde olduğu yönünde olmakla beraber diğer bir görüş ise evlât edinme müessesinin kazaî bir işlem olduğunu söylemenin daha uygun olacağını ifade etmektedir. Evlât edinme ilişkisinin kanunda aranan şartların yanında mahkeme kararı ile kurulması karşısında evlât edinme müessesinin hukukî mahiyeti bir medenî hukuk işlemidir.

Evlât edinmenin birçok yararının yanında bazı sakıncaları da bünyesinde taşımaktadır. Evlât edinmenin sakıncaları karşısında reddedilmeyip aksine sıkı bir kontrol mekanizmasına tâbi tutulması gerekmektedir. Bu doğrultuda evlât edinme kurumu, birçok hukuk sisteminde oldukça ayrıntılı şekilde düzenlenmiş, sıkı şekil

şartları ve denetime yönelik düzenlemeler ile sakıncaları asgarî seviyeye indirilmeye çalışılmıştır.

Evlât edinme kurumu, hukuk tarihinin pek eski zamanlarından beri çeşitli hukuk sistemlerinde dinî, siyasî ve ekonomik amaçlarla kabul edilmiş, özel düzenlemelere tâbi tutulmuş, zamana ve çevreye göre değişiklik göstermiştir. Evlât edinmeye ilişkin günümüzdeki düzenlemelerin temelini oluşturan hükümlerin yer aldığı Roma Hukukunda velâyet hakkı, evlât edinen için öngörülen asgarî yaş şartı, evlât edinen ile evlâtlık arasında olması gereken onsekiz yaş farkı, çifte mirasçı olabilme, evlât edinilenin aile içinde doğmuş olan çocuğun durumuna benzemesi anlamına gelen “*adoptionimitatur naturam*” kuralları günümüze kadar gelmiştir. İslamiyet öncesi dönemde içinde evlât edinme müessesinin var olduğu kabul edilmektedir. İslâm Hukukunda ise evlât edinme kurumu bulunmamakta evlât edinme yerine bir kimsenin nesebi başkasından olan çocuğu sözde evlât edinmesi anlamına gelen tebenni kurumu mevcuttur.

Tez çalışmasında evlât edinme müessesesi ile kan bağına dayanan soybağı, beslemelik, manevi evlâtlık, süt evlâtlık ve koruyucu aile müesseseleri arasındaki farklara değinilerek evlât edinmenin özellikleri anlatılmıştır.

İkinci bölümde evlât edinmenin şartları incelenmiştir.

Türk Medenî Kanununda evlât edinme müessesesi; küçüklerin evlât edinilmesi ve ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi şeklinde bir ayırım yapılarak düzenlenmiştir. Türk Medenî Kanununda evlât edinmenin aslî şartlarına ilişkin hükümlerin kesin ifadeler içermesinden ötürü emredici ve sınırlı sayıda oldukları ve dolayısıyla bu hükümlerin taraflarca aksinin kararlaştırılması ya da değiştirilmesi mümkün olmadığı görülmektedir. Küçüklerin evlât edinilmesi için aranan şartlardan ilki TMK m.305/1’e göre küçüğün evlât edinecek tarafından bir yıl süre ile bakılmış ve eğitilmiş olmasıdır. TMK m.305/2 hükmüne göre de evlât edinmenin gerçekleşebilmesi için, evlât edinmenin herhâlde küçüğün yararına olması, evlât edinmenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı olarak zedelememesi şarttır. Evlât edinme ilişkisinin kurulması için aranan tüm şartlar gerçekleşmiş olmasına rağmen hâkim evlât edinmenin küçüğün yararına olmadığı kanaatine

varırsa takdir hakkını hukuka ve hakkaniyete uygun kullanarak evlât edinmeye karar vermeyebilir. TMK m.308/2 hükmüne göre ayırt etme gücüne sahip olan evlât edinilecek küçüğün TMK m.309/1'e göre de anne ve babasının evlât edinmeye rıza göstermesi gerekmektedir. Rıza konusunda rızası aranacak anne-babanın velâyet hakkı sahibi olmasının gerekip gerekmediği hususunda bir açıklık bulunmamakla birlikte rızası aranacak olan anne-babanın küçük ile arasında soybağı ilişkisi kurulmuş olan anne- baba olduğunu düşünmekteyim. TMK m.309/2 hükmü uyarınca rıza, küçüğün veya anne-babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanır ve tutanağa geçirilir ve rızanın geçerli olabilmesi için en erken küçüğün doğumundan altı hafta geçtikten sonra verilmesi gerekir. TMK m.310/2 hükmü, anne-babanın geçerli olarak verdikleri rızalarını bir defaya özgü geri alabilmelerine imkân tanımıştır. Buna göre anne-baba rızalarının tutanağa geçirildiği tarihten başlayarak altı hafta içinde aynı usulle rızalarını geri alabilir, geri aldıktan sonra tekrar küçüğün evlât edinilmesine rıza göstermeleri hâlinde bu rıza kesindir. Ancak anne-baba herhâlde irade sakatlığı hâlleri olan yanılma, aldatma ve korkutma hâlleri nedeniyle evlât edinme işleminin iptalini isteyebilmesi mümkündür.

TMK m.311'de anne-babanın rızasının aranmayacağı durumlar düzenlenmiştir. Buna göre; anne veya babanın kim olduğu ya da uzun süredir nerede oturdukları bilinmiyorsa veya anne ya da baba ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunsa küçüğün evlât edinilebilmesi için rızası aranmaz. Yine TMK m.311/2'ye göre anne veya baba küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa da evlât edinme için bu kişilerin rızasının bulunması şart değildir.

Evlât edinilmesi düşünülen küçüğün vesayet altında olması hâlinde mahkemenin evlât edinmeye karar verebilmesi için küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin de izni aranır.

Bir kimsenin küçüğü evlât edinebilmesi için ayırt etme gücüne sahip ve otuz yaşını doldurmuş olması gerekir. Zira ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişinin evlâtlığa bakamayacağı açıktır. TMK m.308/1'e göre; mahkemenin evlât edinmeye hükmedilebilmesi için evlât edinen ile evlâtlık arasında en az onsekiz yaş fark olması gerekmektedir. Kanun hükümleri gereğince evlât edinenin belli bir yaşta olması ya da eşlerin birlikte evlât edinmesi hâlinde de belli bir süre evli olma koşulu arandığından evlât edinenin ayırt etme gücüne sahip bir küçük olması mümkün

değildir. Bunun yanında ayırt etme gücüne sahip fakat kısıtlı ya da kendisine yasal danışman atanmış olan bir kişinin evlât edinebilmesi mümkündür. Tam ehliyetliler ise kendi rızaları ile evlât edinebilirler.

Eski Medenî Kanununda eşler birlikte evlât edinebileceği gibi diğer eşin rızasıyla tek başına da evlât edinebilmekteydi. Türk Medenî Kanunu ise eşin diğer eşin rızasını alarak tek başına evlât edinme imkânını kaldırmış ve eşlerin birlikte evlât edinmesini zorunlu kılmıştır. Bunun içinde Kanun eşlerin evlilik sürelerinin beş yıl olması ya da eşlerin otuz yaşını doldurmuş olması şeklinde yalnızca bir tanesinin varlığı yeterli olan şartları getirmiştir. Eşlerin birlikte evlât edinme zorunluluğu hükmünün iki tane istisnası bulunmaktadır. İlk istisnası en az iki yıldan beri evli olan veya otuz yaşını dolduran eşlerden birisinin diğer eşin başka bir evliliğinden olan çocuğunu evlât edinmesidir. Diğer istisna ise birlikte evlât edinmenin mümkün olmamasıdır. TMK m.307/2 hükmü uyarınca otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun bulunduğunu veya iki yıldan fazla bir süredir nerede olduğunun bilinmediğini ya da iki yılı aşkın süredir mahkeme kararıyla diğer eşinden ayrı yaşadığını bu nedenle birlikte evlât edinmelerinin mümkün olmadığını kanıtlaması hâlinde tek başına evlât edinebilir. TMK m.307/1 hükmü ile de evli olmayan otuz yaşını doldurmuş kişiler tek başına evlât edinebilir.

TMK m.313/1 hükmü uyarınca evlât edinme için; evlât edinenin altsoyunun evlât edinme işlemine açıkça muvafakat vermesi, TMK m.313/II hükmü uyarınca da evlât edinilecek ergin ve kısıtlının kendisinin, evli olması hâlinde eşinin de evlât edinmeye rızasının bulunması gerekmektedir. TMK m.313'e göre aranan bu şartların yanında kanunda sayılan alternatif ve sınırlı hâllerden olan; bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç olan ergin ve kısıtlının beş yıl süre ile bakılıp gözetilmiş, Evlât edinilecek olan ergin ve kısıtlının, evlât edinen tarafından küçükken beş yıl süre ile bakılmış gözetilmiş ve eğitilmiş, en az beş yıldan beri evlât edinen ile ergin ve kısıtlının aile hâlinde birlikte yaşıyor olması hallerinden birisi mevcut olmalıdır. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi TMK m.313'te düzenlenmiş olup hükümde belirtildiği üzere küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde uygulanacaktır.

TMK m.320'de evlât edinme işleminde aracılığa ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Bu hükme göre küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık

faaliyetleri ancak Cumhurbaşkanı tarafından yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır. TMK m.320/2’de aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususların Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Evlât edinme işlemleri Türkiye’de Küçüklerin Evlât Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün 3. Maddesinin 1’inci fıkrası gereğince Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığı ile yürütülmektedir. Her ne kadar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü evlât edinme işlemlerine aracılık etse de evlât edinebilmek için bu kuruma başvuru zorunlu değildir. Fakat evlât edinme kararı verilmeden önceki sürecin sağlık şekilde ilerlemesi ve denetlenmesi açısından kurum aracılığıyla evlât edinmenin zorunlu olmasının yerinde olacağı görüşündeyim.

Evlât edinme için aranan şartların gerçekleşmesinin yanında ilişkinin kurulabilmesi için TMK m.315’e göre öncelikle evlât edinen tarafından yetkili ve görevli mahkemeye başvuru yapılması ve talepte bulunulması gerekmektedir. Evlât edinmek isteyen yapmış başvurudan sonra ölümü veyahut ayırt etme gücünü kaybetmesi TMK m.315/2 hükmü uyarınca evlât edinmek için aranan diğer şartların bu durumlardan etkilenmediği takdirde evlât edinme kararının verilmesine engel oluşturmaz. TMK m.315/3’e göre de evlât edinilecek olan küçük yapılan başvurudan sonra ergin olursa, evlât edinme için aranan şartlar daha önce yerine getirilmiş olması kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır. Yapılan başvuru sonrasında mahkeme TMK m.316’ya göre esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı bir şekilde araştırdıktan, evlât edinen ile evlât edinileni dinledikten ve gerektiğinde de uzman görüşü aldıktan sonra evlât edinmeye karar vermesi gerekmektedir. Yapılan bu işlemler neticesinde mahkeme aranan şartların gerçekleşmiş olması karşısında evlât edinmeye hükmeder. Bu durum mahkeme kararının kurucu nitelikte bir karar olduğunu göstermektedir.

Mahkemenin evlât edinme kararını vermesi ile birlikte evlât edinen ile evlâtlık arasında yapay bir soybağı ilişkisi kurulmuş olur. Kanun hükümleri gereği ve kendiliğinden kurulan bu hısımlık birinci derece üstsoy-altsoy hısımlığı olup bu hısımlık yalnızca evlât edinen ile evlâtlık arasında doğmaktadır.

TMK m.314/5 hükmüne göre evlâtlığın miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için geldiği aile kütüğü ile evlât

edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. TMK m.314/6'ya göre evlât edinme ile ilgili kayıtlar, bilgi ve belgeler mahkeme tarafından verilmiş bir karar olmadıkça veyahut evlât edinen istemedikçe açıklanmaz.

Üçüncü bölümde ise evlât edinmenin hüküm ve sonuçları, hükümsüzlüğü ve evlâtlık ilişkisinin kaldırılması konularına değinilmiştir.

TMK m.314/3'te evlât edinenin dilerse evlât edinilen küçüğe yeni bir isim verebileceği, evlât edinilen küçüğün evlât edinenin soyadını alacağı hüküm altına alınmıştır. Küçük açısından evlât edinenin soyadını almak bir hak olduğu kadar aynı zamanda bir yükümlülüktür. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi hâlinde ise isimleri evlât edinen tarafından değiştirilemez, soyadları ise kendilerinin talep etmesi hâlinde evlât edinenin soyadı olur. TMK m.314/4'e göre ayırt etme gücü bulunmayan küçüklerin eşler tarafından birlikte evlât edinilmesi hâlinde evlât edinen eşlerin adları nüfus kaydına anne-baba adı olarak yazılır.

Evlât edinme ilişkisinin evlât edinilenin vatandaşlığı üzerindeki etkisine ilişkin Türk Medenî Kanununda hüküm bulunmamasına karşın 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun17'inci maddesine göre Türk vatandaşı tarafından evlât edinilen ergin olmayan kimse, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartı ile evlât edinme kararının verildiği tarihten itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi hâlinde evlât edinmenin vatandaşlıklarına etkisi hususunda ise bir düzenleme bulunmamaktadır.

TMKm.314/1 hükmü gereğince anne-babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinme ile birlikte evlât edinene geçer. Bu doğrultuda evlâtlığın mallarını yönetme ve onlardan yararlanma hakkı da evlât edinene geçmektedir. Yine bu hüküm doğrultusunda anne-babaya ait olan velâyet hakkı, velâyet hakkı sebebiyle küçüğün bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü evlât edinene geçer. Bakım borcunun evlât edinene geçmesi neticesinde gerçek anne-babanın bakım yükümlülüğünün sona erip ermeyeceği hususu Öğretide tartışmalı olmakla beraber evlâtlığın gerçek anne-babasının bakım borcu bulunmakta olup, evlât edinenin bakım borcunun yerine getiremediği durumlarda gerçek anne-babanın bakım borcunu yerine getirmesi uygun olduğu kanaatindeyim. TMK m.129/3 gereğince evlât edinen

ile evlâtlık veya bunlardan biri ile diğèrinin altsoyu ve eşı arasında evlenme yasaktır. TMK m.364/1 hükmüne göre taraflar arasında doğan soybağı ilişkisi nedeniyle yine taraflar arasında karşılıklı olarak yardım nafakası ödeme yükümlülüğü doğar.

TMK m.500 ve TMK m.314/2 uyarınca evlâtlık ve altsoyu evlât edinene kan hısmı gibi mirasçı olmaktadır. Bu düzenleme ile birlikte evlâtlık, evlât edinenin birinci zümreden saklı paylı mirasçısı olur. Buna karşılık Türk Medenî Kanununda evlât edinen ve hısımları evlâtlığa mirasçı olamaz. Bu durum evlât edinmenin tek yönlü miras hakkı doğurduğunu göstermektedir. Buna karşılık evlâtlılığın kendi ailesinde olan mirasçılığı da devam etmektedir.

Evlât edinmeye ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi ile birlikte, evlât edinenin velâyeti altına giren evlâtlığın yerleşim yeri evlât edinenin yerleşim yeri olur. Evlâtlık ergin oluncaya kadar evlât edinenin yerleşim yerine tâbi olur. Şayet evlât edinilen ergin ise evlât edinenin yerleşim yerinden ayrı, bağımsız bir yerleşim yeri edinebilir.

Bir hukukî işlemin kurucu unsurlarında eksiklik olması hâlinde işlem yokluk yaptırımına tâbi olmaktadır. Buna göre evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararı olmadan kurulması, mahkemenin yerine Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından evlât edinme kararı verilmesi, tam ehliyetsiz bir kişinin veya tam ehliyetsiz kişinin adına yasal temsilcisinin evlât edinmesi, vesayet altında bulunan bir küçüğün evlât edinilmek istenmesi hâlinde, vesayet dairelerinin izninin alınmamış olması hallerinde evlât edinme yok hükmündedir.

Türk Medenî Kanununa göre evlât edinme ilişkisinin mahkeme kararı ile kurulması karşısında ilişkinin kaldırılması da yine mahkeme kararı ile mümkündür. Buna göre evlât edinme ilişkisi m.317 ve m.318’de düzenlenen sebeplerin varlığı hâlinde açılacak olan evlâtlık ilişkisinin kaldırılması davası ile kaldırılabilir. Evlâtlık ilişkisinin kurulması sırasında alınması gereken rızanın bulunmaması ve diğèr noksanlıklar evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasının sebeplerini oluşturmaktadır. TMK m.319’a göre; evlât edinme ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde dava açılmazsa bir yılın geçmesi ile birlikte dava açma hakkı düşer.

Evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin kararın kesinleşmesi ile evlât edinme ilişkisinden doğan hak ve yükümlülükler de karşılıklı olarak sona erer. Kaldırılma kararı ile beraber evlâtlık ilişkisinin kaldırıldığıнын nüfus idaresine bildirilmesi gerekir. Yine evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıyla birlikte evlâtlık ve altsoyun evlât edinene olan mirasçılık sıfatı, taraflar arasındaki kesin evlenme engeli sona ermektedir. Evlâtlık artık evlât edinenin soyadını kullanamaz ve kendi eski soyadını alır. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıyla evlât edinenin velâyet hakkı sona erer. Evlât edinenin velâyet hakkının sona ermesi hâlinde evlât edinilenin velâyeti kendiliğinden kendi anne-babasına geçmemektedir. Hâkim evlât edinilenin velâyetini kendi anne-babasına verebilir ancak gerekirse evlât edinilene vasi atanmasına da karar verebilir. Evlât edinme ilişkisinin kaldırılmasından önce verilmiş olan nafakalar, evlât edinen tarafından evlâtlık için yapılmış olan masraflar evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasıyla geri istenemez.

KAYNAKÇA

- Acar, M. Bedri** :Hukuk Dışı Yaşayan Müesseseler, Ankara Barosu Dergisi, C. 8, S. 93-94, 1952, s. 12-16.
- Akıntürk, Turgut** :Medenî Hukuk, 6. Baskı, Ankara 1996.
- Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya** :Türk Medenî Hukuku, C. 2, Aile Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2013.
- Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut/**
- Ateş, Derya** :Türk Medenî Hukuku C. 1, Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 14. Baskı, İstanbul 2018.
- Aliefendioğlu, Yılmaz** :Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında “Yokluk” ya da “Yok İşlem”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 81, 2009, s. 1-14.
- Arık, Kemal Fikret** :Türk Hukukunda Evlât Edinme, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1, 1949, s. 184-211.
- Arpacı, Şaziye Emel** :Türk Medenî Kanununa Göre Evlât Edinme ve Kardeşin Evlât Edinilmesi, İstanbul Barosu Dergisi, C. 90, S. 2016/2, 2016, s. 165-167.

Ataay, Aytekin M.

:Eşinin Evlât Edinmesine Onamını Bildirmesi Gereken Öteki Eşin Ayırt Gücünden (Temyiz Kudretinden) Yoksunluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 38, S. 1-4, 1973, s. 439-443 (Ataay, Eşin Onamı).

Ataay, Aytekin M.

:Medenî Hukukta Evlad Edinme, İstanbul 1957 (Ataay, Evlât Edinme).

Atalay, Kadriye

:4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlât Edinmenin Şartları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Ayan, Mehmet/ Ayan Nurşen

:Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016.

Ayan, Nurşen

:Evlât Edinme, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1993.

Aydoğdu, Murat

:Çağdaş Hukukî Gelişmeler Işığında Evlât Edinme, 2. Baskı, Ankara 2010.

Aydos, Oğuz Sadık

:Yeni Medenî Kanuna Göre Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 117-141.

- Aytaç, Mehlika** :Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlât Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi Hakkında İnceleme, Adalet Dergisi, S. 14, 2003, s. 28-39.
- Badur, Emel** :Eşin Rızası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 2013/109, 2013, s. 251-302.
- Balkar, Süheyla** :Türk Hukukunda Evlât Edinme, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1, S. 2, 2002, s. 235-266.
- Başoğlu, Başak** :Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2017, s. 351-378.
- Başpınar, Veysel** :Türk Medenî Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 3, 2013, s.79-101.
- Baygın, Cem** :Evlât Edinmenin Koşulları, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 3-4, 2013, s. 591-626.
- Berki, Şakir** :Türk Hukukunda Evlât Edinme ve Evlâtlığın Mirası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, 1952, s. 1-39 (Berki, Miras).

- Berki, Şakir** :Evlât Edinmede Yaş Meselesi, Ankara Barosu Dergisi C. 33, S. 7-8, 1959, s. 131-133 (Berki, Yaş Meselesi).
- Berki, Şakir** :Türk Medenî Kanununda Çocukların Mirası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 1, 1966, s. 261-303 (Berki, Çocukların Mirası).
- Birinci Uzun, Tuğba** :Erginlerin veya Kısıtlıların Evlât Edinilmesinde Evlât Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması Koşulu, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, Özel Sayı, 2017, s. 535-572.
- Büyüktanır, Tahir** :Türk Medenî Kanununda Değişiklikler ve Düzenlemelere İlişkin Açıklamalar, Ankara Barosu Dergisi, S. 2002/2, Y. 60, 2002, s. 55-109.
- Çörekçi, Elif** :Ülkelerarası Evlât Edinme, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2009.
- Demir, Mehmet** :Bazı Ülke Yasaları İle Karşılaştırmalı Olarak Evlât Edinmenin Yasal Koşulları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 3, 2003, s. 253-274.
- Dural, Mustafa/ Öz, Turgut** :Türk Özel Hukuku, C.4, Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2009.

Dural, Mustafa/ **Öğüz**, Tufan/

Gümüş, Mustafa Alper

:Türk Özel Hukuku, C.3, Aile Hukuku, 14. Baskı, İstanbul 2019.

Eren, Fikret

:Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, İstanbul 2009.

Eren, Fikret/ **Yücer Aktürk**, İpek

:Türk Miras Hukuku, 1. Baskı, Ankara 2019.

Erman, Eyüp Sabri

:Evlâtlığın Miras Hakları, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 1976, s. 174-177.

Gençcan, Ömer Uğur

:Evlât Edinmeye İzin Davaları, Adalet Dergisi, S. 6, 2001, s. 46-54 (Gençcan, İzin Davaları).

Gençcan, Ömer Uğur

:Öğreti ve Uygulamada Geçersizlik Nedeniyle Evlâtlık Bağının Sona Ermesi: Yokluk, Butlan ve İptal Davaları, Adalet Dergisi, S. 7, 2001, s. 31-37 (Gençcan, Geçersizlik).

Gençcan, Ömer Uğur

:Geçerli Evlâtlık Bağının Sona Ermesi, Adalet Dergisi, S. 9, 2001, s. 113-126 (Gençcan, Geçerli Evlâtlık Bağ).

Giray, Faruk Kerem

:Uluslararası Sözleşmelerde Evlât Edinme, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Y. 19-20, S. 1-2, 1999-2000, s. 333-350.

Görgeç, Başak

:Evlâtlık İlişisinin Kaldırılması, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1-2, 2010, s. 353-378.

- Görgün, L. Şanal** :Medenî Usûl Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014.
- Günveren, Güzide Burcu** :Roma Hukukunda Evlât Edinme, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.
- Güven, Kudret** :Evlât Edinmeye İlişkin Türk Medenî Kanun Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Yargıtay Dergisi, S. 4, 2006, s. 529-551.
- Hatemi, Hüseyin** :Kişiler Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2018.
- Hatemi, Hüseyin/Oğuztürk Kalkan, Burcu**:Aile Hukuku, 4.Baskı, İstanbul 2014.
- Işık, Mehmet** :4721 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004.
- İnan, Ali Naim/ Ertaş, Şeref/Albaş, Hakan** :Türk Medenî Hukuku Miras Hukuku, 8. Baskı, İzmir 2012.
- Kaleli, Şakir** :Evlât Edinmenin Koşulları, Yargıtay Dergisi, S. 1, 1979, s. 66-79.
- Karatay, Abdullah** :Türkiye’de Koruyucu Aile: Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.3, S.5, 2017, s.389-427.

- Kaya, Cengiz** :Türk Hukukunda Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.** :Miras Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2018 (Kılıçoğlu, Miras).
- Kılıçoğlu, Ahmet M.** :Aile Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2019 (Kılıçoğlu, Aile).
- Kılıçoğlu, Ahmet M.** :Medenî Hukuk Temel Bilgiler, 3. Baskı, Ankara 2013 (Kılıçoğlu, Temel Bilgiler).
- Kızır, Mahmut** :Türk Hukukunda Evlât Edinme, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2004.
- Kurtuluş Akbulut, Seda** :Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlât Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011.
- Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/**
- Yılmaz, Ejder** :Medenî Usul Hukuku, 12 Baskı, Ankara 2000.

Koç, Evren

:HMK ve TMK Çerçevesinde Evlât Edinme ve Evlâtlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 73, S. 1, 2015, s. 363-388.

Köse, Murtaza

:Mukayeseli Hukukta Evlât Edinme Problemi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 0, S. 15, 2001, s. 267-306.

Külahçı, Şölen

:Türk Hukuku'nda ve KKTC Hukuku'nda Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Armağan Özel Sayısı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 1209-1228.

Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/

Oktay Özdemir, Saibe

:Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 17. Baskı, İstanbul 2018.

Oğuzman, M. Kemal/ Barlas, Naim

:Medenî Hukuk, 13. Baskı, İstanbul 2006.

Osmanoğlu Arıtürk, Ebru

:Türk Medenî Kanununa Göre Evlât Edinme, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1995.

- Otlu, Ayşen** :Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.
- Özcan, Didem** :Evlât Edinmede Rıza, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 2, 2017, s.707-722.
- Özpınar, Arzu** :Türk Hukukunda Evlât Edinme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997.
- Öztan, Bilge** :Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015 (Öztan, Aile).
- Öztan, Bilge** :Medenî Kanunun Kabulünün 70. Yılında Aile Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 44, S. 1-2, 1995, s.78-125 (Öztan, Aile Hukuku).
- Öztan, Bilge** :Medenî Hukukun Temel Kavramları, 2. Baskı, Ankara 1997 (Öztan, Temel Kavramlar).
- Öztan, Bilge** :Medenî Hukukun Temel Kavramları, 43. Baskı, Ankara 2019 (Öztan, Medenî Hukuk Temel Kavramlar).
- Pekcanıtez, Hakan/ Atalay, Oğuz/**
- Özekes, Muhammet** :Medenî Usûl Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2009.

- Saleh**, Muhsen Abdülkadir :Türk Hukukunda Küçüklerin Evlât Edinilmesi, 1.Baskı, Ankara 2013.
- Serozan**, Rona :Çocuk Hukuku, 1.Baskı, İstanbul 2000.
- Şahin**, Onur :Küçüklerin Evlât Edinilmesi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.
- Şener**, Esat :Milletlerarası Özel Hukuk Açısından Evlât Edinme ve Noterler, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(1), 1988, s. 89-194.
- Şıpka**, Şükran :4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Evlât Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 57, S. 1-2, 1999, s. 301-322.
- Şimşek**, Mustafa :Soybağı, Tanıma ve Babalık, Evlât Edinme, Velâyet, TÜBAKKOM Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Etkinliği “Yeni Medenî Yasanın Aile Hukukuna Getirdiği Yenilikler ve Uygulaması” Sempozyum, s. 130-177, Ankara 2003.
- Turhan**, Nedim :Evlât Edinme, Yargıtay Dergisi, C. 26, S. 1-2, 2000, s. 48-67.

- Türkeri, Ahmet** :Türk Medenî Hukukunda Evlât Edinmenin Hukukî Sonuçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- Yakut, Esra/ Çağlayan Aygün, Gözde** :Osmanlı Hukukundan Günümüze Evlât Edinmenin Miras Hukukuna Dayalı Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 1, 2018, s. 11-46.
- Yalman, Süleyman** :Evlât Edinme ve Evlâtlığın Miras Hakkı, Prof. Dr. M. Şakir BERKİ'ye Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2, 1996, s. 213-224.
- Yeşilöz, Hicret** :Türk Hukukunda Evlât Edinme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999.
- Yılmaz, Kader** :Bireylerin Evlât Edinme ve Evlât Edinme Hizmetine Karşı Bilgi ve Tutumları, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova 2013.
- Zevkliler, Aydın/ Havutçu, Ayşe** :Medenî Hukuk Temel Bilgiler, 5. Baskı, Ankara 2005.
- Zeytin, Zafer/ Ergün, Ömer,** :Türk Medenî Hukuku, 2.Baskı, Ankara 2013.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Canan Havva SOLMAZ
Doğum Yeri ve Tarihi : Karaman-01.09.1989
Mail : cananhavvasolmaz@gmail.com

EĞİTİM

Yüksek Lisans : (2013-2019) Konya Selçuk Üniversitesi
Lisans : (2007-2011) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Lise : (2003-2007) Karaman Yabancı Dil Ağırlıklı Fatih Lisesi

